

ОДБРАНА

Година X ■ Број 214 ■ 15. август 2014. ■ Цена 100 динара ■ 1,20 евра

АРСЕНАЛ
92

Интервју

Генерал мајор Горан Зековић
начелник Управе за обуку и доктрину (Ј-7)

Знање за сваку претњу

СПОМЕН
ЗБИРКА
ПАВЛА
БЕЉАНСКОГ

Изложба

*Лиануца
Јовановић
(1886–1914)*

Велика галерија Дома Војске Србије

20. август–20. септембар 2014.

Војни музеј

Београд, Калемегдан

ИЗЛОЖБА

ПУКОВСКЕ И ДОБРОВОЉАЧКЕ ЗАСТАВЕ
ИЗ ВЕЛИКОГ РАТА

Отварање изложбе
22. августа у 13 часова

Изложба је отворена
од 22. августа до 22. септембра 2014.

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Миријана Крстовић, потпоручница

Биљана Миљић

Александар Петровић, капетан

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастијан Балаш,

др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,

др Милан Мијалковски, др Зоран Миладиновић,

др Миљан Милкић, Будимир М. Попадић

Никола Остојић, Александар Радић,

Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),

Станислава Струњаш, Марија Марић,

Слободан Михаиловић

(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),

Горан Станковић, Душка Стефановић,

Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ

месечно 160 динара. За претплатнике преко

Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 214

Бродови Речне флотиле на вежби

„Плави одговор 2014“

Снимио Будимир М. ПОПАДИЋ

САДРЖАЈ

ДОГАЂАЈИ

- 6 МИНИСТАР ГАШИЋ
У ПОСЕТИ АЗЕРБЕЈЦАНУ
ПАРТНЕРСТВО И ПРИЈАТЕЉСТВО

ТЕМА

- 16 ШТА ДОНОСЕ ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ ЗАКОНА
О РАДУ И ЗАКОНА О ПЕНЗИЈСКОМ
И ИНВАЛИДСКОМ ОСИГУРАЊУ
ТЕЖЕ ДО ПЕНЗИЈЕ

ОДБРАНА

- 20 СВЕЧАНОСТ
У РЕЧНОЈ
ФЛОТИЛИ
**НАГРАДЕ
ЗА НАЈБОЉЕ**

- 22 126. БРИГАДА ВОЈИН
НЕВИДЉИВО СВЕДИТЕЉЕ ОКО

Јуна следеће године Војска Србије обележава 100 година Службе осматрања, јављања и навођења, чији су припадници међу ретким војним делатницима који у миру и рату обављају исти посао

ИЗАБЕРИ ЖИВОТ

28 ВОДНИК СУЗАНА КОЦИЋ ПРВА ПОДОФИЦИРКА У ТРЕЋОЈ БРИГАДИ

Пут до чина водника није био лак и кретао се од развлачења каблова са моталице у воду везе и специфичне обуке у извиђачкој чети, преко лидерских, селективних и основних курсева за подофицире, па до команди беспилотне летелице

КУЛТУРА

32 СТАРИЈИ ВОДНИК ПРВЕ КЛАСЕ ХАЦИ НИКОЛА МИЈОВИЋ – ИЗМЕЂУ ВОЈСКЕ, ЦРКВЕ И МУЗИКЕ САБОРНОСТ У ЉУБАВИ

СПОРТ

36 УСПЕХ ПОТПОРУЧНИКА АЛЕКСАНДРА ЈОВАНОВИЋА НА ТАКМИЧЕЊУ У НЕМАЧКОЈ ВИЦЕШАМПИОН СВЕТА У ЈЕДРЕЊУ

37 РЕГИОНАЛНО ВОЈНО ПРВЕНСТВО У ПЛАНИНСКОМ ТРЧАЊУ ПОТВРДА ДОБРЕ САРАДЊЕ

Реч уредника

Припадници Војске Србије освојили су више запажених награда на разноврсним такмичењима.

Најтежу такмичарску битку воде наши тенкисти на међународном биатлону у Русији, где се на полигону „Алабино“ код Москве надмећу у вештинама војне тенка, оспособљености и издржљивости са екипама Русије, Јерменије, Казахстана, Белорусије, Киргизије, Индије, Монголије, Кине, Анголе, Кувајта и Венецуеле, Пратили смо припреме наших тенкиста и почетак такмичења, а када овај број буде у штампи такмичење улази у завршницу, тако да ћемо опширну репортажу имати у следећем издању.

На управо завршеном 60. државном првенству Србије у падобранству, на аеродрому „Давидовац“ код Параћина, падобранска екипа Војске Србије „Небеске видре“ освојила је прво место у генералном пласману, а најбољи падобранац је заставник Мирољуб Јанићијевић, који је освојио прва места у дисциплинама скок на циљ и фигуративни скокови.

Потпоручник Александар Јовановић постао је вице-шампион света у једрењу у класи Микро. Командир бродског одреда навигације и везе на броду „Козара“ у Речној флотили, са екипом PSTech Racing учествовао је на 38. светском првенству у једрењу, које је ове године одржано у Берлину. Нашу једриличарску екипу чинили су још и Горан Стевановић (скипер) и Никола Марјановић, а предводио их је тренер Дејан Антић.

Копео је био домаћин CISM Регионалног војног првенства у планинском трчању, на коме су учествовале репрезентације оружаних снага Бугарске, Румуније, Македоније, Словеније, Црне Горе и Србије. Одржане су две трке, за мушкарце на 8,8 километара и за жене на шест километара. Победници су капетан Михаела Прундуш и заставник Марчел Лаза, чланови румунске војне репрезентације, која је најуспешнија и у екипном пласману.

Од припадника Војске Србије професионални војник Наташа Ђулафић прошла је кроз циљ четврта, а одмах иза ње стигла је потпоручник Невена Јовановић, док је најуспешнији у конкуренцији мушкараца био капетан Дејан Поповић који је заузео шесто место.

Награду стручног жирија за најбољи оркестар на 54. Драгачевском сабору у Гучи понео је ансамбл Дејана Јевђића из Пожеге. Дејан је професионални војник у Војсци Србије још од 2002. године. Његови највећи успеси су три „Златне трубе“ у Гучи, после којих је ове године добио највеће трубачко признање „Мајсторско писмо“, а запажен успех оркестар је постигао у пољском граду Лобезу, где је освојио прво место на Међународном такмичењу дувачких оркестара. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

МИНИСТАР ГАШИЋ У ПОСЕТИ АЗЕРБЕЈЏАНУ

Партнерство и при

Министар одбране Братислав Гашић, током дводневне посете Азербејџану, састао се 12. августа са министром одбране генерал-пуковником Закиром Хасановим. Уз очекивање да ће посета унапредити сарадњу две земље у области одбране, министар Гашић је захвалио домаћинима за 400.000 евра помоћи, коју је Азербејџан међу првима упутио Србији током поплава.

Двојица министара констатовала су да постоји реална основа за побољшање билатералне војне сарадње, за шта је формално-правни оквир створен у фебруару, потписивањем Споразума о сарадњи у области одбране. Тежишне области су војно-економска сарадња и учешће на мултинационалним ве-

жбама, као и развој војно-образовне и војномедицинске сарадње.

С обзиром на развијен капацитет наменске индустрије Србије, Гашић и Хасанов оценили су да је могуће унапређење и проширење трансфера технологија и средстава наоружања и војне опреме.

6

*Председник Азербејџана
Илхам Алијев
и министар одбране
Братислав Гашић*

15. август 2014.

Гашић је нагласио да је задовољан учешћем припадника Оружаних снага Азербејџана на мултинационалној тактичкој вежби "Platinum Wolf 14", и учешћем пет припадника на Командно-штабној вежби путем рачунарских симулација „Викинг 14“.

– Надам се да ћемо у наредном периоду обезбедити континуитет учешћа на мултинационалним вежбама. Посебно због тога што би база „Југ“ од 2015. године требало да почне да ради као регионални, међународни центар за обуку јединица за мултинационалне операције. Школовање азербејџанских официра у српским војно-образовним институцијама, као што су Војна академија и Војномедицински факултет, довело би до бољег упознавања и развоја пријатељских односа – истакао је министар Гашић.

Другог дана посете, министра одбране Братислава Гашића и чланове делегације примио је председник Азербејџана Илхам Алијев. Гашић је захвалио председнику Алијеву за помоћ коју је Азербејџан упутио Србији током поплава и нагласио да везе две земље никада нису биле на вишем нивоу.

Министар Гашић је истакао да Србија принципијелно подржава територијални интегритет и суверенитет Азербејџана као и свих земаља чланица УН и да би све сукобе требало решавати искључиво дијалогом. Истовремено, Гашић је захвалио и за подршку територијалном интегритету и суверенитету Србије.

ЈАТЕЉСТВО

Председник Алијев нагласио је да је важно стратешко партнерство две земље и оценио да је посета министра Гашића додатни подстицај успешним односима, пре свега у области одбране. Алијев је захвалио на поздравима које су му упутили председник Томислав Николић и премијер Александар Вучић.

Министар Братислав Гашић састао се и са премијером Артуром Расијем-Задеом. На састанку је оцењено да постоји одлична основа за унапређење економске сарадње, посебно у области енергетике, одбране и војне индустрије. Азербејџанска страна упозната је са сетом реформских закона који ће омогућити већи број страних инвестиција у Србији.

У разговору са министром за одбрамбену индустрију Јавером Џамаловим, главна тема била је јачање одбрамбене сарадње, где је уз постојећи, договорен и нови облик сарадње две индустрије.

Делегација Србије посетила је Центар за образовање и обуку Оружаних снага Азербејџана и Војну академију, као и Центар „Хејдар Алијев“. Посета Азербејџану изазвала је велико интересовање јавности и медијску пажњу.

Током посете Гашић је положио венац на споменик националног лидера Хејдара Алијева, обишао Алеју мученика и уписао се у Књигу части. ■

Посета министра Ратне морнарице САД

У сусрету министра одбране Братислава Гашића са министром Ратне морнарице и руководиоцем Маринских снага САД, Рејом Мејбусом, 1. августа, коме је присуствовао и амбасадор САД у Београду Мајкл Кирби, наглашено је да војну сарадњу треба јачати пре свега заједничким вежбама и обуком припадника оружаних снага, којима се директно унапређују функционалне и оперативне способности војске.

Министар Гашић захвалио је за донације у оквиру програма FMF (Foreign Military Financing) и GPOI (Global Peacekeeping Operations Initiative), које помажу у опремању и модернизацији Војске Србије.

Наглашено је да је недавна вежба „Платинасти вук 2014“, током које су се припадници оружаних снага седам земаља обучавали за учешће у мултинационалним операцијама, показала да база „Југ“ има капацитете да следеће године прерасте у Регионални центар за обуку јединица за мултинационалне операције.

Као веома важан сегмент сарадње издвојено је и војно образовање. У оквиру Програма IMET (International Military Education Program) тренутно се припадници Министарства одбране и Војске Србије школују на свим нивоима у САД. ■

Министар Мејбус указао је и на значај опредељења Србије да одржава висок ниво војних односа са САД. ■

Завршница Тенковског биатлона у Русији

Једно од највећих војних такмичења у свету, Тенковски биатлон у Русији, улази у завршницу. Међу дванаест екипа наступају и тенкисти Војске Србије. На полигону „Алабино“ код Москве, у вештинама вожње тенка, оспособљености и издржљивости, надмећу се екипе Србије, Русије, Јерменије, Казахстана, Белорусије, Киргизије, Индије, Монголије, Кине, Анголе, Кувајта и Венецуеле.

Такмичење се одржава у четири етапе. Прва подразумева индивидуалну трку по тактичкој стази укупне дужине од 21 километар. Друга етапа обухвата две трке – „спринт“ и „гоњење“. Трећа етапа је једна од најтежих и представља такмичење у физичкој припремљености, док у четвртој етапи, такозваној „трци штафета“ учествују само четири првопласиране екипе и ту се одлучује о победнику биатлона.

Током досадашњег надметања екипа Србије је у горњој половини табеле, али је најважније да су наши тенкисти показали одличну оспособљеност, срчаност и жељу да остваре што бољи резултат.

У следећем броју објављујемо опширну репортажу о овом великом такмичењу, које из одлично опремљеног прес-центра и са стазе прати више стотина новинара, фоторепортера и сниматеља из бројних земаља, међу којима су и наш новинар капетан Александар Петровић и сниматељ „Застава филма“ заставник прве класе Срђан Грчић. ■

Уручени кључеви нових станова

На локацији бивше касарне „Војвода Степа Степановић“ у Београду, министар одбране Братислав Гашић уручио је активним и пензионисаним припадницима Министарства одбране и Војске Србије кључеве 24 новоизграђена стана и том приликом истакао да се, корак по корак, после 101 дана Владе, приближавамо цифри од око 1000 станова који су подељени припадницима Војске Србије.

– Одвојили смо значајна средства и за кредитирање наших припадника који желе да преко кредитног задужења дођу до новог стана – рекао је министар Гашић и указао на проблем са добијањем употребних дозвола, због чега се чека са уселењем неких станова, посебно у Пироту и Врању.

Министар Гашић најавио је и промене у Војнограђевинском центру и Војнограђевинској установи јер „процес мора да се убрза и не може више да се чека“.

Додели кључева присуствовали су начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић и директор Грађевинске дирекције Србије Небојша Шурлан.

До сада су се припадници министарства и војске уселили у 678 станова у стамбено-пословном комплексу „Степа Степановић“, а резервисана су још 102 стана. ■

М. КРСТОВИЋ

Снимко Г. СТАНКОВИЋ

Обележен Дан Санитетске службе

На свечаности поводом 30. јула – Дана Санитетске службе, у амфитеатру Војномедицинске академије, министар одбране Братислав Гашић истакао је да традиција дуга 175 година импонује и обавезује, а професија војног лекара подразумева не само знање из области медицине, већ и професионалност, пожртвованост и посвећеност послу.

– То знају сви грађани Србије, и они који се лече у неком од војноздравствених центара, као и они којима је војни лекар дошао у кућу у крајевима до којих се тешко долази. То знају и људи у свету где наши медицинари учествују у мултинационалним операцијама. Гарант да ће та традиција бити настављена су наши кадети и кадеткиње Војномедицинске академије, а прва класа будућих војних лекара биће промовисана 2015. године – рекао је министар Гашић.

Начелник Управе за војно здравство бригадни генерал професор др Зоран Поповић истакао је да је војни санитет био и остао један од најбољих делова наше војске.

На свечаности је др Вељко Тодоровић представио књигу, чији је један од аутора, уз др Александра Недока и др Бранислава Поповића, „Српски војни санитет у Првом светском рату“, која је издата у години у којој се обележава 100 година од почетка Првог светског рата.

Управа за војно здравство доделила је признање за ауторски подухват године у области медицинских наука пуковнику др Небојши Јовићу и др Звонку Магићу за дело „Клинички значај генетских и епигенетских промена у оралним планоцелуларним карциномима“.

Поводом 30. јула – Дана санитетске службе, начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић примио је делегацију те службе коју је предводио начелник бригадни генерал др Зоран Поповић.

За Дан Санитетске службе одређен је 30. јул, јер је на тај дан 1839. године Указом Намесништва, др Емерих Линденмајер постао први законски и указно постављени Начелник српског војног санитета. ■

Б. МИЉИЋ

Верска служба у Војсци Србије

На састанку министра одбране Братислава Гашића са београдским надбискупом Станиславом Хочеваром и муфтијом србијанским и војним Мухамедом Јусуфспахићем разговарано је о актуелним питањима верске службе у Војсци Србије.

Министар Гашић рекао је да је задовољан функционисањем верске службе и нагласио позитивне ефекте присуства војних свештеника, односно верских службеника у јединицама Војске Србије.

Разговорима су присуствовали и начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић и начелник Управе за људске ресурсе генерал-мајор Слаћан Ђорђевић. ■

Инжињерци Друге бригаде помажу Косјерићу

Припадници 210. инжињеријског батаљона Друге бригаде Копнене војске, на позив локалних власти Косјерића, пружили су помоћ у санирању последица најновијих поплава у том крају.

Инжињеријска радна група са две инжињеријске машине и два самоистоваривача ангажована је на уређењу речних корита и враћању река у своје токове, као и на поправци путева како би се поново успоставиле прекинуте комуникације.

Командир радне групе капетан Далибор Ђошић рекао је да мештани могу да рачунају на помоћ војске све док се не пробију до сваке куће.

Припадници 210. инжињеријског батаљона и до сада су учествовали у санирању последица поплава у Србији. Они су били ангажовани на евакуацији, спасавању и збрињавању угроженог становништва у насељима Грдица и Адрани код Краљева у мају, постављању тешких механизованих мостова у селима код Краљева, у Малом Зворнику, Бајиној Башти и Крупњу, као и на санацији неколико локалних путева, а ангажовање на изградњи алтернативног пута на деоници Лозница – Мали Зворник – Љубовија, у дужини од 9 километара, и даље траје. ■

Обнова кућа у Крупњу

Министар одбране Братислав Гашић и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састали су се 7. августа са представницима локалне самоуправе општине Крупањ и разговарали о напретку санације терена и изградње кућа за угрожено становништво.

У наставку посете Крупњу, министар Гашић и генерал Диковић обишли су и локацију на којој ће бити изграђене нове куће у оквиру пројекта санације последица од поплава и активираних клизишта у том граду.

– У локалним самоуправама је застој у издавању решења и ако оваквим темпом наставимо, закаснићемо да грађане вратимо у обновљене куће – нагласио је министар Гашић и навео да је договорено да се што пре крене у изградњу 40 објеката за која су донета решења.

Речено је да ће Војска Србије остати на терену колико је потребно, док не заврши задатке санације на којима је ангажована. ■

Б. МИЉИЋ

Постављен мост преко Кржаве

У крупанском селу Кржава, преко истоимене реке, припадници 210. инжињеријског батаљона из састава Друге бригаде Копнене војске, поставили су тешки механизовани мост.

Постављањем моста, дужине 10 метара и ширине 3,80 метара, мештанима је омогућена комуникација са Крупњем, која је била у прекиду након поплава у мају.

– Чинимо све како би се стање у Крупњу нормализовало онолико колико је то у овом тренутку могуће – рекао је старији водник прве класе Саша Ристић, командир одељења тешког механизованог моста, из састава 210. инжињеријског батаљона. ■

Састанак начелника Генералштаба Војске Србије и команданта КФОР-а

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић и командант КФОР-а генерал-мајор Салваторе Фарина, који у септембру предаје дужност команданта КФОР-а, састали су се 1. августа у бази „Филмски град“ у Приштини.

Реч је о састанку на високом нивоу Заједничке комисије за спровођење Војнотехничког споразума. Ову комисију чине комисија команде КФОР-а и комисија представника снага безбедности Републике Србије, а састанци Заједничке комисије одржавају се редовно на различитим нивоима од 1999. године.

Главне теме разговора биле су управљање административном линијом, могућност релаксације ваздушне зоне безбедности и будући правци сарадње између Војске Србије и КФОР-а.

Генерали Диковић и Фарина, разменили су и мишљења о општој ситуацији на Косову и Метохији и безбедносној ситуацији дуж административне линије. Било је речи и о регионалној сарадњи као оквиру за унапређење безбедности на националном, регионалном и глобалном нивоу. Оцењено је да сарадња има тенденцију напретка, а достигнути ниво одликује се високим степеном поверења и међусобног разумевања.

Припадници Војске Србије и КФОР-а одиграли су пријатељску фудбалску утакмицу на спортском терену базе „Бондстил“. Ова утакмица, која је завршена резултатом 4:1 за Војску Србије, представља још једну потврду добре сарадње Војске Србије и КФОР-а. ■

15. август 2014.

Делегација Војске Србије у посети Русији

Делегација Војске Србије предвођена командантом Копнене војске генерал-потпуковником Александром Живковићем боравила је у вишедневној посети Руској Федерацији, где је 4. августа присуствовала отварању тенковског биатлона.

Након почетка такмичења, генерал Живковић посетио је команду Ваздушно-десантних снага Руске Федерације, где се састао с командантом генерал-пуковником Владимиром Анатољевичем Шамановим.

Генерали Живковић и Шаманов разговарали су о могућностима за унапређење сарадње Копнене војске и Ваздушно-десантних снага, као и о предстојећој заједничкој вежби у октобру у Србији.

У наставку посете генерал Живковић састао се са начелником инжењеријских јединица Копнене војске Руске Федерације генерал-потпуковником Јуријем Ставицким. Разговорано је о могућностима за обуку инжењеријских јединица, а генерал Ставицки упутио је позив за учешће српских војника на такмичењу понтонирских јединица „Отворене воде“, које ће бити одржано следеће године у Русији.

Генерал Живковић посетио је и Другу гардијску мотострелачку „Таманску“ дивизију, која је домаћин „Тенковског биатлона 2014“, где је разговарао с командантом генерал-мајором Андреем Сићевојим.

На крају посете генерал Живковић састао се у Москви с командантом Копнене војске Руске Федерације генерал-пуковником Олегом Саљуковим. На састанку је било речи о организацији руске копнене војске, извођењу заједничких вежби и о могућностима за усавршавање припадника Војске Србије у школским центрима руске копнене војске. Двојица генерала положили су венце крај вечне ватре у меморијалном парку Поклонаја гора, након чега је генерал Живковић посетио Општу војну академију, где је информисан о нивоима школовања у тој установи и могућностима за сарадњу. ■

Прослава Дана авијације

Свечаностима на аеродрому Батајница и у Команди Ваздухопловства и противваздухопловне одбране у Земуну обележен је 2. август – Дан рода авијације. Честитајући празник командант Ваздухопловства и ПВО генерал-мајор Ранко Живак подсетио је на богату традицију ваздухопловства, посебно се осврћући, у години обележавања стогодишњице од почетка Великог рата, на значајан допринос који је авијација имала у пробоју Солунског фронта и коначном ослобођењу Србије.

– Много ентузијазма, знања, младости и, на жалост, не мало живота уграђено је у одбрану слободе и развој рода авијације. Бројне генерације пилота, техничара и осталих специјалности пружале су и пружају свој максимум како би у свим приликама били на висини задатка – истакао је генерал Живак. Он је подсетио да је 17. маја, у јеку поплава које су задесиле нашу земљу, уз ангажовање свих расположивих хеликоптера, евакуисано 2.454 људи, од новорођенчади до старих лица.

Дан рода авијације, како је истакао генерал Живак, дочекује се са свешћу о својим могућностима, ограничењима и са мноштвом нерешених проблема, али одлучни и способни да се из постојећих ваздухоплова и технике извуче максимум, као и да се сваки задатак у границама могућег изврши безбедно и квалитетно.

На свечаностима су заслужним припадницима Ваздухопловства и ПВО додељене Златне летачке значке, највише признање ваздухопловаца, као и звања инструктора летења.

Поводом Дана авијације, начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић примио је делегацију тог рода, коју је предводио начелник штаба Команде Ваздухопловства и ПВО бригадни генерал Дејан Јоксимовић.

Дан авијације прославља се 2. августа, у спомен на дан када је, 1893. године, наређењем краља Александра Обреновића предвиђено да се у свакој дивизији образују ваздухопловна одељења. ■

Б. МИЉИЋ

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Ново рухо топчидерске касарне

11

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић са члановима Колегијума, присуствовао је свечаном завршетку радова на уређењу круга у београдској касарни Топчидер, чији је мањи део био уништен у НАТО агресији.

– Одајем признање свима који су од марта даноноћно радили овде – рекао је генерал Диковић, честитајући припадницима Команде за обуку на обављеном послу.

Заменик команданта Команде за обуку генерал-мајор Млађен Нишевић је са сарадницима представио оно што је урађено. За три месеца, колико су радови трајали, уклоњени су остаци објекта у којима су 30. марта 1999. настрадала четворица официра. Тај простор је поравнат и делимично преуређен у паркинг намењен за возила запослених у касарни.

Највећи део времена проведен је на уклањању два идентична објекта која су за време бомбардовања претрпела велика оштећења. Одношењем шута и отпада и крчењем вегетације око њих створени су услови да се простор претвори у травњак.

За 19 недеља, колико су даноноћно радиле екипе из Команде за обуку и јединица размештених у касарни Топчидер, уређени су и спортски терен и полигон за пешадијске препреке. Кошаркашки терени су очишћени од корова и монтирани су кошеви, а реновирано је и залетиште за скок у даљ. Пешадијске препреке, зарђале и обрасле у коров, префарбане су, док су сви дрвени и гумени делови замењени новим, тако да су сада безбедне за коришћење.

Постојала је сумња да се на поменуте четири локације, које су погођене у бомбардовању, налазе неексплодирана убојна средства. Зато се 15 година уназад није ништа предузимало када је реч о уређењу тих простора. Ангажовањем пиротехничких екипа и сталним надзором санитетске службе запослени су на безбедан начин отпочели уређење круга. Уз минимална финансијска улагања, употребу инжењеријских машина и несребично ангажовање људства, топчидерска касарна има ново рухо.

Командант Команде за обуку генерал-мајор Ђокица Петровић наградио је официре, подофицире и војнике који су се највише истакли током радова.

Колектив Команде за обуку као следећи задатак поставио је реновирање физкултурне сале, која је у потпуности ван функције. Нови прозори, паркет и фарбање први су кораци да се сали, која је и споменик културе, врати стари сјај. ■

М. КРСТОВИЋ

Генерал-мајор
Горан Зековић,
начелник
Управе за обуку
и доктрину (Ј-7)

Успешном рационализацијом и обједињавањем садржаја обуке, применом савремених информационих технологија и искустава стечених учешћем у мировним мисијама Уједињених нација и Европске уније, као и на међународним вежбама, обука у Војсци Србије се непрекидно осавремењује у циљу изградње оперативних и функционалних способности за извршавање њених мисија и задатака

Снимко Д.Филић/БАНКА

Као полазиште за реформу система одбране, узета је изградња бројчано мање, професионалне, савремено опремљене и ефективне оружане силе која би одговорила постојећим и новим изазовима, ризицима и претњама. У том смислу је развијен и имплементиран нови концепт обуке, који проистиче из дефинисаних стратегијских докумената. Његовом имплементацијом обезбеђен је виши ниво обучености јединица Војске Србије, који уједно одговара и новим захтевима међународних интеграција, као што је учешће на међународним вежбама и ангажовање у мултинационалним операцијама, истиче на почетку разговора генерал-мајор Горан Зековић, начелник Управе за обуку и доктрину (Ј-7).

О Који су приоритетни колективне обуке у новом концепту?

– У области колективне обуке тежиште је на обуци команди и јединица за успешно извршавање задатака из прве и друге мисије Војске, а недавни догађаји везани за поплаве показали су и висок ниво обучености јединица за извршавање задатака из треће мисије. Приоритет колективне обуке у овој години је извођење вежби као највишег и најсложенијег организационог облика практичне обуке. Период интензивне обуке јединица завршава се извођењем тактичких вежби и тактичких вежби са бојним гађањем.

С тим у вези, реализовано је неколико значајних вежби на националном нивоу, при чему треба посебно истаћи здружену тактичку вежбу са бојним гађањем снага за хитно реаговање „Гром 2014“ и показну једнострану тактичку вежбу са бојним гађањем „Раваница 2014“.

О На којим мултинационалним вежбама ове године учествује наша војска?

– Војска Србије је у првој половини године учествовала на неколико веома значајних мултинационалних вежби. То су „Викинг 14“, на којој смо први пут имали издвојено место извођења у нашој земљи, затим „Platinum Wolf 14“ на бази „Југ“ и „ERF 14-04В Combined Resolve“ у Немачкој.

У наредном периоду припадници Војске Србије учествоваће на неколико мултинационалних вежби, од којих су најзначајније „ERF 14-08 Saber Junction“, „ERF 15-01 Combined Resolve III“, „Combined Endeavor 14“, „Platinum Wolf 15“, као и на заједничкој вежби са припадницима ваздушно-десантних јединица Руске Федерације.

О У обуци је посебно значајан почетак примене Прегледа задатака обуке команди и јединица у „Јуноу профилу“. Шта то значи?

– Данас командири и команданти имају ефикасан алат који, заправо представља „карику која је недостајала“. То је копча између Листе универзалних задатака Војске Србије (у даљем тексту: ЛУЗ) и планова и програма обуке. Преглед задатака обуке команди и јединица (у даљем тексту: ПЗО) има троструку намену. Најпре служи за израду Листе тежишних задатака мисије (у даљем тексту: ЛТЗМ), затим за планирање и извођење колективне обуке, као и за евалуацију колективне обучености.

О Како се примењују Преглед задатака обуке команди и јединица?

– Претпостављени команданти издају задатке својим потчињенима.

О Реализовано је неколико значајних вежби на националном нивоу, при чему треба посебно истаћи здружену тактичку вежбу са бојним гађањем снага за хитно реаговање „Гром 2014“ и показну једнострану тактичку вежбу са бојним гађањем „Раваница 2014“.

О Највећа новина из Управе за обуку и доктрину биће увођење у употребу софтвера под радним називом „Обука“.

О Преко интраних странаца, сви заинтересовани припадници Војске могу да се обраће Управи ради постављања питања или предлога. Просечна дневна посећеност сајта је неколико стотина.

О До сада је успостављена хијерархија доктринарних докумената у Војсци Србије у којој се налази 59 докумената.

О Тежиште рада биће усмерено на реализацију електронских курсева освежавања знања, као и наменских курсева војне, техничке и специјализоване терминологије, а све ради унапређења интелектуалности, а самим тим и оперативних и функционалних способности Војске Србије.

Задацима се „испостављају захтеви“ којима су дати рокови до којих би потчињени требало да буде спреман за њихово извршење. Задаци би требало да се формулишу на начин како су формулисани у ЛУЗ. Сваки од добијених задатака, анализира се са аспекта чиниоца развоја способности „обука“. За оне задатке за које је обука неопходна врши се процена обучености и, из „збирке задатака обуке“ (ПЗО), селекују се задаци обуке за наредни период. Формира се листа задатака обуке. Та листа представља Листу тежишних задатака мисије (у даљем тексту: ЛТЗМ).

Након формирања ЛТЗМ, применом Системског приступа обуци, планира се колективна обука. Непосредни извођач обуке за њено извођење користи разрађен задатак обуке из ПЗО. Сваки појединачан задатак обуке структуриран је тако да непосредни извођач обуке може на јединствен начин да реализује сваку активност, корак и меру извођења.

На исти начин ПЗО се користи и у евалуацији обучености. Задатак обуке користи се као „чек листа“ која се попуњава по мери извођења у току вежбе и на крају, применом прописаног „кључа за оцењивање“ закључује се оцена обучености.

Увођењем ПЗО у употребу на јединствен начин су дефинисани задаци обуке за сваки задатак из ЛУЗ за који је неопходно обучавати команду или јединицу. Задаци обуке разврстани су у групе – општи (то су задаци обуке за које је потребно обучавати све команде, односно јединице у Војсци Србије, без обзира на њихов ниво), посебни (задаци обуке који се односе на команде и јединице родова и служби) и појединачни (задаци обуке који се односе на конкретну команду).

Q Планирали сте и израду посебног софтвера за унапређење обуке?

– Највећа новина из Управе за обуку и доктрину биће увођење у употребу софтвера под радним називом „Обука“. Отпочели смо његову израду и планирамо да „Обука“ буде део Интегративног портала Интегрисаног информационог система Министарства одбране и Војске Србије. У томе ће нам од велике помоћи бити Управа за телекомуникације и информатику, „Џеферсон институт“ и донација Амбасаде Норвешке.

Q Како је замишљен њај информациони систем?

– У реалном времену, на сваком месту где постоји интранет РАМКО прикључак, са дефинисаним дозволама за рад, командант и командир могу приступити „својој страници“ са које могу видети функционисање система обуке у својој и потчињеним командама и јединицама и добити тачну информацију о свим плановима и програмима обуке у команди и јединици. То се односи на све врсте обуке и све садржаје обуке: шта је планирано, када и где се изводи, ко је извођач, ко се обучава и друге информације, као и информацију о реализованој обуци (анализа реализованог садржаја обуке, резултати гађања, евалуације, провере физичких способности итд).

На овај начин документа обуке за планирање и евиденцију, биће у неопходној мери дигитализовани. Приступ резултатима обуке и оценама обучености биће у складу са дефинисаним овлашћењима.

Q Које њогодности нуди веб сајт Управе за обуку и доктрину?

– Од недавно функционише интранет страница Управе за обуку и доктрину и сви релевантни подаци о обуци и доктрини могу се наћи на овој страници. Ту су важећа доктринарна документа као и друга документа која се користе у процесу обуке. Постоји могућност да се, преко интранет странице, сви заинтересовани припадници Војске обратe Управи ради постављања питања или предлога, који су у вези са управљањем системом обуке и доктринарним документима. Занимљив је податак о посећености странице – просечна дневна посећеност сајта је неколико стотина.

Q Насћаваљаће и са реализацијом учење енглеског језика?

СИСТЕМ НАУЧЕНИХ ЛЕКЦИЈА

Q Систем научених лекција је инструмент командовања чија је основна намена решавање идентификованих оперативних проблема приликом извршавања задатака Војске у земљи и иностранству. Он треба да обезбеди решавање идентификованих проблема кроз позитивне промене и допринесе унапређењу оперативних способности извршавањем задатака на ефикаснији и економичнији начин.

Увођењем система научених лекција, Војска Србије на видљив и конкретан начин изражава спремност за усвајање и примену нових сазнања, навика и вештина, поспешује трансформацију и реорганизацију и повећава степен интероперабилности са војскама партнерских земаља.

Развијен је софтвер информационог система у оквиру кога ће се налазити база података. Извршена је израда и тестирање радне верзије софтвера и предстоји његово увођење у оперативну употребу. За боље разумевање овог система посебно је значајно оспособљавање кадра за примену система научених лекција који Управа организује и спроводи већ другу годину. До сада је оспособљено 59 лица која ће се на различитим нивоима у својим саставима бавити системом научених лекција.

РАЗВОЈ КОНЦЕПАТА

О Један од важних чинилаца у развоју доктрине представљају концепти којима се дефинише визија између процењених изазова, ризика и претњи и начина на који различите снаге одговарају на њих. За разлику од доктринарних докумената, чији се садржај по свом карактеру, начину настанка и примени односи на доступне оперативне способности војних снага, садржаји концепата су могуће и прихватљиве идеје и предлози решења за употребу снага против претњи које могу настати и на које верификованим садржајима доктрине није дефинисан одговор или је потребно изменити постојеће развијене садржаје доктрине. У том смислу, концепти су усмеравајући за будући развој снага и њихових способности и они представљају важно исходште за развој доктрине и изградњу осталих чинилаца способности.

У току протекле и ове године, израдили смо два нацрта: Здружени оперативни концепти Војске Србије и Концепта командовања и руковођења у Војсци Србије, а у току је израда још два документа којима треба да се дефинишу идеје о употреби снага Војске Србије у различитим операцијама.

– Захтеви за активним учешћем Војске Србије на међународним вежбама, ангажовање у мировним операцијама и друго, наметнули су сталну потребу за учењем енглеског језика. С тим у вези, настављена је реализација гарнизонских курсева у организацији Управе за обуку и доктрину.

У овој години реализован је VII циклус гарнизонских курсева енглеског језика у 11 гарнизона са 29 наставних група и укупно 351 припадником Министарства одбране и Војске Србије. Такође, Управа за обуку и доктрину интензивно спроводи организацијске припреме за наредни циклус гарнизонских курсева енглеског језика, чија ће реализација отпочети у другој половини октобра ове године.

О Развијаће и пројекат учења на даљину?

– Уз подршку земаља донатора Програма PELT (Programme for English Language Training), Управа за обуку и доктрину је 2013. године, у сарадњи са Центром за симулације и учење на даљину на Војној академији, извршила моделовање електронског курса писања електронских порука на енглеском језику за унапређење вештине писања и достизање нивоа 2 по стандарду STANAG

6001. До краја септембра 2014. године планирано је моделовање електронског курса енглеског језика за унапређење вештине читања и достизање нивоа 2 по стандарду STANAG 6001. Такође, план је да се до краја 2015. године изради и електронски курс за унапређење вештине слушања. Такође, истичемо да је успостављена мрежа од 13 Центара за самостално учење енглеског језика у 10 гарнизона, при чему ће се пружити прилика да припадници Војске Србије који нису у могућности да похађају редовне курсеве енглеског језика стечена знања усавршавају индивидуално.

Тежиште рада биће усмерено на реализацију електронских курсева освежавања знања, као и наменских курсева војне, техничке и специјализоване терминологије, а све ради унапређења интероперабилности, а самим тим и оперативних и функционалних способности Војске Србије.

О Колико сада има важећих доктринарних докумената у Војсци Србије?

– Усвајањем Доктрине Војске Србије (2010), функционалних доктринарних докумената, главних док-

тринарних докумената видова Војске Србије и Упутства за израду доктринарних докумената у Војсци Србије (2012) створени су услови за измену и допуну, ревизију постојећих и израду нових правила, упутстава и тактичких приручника, а ради изградње потребних оперативних способности Војске Србије.

До сада је успостављена хијерархија доктринарних докумената у Војсци Србије у којој се налази 59 докумената.

На сајту Управе за обуку и доктрину, на РАМКО мрежи, постављени су садржаји доктрине у форми нацрта докумената чија је израда у току, привремених материјала који су у процесу вредновања и одобрених доктринарних докумената. Постављањем садржаја доктрине на сајт Управе, створени су услови за успостављање модерног начина комуникације са ширим кругом корисника који могу лакше и брже да приступе доктринарним документима ради употребе у свакодневном раду.

О Користи ли искуства других у овој области?

– Остварили смо значајну сарадњу са страним оружаним снагама у области доктрине. Током реализације семинара, радионица, радних посета и експертских разговора, остварена је сарадња са институцијама за развој доктрине из оружаних снага Чешке, Грчке, Норвешке, Канаде, Француске, Велике Британије и САД и прикупљена су вредна сазнања у развоју савремене војне доктрине. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Шта доносе измене и допуне Закона о раду и Закона о

Теже до пензије

Недавно усвојени закони о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању и Закона о раду сведоче о незавидној економској ситуацији и нагомиланим фискалним проблемима који се, најзад, морају решавати

Закони о изменама и допунама Закона о раду и Закона о пензијском и инвалидском осигурању усвојени су и крајем јула ступили су на снагу. С обзиром на то се њима уводи низ новина које утичу и на запослене у систему одбране односно професионалне припаднике Војске Србије у Управи за кадрове Министарства одбране потражили смо одговоре на нека од питања која ових дана муче све нас.

Закон о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању примењиваће се од 1. јануара 2015. године, осим одредаба које се односе на посебан стаж за жене које су родиле једно дете, односно двоје деце. Новине које утичу на цивилна лица на служби у Војсци Србије, пре свега, односе се на постепено изједначавање услова за стицање права на старосну пензију запослених мушкараца и жена и на увођење института превремене старосне пензије и трајног умањења њеног износа за сваки месец ранијег одласка у пензију пре навршења

РАДНЕ КЊИЖИЦЕ

У прелазним и завршним одредбама закона прописано је укидање радних књижица са 1. јануаром 2016. године, с тим што податке који су се уносили у радну књижицу треба да обезбеде Централни регистар обавезног социјалног осигурања и фондови обавезног социјалног осигурања.

Радне књижице издате закључно са 31. децембром 2015. године настављају да се користе као јавне исправе, а подаци уписани у те књижице могу да служе као доказ за остваривање права из радног односа и других права у складу са законом.

опште старосне границе. Усвајање нових одредби понукало је многе старије запослене да размисле о одласку у пензију већ ове године.

Изменама Закона о ПИО мењају се одредбе члана 19, којима се прописују услови за стицање права на старосну пензију, на начин да осигураник може стећи право на старосну пензију кад наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања, или кад наврши 45 година стажа осигурања. По досадашњем Закону, међутим, запослени стиче право на старосну пен-

зију ако, до краја 2014. године, испуни један од следећих услова: навршава 65 (мушкарац), односно 60 година живота (жена) и најмање 15 година стажа осигурања, ако наврши 40 година стажа и 54 године и 4 месеца живота (мушкарац), односно 35 година и 8 месеци стажа и 53 године и 8 месеци живота (жена), или ако наврши 45 година стажа осигурања, без обзира на године живота. Новим чланом 19а Закона о ПИО прописано је постепено подизање старосне границе за стицање права на старосну пензију за жену са 60 на 65 година живота, за по шест месеци на годишњем нивоу, почев од 2015. до 2020. године и за по два месеца на годишњем нивоу почев од 2021. до 2032. године.

Новим изменама закона уведена је и могућност превременог пензионисања. То право запослени стиче са најмање 60 година живота и најмање 40 година стажа осигурања, с тим да је, новим чланом 19в утврђен прелазни период, током кога се постепено повећавају услови у погледу година живота и година стажа осигурања на следећи начин.

Кад је реч о висини превремене старосне пензије, прописује се њено трајно умањење за 0,34 одсто за сваки

ГОДИНА	ГОДИНЕ ЖИВОТА	ГОДИНА	ГОДИНЕ ЖИВОТА
2015.	60 година и 6 месеци	2024.	63 године и 8 месеци
2016.	61 година	2025.	63 године и 10 месеци
2017.	61 година и 6 месеци	2026.	64 године
2018.	62 година	2027.	64 година и 2 месеца
2019.	62 године и 6 месеци	2028.	64 година и 4 месеца
2020.	63 године	2029.	64 година и 6 месеци
2021.	63 године и 2 месеца	2030.	64 година и 8 месеци
2022.	63 година и 4 месеца	2031.	64 година и 10 месеци
2023.	63 године и 6 месеци	2032.	65 година

пензијском и инвалидском осигурању

месец пре навршених 65 година живота. То значи да се износ превремене старосне пензије на годишњем нивоу умањује за 4,08% (0,34 x 12) а највише се умањује до 20,4 одсто.

На тај начин се осигураницима омогућава избор да раније оду у пензију и тако дуже примају умањени износ пензије или да остану дуже у осигурању и тако остваре виши износ пензије. Имајући у виду промену услова за стицање права на старосну пензију и увођење права на превремену старосну пензију, као и с тим у вези утврђену динамику постепеног повећања услова за стицање ових права, престаје основ за примену прелазних одредаба члана 69. Закона о изменама и допунама Закона о ПИО („Службени гласник РС“, бр. 101/10).

За осигуранике запослене на радним местима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем (бенефицирани радни стаж) изменама члана 20. Закона о ПИО прописује се додатни услов за снижавање старосне границе за стицање права на старосну пензију, јер се утврђује да је потребно на тим радним местима навршити најмање 2/3 укупног стажа осигураника.

Чланом 42. Закона о ПИО прописано је да одређене категорије осигураника, међу којима су и професионална војна лица, који раде на пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, могу под посебним условима остварити право на старосну пензију. Изменама Закона о ПИО предвиђено је укидање права на бенефицирани стаж за одређене категорије осигураника који раде на административно-техничким радним местима односно пословима, из чега су изузета професионална војна лица.

Професионално војно лице, сходно члану 43. став 1. Закона о ПИО, коме престане запослење, с правом на пензију, пре испуњења општих услова за старосну пензију, право на старосну пензију може стећи ако је навршио најмање 55 година живота и 25 година стажа осигурања, од чега најмање 15 година ефективно проведених на радним местима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем. Овај услов почиње да се примењује од 2022. године, а до тада се, применом

ПРОВЕРА ПОДАТАКА

Препоручује се професионалним припадницима ВС да благовремено провере своје податке о стажу осигурања и заради који су регистровани у бази матичне евиденције филијале Фонда ПИО, тако што ће доласком на шалтер фонда (уз давање на увид личне карте) узети листинг или узети свој пин код (уз подношење захтева који се узима у филијали Фонда ПИО или са сајта Фонда ПИО) и тиме стећи могућност да неограничено електронски проверавају податке о стажу и заради преко интернет портала Фонда ПИО (servisi.pio.rs/gradjani).

одредаба новог члана 43а Закона о ПИО постепено повећавају услови за стицање права на старосну пензију за два месеца на годишњем нивоу у односу на важеће прелазне одредбе члана 73. Закона о изменама и допунама Закона о ПИО које ће престати да се примењују 1. јануара 2015. године. Према наведеном, професионално војно лице стиче право на старосну пензију према датој табели.

Такође, важећим чланом 43. став 4) прописано је да, изузетно, професионална војна лица могу стећи право на старосну пензију и то подофицир и официр до чина пуковника – кад наврши 40 година пензијског стажа и најмање 53 године живота, односно официр чина пуковника – кад наврши 40 година пензијског стажа и најмање 54 године живота. Такође изузетно, до

краја 2014. године примењује се одредба члана 192. став 1. Закона о Војсци Србије, којом су прописани услови за стицање права на старосну пензију уколико то захтевају потребе службе и пре испуњења општих услова, ако је официр односно подофицир навршио најмање 20 година пензијског стажа, од чега најмање 10 година у својству професионалног војног лица.

У прелазним и завршним одредбама прописан је рок од 90 дана за усаглашавање правилника о утврђивању радних места на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем. С тим у вези, Управа за кадрове ће покренути процедуру за израду Правилника о радним местима односно пословима на којима се професионалним војним лицима, цивилним лицима на служби у ВС и припадницима

ГОДИНА	Мушкарци		Жене	
	ГОДИНЕ ЖИВОТА	ГОДИНЕ СТАЖА ОСИГУРАЊА	ГОДИНЕ ЖИВОТА	ГОДИНЕ СТАЖА ОСИГУРАЊА
2015.	55 година	40 година	54 године и 4 месеца	36 година и 4 месеца
2016.	55 година и 8 месеци	40 година	55 година	37 година
2017.	56 година и 4 месеца	40 година	55 година и 8 месеци	37 година и 6 месеци
2018.	57 година	40 година	56 година и 4 месеца	38 година
2019.	57 година и 8 месеци	40 година	57 година	38 година и 6 месеци
2020.	58 година и 4 месеца	40 година	57 година и 8 месеци	39 година
2021.	59 година	40 година	58 година и 4 месеца	39 година и 4 месеца
2022.	59 година и 6 месеци	40 година	59 година	39 година и 8 месеци
2023.	60 година	40 година	59 година и 6 месеци	40 година
2024.	60 година	40 година	60 година	40 година

ВОА и ВБА стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем.

Изменама закона регулисано је и да се осигурању жени урачунава у посебан стаж време у трајању од шест месеци, ако је родила једно, односно годину дана, ако је родила двоје деце, с тим што се ова одредба примењује тек од 1. јануара 2032. године (по изједначавању старосне границе за одлазак у пензију).

У Управи за кадрове указују на то да посебан стаж није стаж осигурања и не утиче на испуњење услова за остваривање права на пензију, већ само на висину пензије приликом њеног обрачуна (посебан стаж приписује се стажу осигурања тек пошто лице оствари право на пензију).

Закон о изменама и допунама Закона о раду почео је да се примењује даном ступања на снагу, односно 29. јула 2014. године, осим одредаба које се односе на достављање обрачуна зараде и накнаде зараде запосленом у електронској форми, затим одредбе по којој обрачун представља извршну исправу и одредбе која се односи на право запосленог да пред надлежним судом оспорава законитост тог обрачуна, које се примењују по истеку 30 дана од дана ступања на снагу овог закона. Ниме су измењене и допуњене одредбе досадашњег Закона о раду.

С обзиром да се на професионалне припаднике Војске Србије примењује Закон о ВС као *lex specialis* у односу на прописе о државним службеницима и опште прописе о раду, многе измене и допуне предметног закона се неће

ЗАШТИТА СИНДИКАЛАЦА

Изменама и допунама Закона о раду прописана је обавеза послодавца да синдикатима обезбеди техничко-просторне услове за рад, с тим што је та обавеза ограничена просторним и финансијским могућностима послодавца.

Поред тога, колективним уговором или споразумом између послодавца и синдиката код послодавца може се утврдити право на плаћено одсуство представнику синдиката ради обављања синдикалне функције сразмерно броју чланова синдиката. Законско право на плаћено одсуство, ако колективни уговор или споразум није закључен са послодавцем, ограничава се на лице овлашћено за заступање и представљање репрезентативног синдиката код послодавца, чиме се онемогућава злоупотреба права од стране ширег круга лица када постоји већи број синдикалних организација код истог послодавца.

Такође, синдикални представници и чланови синдиката уживају и посебну заштиту од престанка радног односа, па је изменама и допунама Закона о раду прописано да послодавац не може да откаже уговор о раду, нити на други начин да стави у неповољан положај запосленог због његовог статуса или активности у својству представника запослених, чланства у синдикату или учешћа у синдикалним активностима, при чему је на послодавцу терет доказивања да отказ уговора о раду или стављање у неповољан положај запосленог није последица статуса или активности у синдикату.

односити на поменути категорију лица, осим у случају ако буду унете у измене и допуне Закона о државним службеницима и Закона о ВС, чије су процедуре доношења у току.

Зато се овде указује само на оне одредбе Закона о раду које су измењене и допуњене, а које се сходно члану 8. ст. 5. и 6. Закон о Војсци Србије примењују на професионалне припаднике Војске Србије, а посебно на цивилна лица на служби у Војсци Србије.

Новим изменама Закона о раду прописано је да право на коришћење годишњег одмора запослени стиче у календарској години после месец дана непрекидног рада од дана заснивања

радног односа код послодавца, док је, према претходним материјалним решењима било прописано да се то право стиче после шест месеци.

Изменама закона које се односе на правне последице незаконитог престанка радног односа задржана је пуна заштита запослених који су неоправдано добили отказ, тако да и даље постоји обавеза послодавца да врати на рад запосленог, исплати накнаду штете и уплати припадајуће доприносе за обавезно социјално осигурање за период у коме запослени није радио. Међутим, ако запослени не захтева да се врати на рад, суд ће на захтев запосленог обавезати послодавца да му исплати накнаду штете у износу од највише 18 зарада запосленог, у зависности од времена проведеног у радном односу код послодавца, година живота запосленог и броја издржаваних чланова породице. Посебно указујемо на новину која се односи на запосленог коме је престао радни однос за који је постојао правни основ, али послодавац није испоштовао процедуру за престанак радног односа. У том случају запослени има право на накнаду штете до шест зарада запосленог, без права враћања на рад запосленог. ■

Душан ГЛИШИЋ

ГОДИНА	ГОДИНЕ ЖИВОТА	СТАЖ ОСИГУРАЊА	ЕФЕКТИВНО ПРОВЕДЕНО ВРЕМЕ НА РАДНИМ МЕСТИМА НА КОЈИМА СЕ СТАЖ УВЕЋАВА
2014.	53 године и 8 месеци	21 година и 4 месеца	11 година и 4 месеца
2015.	54 године	21 година и 8 месеци	11 година и 8 месеци
2016.	54 године и 4 месеца	22 године	12 година
2017.	54 године и 8 месеци	22 године и 6 месеци	12 година и 6 месеци
2018.	55 година	23 године	13 година
2019.	55 година	23 године и 6 месеци	13 година и 6 месеци
2020.	55 година	24 године	14 година
2021.	55 година	24 године и 6 месеци	14 година и 6 месеци
2022.	55 година	25 година	15 година

Вежба Виртуелни штит

У Центру за обуку путем симулација одржана је вежба „Виртуелни штит 2014“, на којој су увежбаване команде чета и водава јединица Војске Србије декларисаних за учешће у мултинационалним операцијама. Учеснике вежбе обихваћено је заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Јовица Драганић.

Према речима руководиоца вежбе, потпуковника Золтана Рајде, у вежби су учествовали припадници моторизо-

ване пешадијске чете, вода војне полиције и вода АБХО које су декларисане за учешће у мултинационалним операцијама и Центра за обуку путем симулација.

– До сада су ове три јединице провераване три пута, на националним евалуацијама нивоа 1 и 2 и евалуацији по НАТО стандардима нивоа 1, а од 1. од 13. септембра следи вежба евалуације под називом „Штит 4“, као вежба евалуације завршног нивоа, чиме они треба да стекну сертификат о борбеној спремности и обучености по НАТО стандарду – рекао је потпуковник Рајда. ■

Тренинг инспектора OPCW

У касарни „Цар Лазар“ у Крушевцу одржан је састанак представника Команде за обуку, Центра за усавршавање кадрова АБХО, 246. батаљона АБХО, Војнотехничког института и Војномедицинске академије (Национални центар за контролу тровања) са представником Организације за забрану хемијског оружја (OPCW), на коме су усаглашене појединости у вези реализације тренинга инспектора OPCW са реалним високотоксичним хемикалијама у септембру 2014. године. ■

Лекар на селу

Припадници 98. ваздухопловне бригаде, у оквиру акције „Војни лекар на селу“, пружали су медицинску помоћ мештанима Малог Зворника и околних села. ■

Небеске видре прваци Србије

На 60. државном првенству Србије у падобранству, које је одржано од 7. до 10. августа на аеродрому „Давидовац“ код Параћина, падобранска екипа Војске Србије „Небеске видре“ освојила је прво место у генералном пласману.

Две екипе „Небеских видри“ које су учествовале на такмичењу освојиле су прво и треће место.

Најбољи падобранац у генералном пласману је заставник Мирољуб Јанићијевић, који је освојио прва места у дисциплинама скок на циљ и фигуративни скокови.

Падобранску екипу „Небеске видре“ чине припадници 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде и Команде Копнене војске. ■

Превентивни преглед коже на ВМА

Војномедицинска академија организовала је акцију превентивног прегледа коже у циљу раног откривања меланома и других одлика канцера коже, у оквиру обележавања 170 година постојања те војноздравствене установе.

Реч је о акцији у којој се промовишу превентивни прегледи јер се учесталост меланом повећава из године у годину и у Србији и у свету, делом због већег излагања становништва сунцу и ултравиолетном зрачењу.

Акција, организована у сарадњи са дневним листом „Политика“, наишла је на изузетан одзив грађана и сви термини били су од самог јутра попуњени, а према речима лекара са ВМА који су прегледали пацијенте, углавном су се јављали пацијенти са променама на кожи које нису захтевале даље интервенције. ■

Свечаност у Речној флотили

Награде за најбоље

Најбољи брод Речне флотиле

Свечаним постројавањем у новосадској касарни „Александар Берић“, уручењем награда и признања најзаслужнијима и дефилеом јединица, припадници Речне флотиле обележили су 6. август – Дан речних јединица и Дан Речне флотиле

Обраћајући се присутнима, командант Речне флотиле пуковник Андрија Андрић рекао је да Речна флотила наставља традицију успешног рада, истичући тактичку вежбу „Плави одговор“ и ангаовање на задацима заштите и спасавања грађана и отклањања последица поплава.

На свечаности су проглашени најбољи колективи и појединци, који су у протеклом једногодишњем периоду остварили најзапаженије резултате.

Најбољи брод је речна станица за размагнетисање бродова „Шабац“, уједно и команди брод из Групе вишенамених бродова Првог речног одреда. На челу петнаесточлане посаде

од 2009. године налази се капетан Срђан Станковић, командант брода.

За најбољу посаду проглашена је четворочлана посада амфибијског

ПОПУЛАРНОСТ

На конкурс Речне флотиле који је расписан у јуну ове године на једно формацијско место професионалног војника са дужностима на бродовима и у понтонирским јединицама пријавило се пет кандидата, односно за 31 слободно место конкурисало је 150 кандидата. Међу пријављеним кандидатима су и 24 припаднице женског пола.

Старији водник прве класе
Александар Митић

транспортера из Првог понтонирског батаљона из Шапца, коју чине десетари Дејан Јекић, командир, Рајко Вуковић, возач и разводници Бојан Шујић и Зоран Костић, понтонири. Од првог дана налета водене стихије која је захватила обреновачки крај, чланови посаде амфибије били су ангажовани на спасавању људских живота и материјалних добара и касније санирању последица поплаве.

Престижни епитет примерног официра заслужено је понео потпоручник Срђан Милојевић, командир

ЈЕДИНСТВЕНИ У ВОЈСЦИ

На свечаности којом је обележен Дан Речних јединица и Речне флотиле, наступио је и хор Другог речног одреда Речне флотиле „Морнари са Ушћа“. Формиран је поводом обележавања стоте годишњице Великог рата на иницијативу потпуковника Смиљана Ружића, команданта Одрода. Хор, јединствен у Војсци Србије, чини 15 војника, подофицира и официра, командира лучке дизалице, Групе патролних бродова, везиста и сигналиста, бродараца и моториста, а диригент је професор Милан Милијановић.

вода у понтонирској чети Другог понтонирског батаљона.

Примерним подофициром Речне флотиле проглашен је старији водник прве класе Александар Митић, први подофицир у Групи вишенаменских бродова Првог речног одреда.

Поводом Дана речних јединица, заменик начелника Генералштаба ге-

Потпоручник Срђан Милојевић

нерал-потпуковник Јовица Драганић примио је делегацију тог рода, коју је предводио командант Речне флотиле и председник Савета рода речних јединица пуковник Андрија Андрић.

Обележавању празника речних јединица и Речне флотиле у касарни „Александар Берић“ присуствовао је начелник штаба Команде Копнене војске бригадни генерал Жарко Лазаревић и представници локалне самоуправе, а свечаност је завршена дефилеом јединица Речне флотиле. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

Најбоља посада у Речној флотили

126. бригада ВОЈИН

Невидљиво
свевидеће
ОКО

Јуна следеће године Војска Србије обележава 100 година Службе осматрања, јављања и навођења, службе чији су припадници међу ретким војним делатницима који у миру и рату обављају исти посао

Непрекидно осматрајући ваздушни простор над Србијом, ниједног тренутка, заправо, не знају како ће им проћи дан и да ли ће на радарским екранима видети непријављену, непознату, можда и непријатељску летицу.

О томе шта раде и какву одговорност имају припадници службе ВОЈ, највише знају у 126. бригади ваздушног осматрања, јављања и навођења. Само име јединице којој припадају, отклања недоумицу у то чиме се баве и за шта одговарају официри, подофицири и војници које, у жаргону, називамо „војиновцима“. Под њиховим будним оком налази се небо над Србијом и свака летица у српском ваздушном простору. Одговорност огромна, а значај задатака који свакодневно обављају далеко премашује уобичајене војне дужности, посебно ако имамо у виду да је 126. бригада једина такве врсте у Војсци Србије.

Особеност њиховог посла јесте да у сваком тренутку морају да – виде, а готово никад да не буду виђени. Јер ако их виде, наћи ће се на удару оних који би да непримећени уђу у ваздушни простор над Србијом. Због важности и значаја задатака које извршавају, радарски и осматрачки центри ВОЈИН увек су први на удару непријатеља. Показало се то и 1999. године када је авијација НАТО-а први удар извршила управо на један од оперативних центара ВОЈИН. Током наредних 78 дана припадници службе ВОЈ били су свакодневно на удару непријатељских ваздухопловних снага.

Командант 126. бригаде ВОЈИН пуковник Предраг Ђорђевић каже да су радарски и осматрачки положаји јединица Бригаде били „трн у оку“ непријатеља од првог дана агресије.

За изузетан допринос у одбрани земље 126. бригада ВОЈИН одликована је Орденом народног хероја – наводи пуковник Ђорђевић.

Златне године

Биле су то године у којима је већ бледила сенка најуспешнијег периода у развоју ваздушног осматрања и јављања у нас, периода чији су међаши означени 1970. и 1992. годином, када је, између осталог, реализован увоз савремених осматрачких и висинских радара из радарског комплета S-600 енглеске производње. У истом периоду део јединица ВОЈИН опрема се савременим системом аутоматизације AS-70 шведске производње, чиме је, у делу система ВОЈИН, време од момента откривања циља до момента приказивања у оперативним центрима и преноса до корисника, практично сведено на реално време. Повећан су и капацитет пријема и предаје података осматрања, као и тачност позиције циља.

Још почетком тог раздобља, које представља зенит у развоју ВОЈ, уследила су и знатна побољшања на плану техничке модернизације укупног система ПВО. Увођењем у употребу најсавременије опреме аутоматизације с

рачунарима треће генерације система AS-74 у јединицама ВОЈИН и потпуно компатибилног система AS-75 у артиљеријско-ракетне јединице ПВО, омогућава се директна размена података, чиме су створени услови за квалитетније функционисање комплетног система противваздухопловне одбране. У опрему јединица ВОЈИН уводе се осматрачки радарни AN/TPS-63 и тродимензионални радарни AN/TPS-70. Крајем осамдесетих година аутоматизација обраде и достављања података радарског осматрања унапређује се набавком тада једног од најсавременијих система аутоматизације, енглеске производње, AS-84, компатибилног с радарима западног порекла и истороним системима AS-74 и AS-75.

Увођењу савремене опреме претходио је доказано квалитетан систем обуке. Најпре су одабрани зналци упућивани на обуку у иностранство, где су прихватили средства и системе и укључивали их у оперативни рад да би, затим, или истовремено обучавали своје

наследнике. Тада је реализован и опсежни програм интеграције службе ВОЈИН и цивилне контроле летења. Школовање контролора, набавка и одржавање уређаја реализују се по јединственом плану, чиме су знатно унапређене координација и размена података две службе.

Кад је реч о организационо-формацијској структури, у Генералштабу се тада, као највиши стручни орган рода у саставу сектора РВ и ПВО, фор-

мира Управа ВОЈ. У формацији Команде РВ и ПВО род тада има начелника и Одељење ВОЈ, а у Команди ПВО одсек ВОЈ, у саставу Одељења ПВО. Био је то најперспективнији период у развоју ваздухопловног осматрања и јављања.

Опремање омогућава развој

Златне године се, нажалост, завршавају почетком деведесетих. Распад

ПОЧЕЦИ

Први подаци о служби ваздушног осматрања и јављања (ВОЈ) датирају још из 1915. године. Тада је Врховна команда Српске војске наредила формирање 12 сталних сигналних станица у рејонима Дринске, Тимочке и Комбиноване дивизије. Њихов задатак био је праћење и обележавање праваца налета аустријских авиона који су бомбардовали српске положаје и градове. Тим обележавањем омогућено је савезничким авионима француске аеропланске ескадриле проналажење и обарање непријатељских авиона над територијом Краљевине Србије. У периоду између два светска рата тај задатак обављала је „Служба опреза“, која је била у надлежности жандармерије. Међутим, стварни развој службе ВОЈ почиње тек после Другог светског рата.

Пуковник Предраг Торђевић

Југославије довео је до реорганизације војске и трансформације оружаних снага. Последњи период у развоју службе ВОЈ био је у сенци ратних збивања на територији бивше СФРЈ. Нема нових набавки из иностранства, акценат је на модернизацији перспективне радарске технике и средстава аутоматизације и пројектима који треба да реше, углавном, проблеме некомпатибилности средстава. Укида се школовање подофицирског кадра, што негативно утиче на квалитет попуње, а род се поново преформира у службу.

У периоду после 1999. године род ВОЈ улази с великим бројем оштећене основне технике и нарочито инфраструктурно ослабљен. Напуштени су потпуно уређени радарски положаји на Копаонику и Го-

ОД СЛУЖБЕ ДО РОДА И НАЗАД

Непосредно по ослобођењу земље у Другом светском рату формиране су станице визуелног осматрања, обавештавања и везе (ВООВ) на највероватнијим правцима долета летелица према главним градовима и важнијим објектима. Радарских средстава није било, а основно средство за пренос података о осмотреним летелицама био је индукторски телефон. Почиње прикупљање заплених немачких радара и обука на њима, а први нови радар набављени су 1947. године. Формирају се јединице службе, чете и батаљони ВООВ. Све до 1953. године ВООВ се развијала у оквиру КоВ, а тада прелази у састав РВ.

Даљи развој службе базиран је на сарадњи с источним земљама. Током 1947. године набављено је девет осматрачких радара типа П-2М (домета 150 km) из СССР и један трофејни радар „Манхајм“ у Чехословачкој. Многобројни проблеми уочени у развоју ВООВ иницирали су 1953. године прву крупнију реорганизацију и формирање службе и јединица ВОЈИН. Долази и до потпуније техничке модернизације, набављају се савремени радар за осматрање и мерење висине из САД.

Целокупна организација службе ВООВ прелази из надлежности КоВ у

надлежност РВ, с обавезама и одговорностима у осматрању и обавештавању о ситуацији у ваздушном простору. У Команди ЈРВ формира се одељење ВОЈ, а служба добија назив Ваздушно осматрање, јављање и навођење. Истовремено су дефинисани основни задаци система и структура службе ВОЈИН. Поред осматрачких радара П-2М, 1954. године у наоружање наших јединица улазе осматрачки радар AN/TPS-1D и AN/FPS-8D пореклом из САД.

Започиње наменско школовање кадра ВОЈИН, разрађује се план развоја и усавршава организациона структура службе ВОЈИН. Технички кадар школује се уз помоћ стручњака из САД, у земљи или у ваздухопловним базама САД у Западној Немачкој. Набавком нових радарских средстава и оспособљавањем већег броја специјалиста већ 1955. године указала се потреба за формирањем виших тактичких јединица службе, пукова ВОЈИН, који формирају центре и почињу да емитују пречишћене податке ваздушног осматрања. Пукови и батаљони ВОЈИН у свом саставу имају самосталне чете (станице ВОЈИН) и самосталне водове ВОЈ, у којима се налазе, поред осматрачких радара и радари за мерење висине, док

водови ВОЈ поседују само осматрачке радаре.

Формирањем пукова и развојем њихових центара за прикупљање, обраду, приказивање и предају података, створени су основи ефикасног система за обавештавање на свим нивоима у РВ и ПВО, па и оружаним снагама у целини. У годинама које су уследиле служба ВОЈИН се развијала у складу с економ-

лешу, много је објеката разрушено и неупотребљиво, а оштећене зграде припадници Бригаде грађевински сами оспособљавају за живот и рад. И поред бројних проблема, сва оштећена радарска техника се поправља и уводи у функцију у врло кратком року и с минималним трошковима.

– Касније крупне промене, нарочито у погледу организације Војске Србије, негативно су се одразиле на ВОЈИН – каже пуковник Ђорђевић.

– Током организацијских промена у 2006. години, ВОЈ уместо рода постаје служба и долази до гашења Управе ВОЈ (заједно с гашењем Сектора РВ и ПВО). Онда је 126. бригада преформирана у 126. центар ВОЈИН, што, срећом не траје дуго. Три године касније враћа се формација бригаде, чији је развој, баш као и развој службе ВОЈ у

ВиПВО тренутно у стагнацији – објашњава пуковник Ђорђевић.

Историјат службе ВОЈ подељен је на периоде условљене опремањем и улагањем у њен развој. Највећа улагања омогућавала су остваривање и најамбициознијих организацијско-формацијских захтева, док су недостатак финансијских средстава за набавку нових радарских и осматрачких система и отежано улагање узроковали недопустив застој у развоју несумњиво значајне службе. Тако је и данас. За набавку нових и савременијих радарских система новца нема већ предуго, што је неоправдано условило и донекле скрајнут положај службе и Бригаде ВОЈИН у Војсци Србије. То показује и чињеница да је на месту командира чете у 126. бригади ВОЈИН официр с чином капетана, па и поручника, иако су задаци на

кривање територије све компактније и боље у целом дијапазону висина. Могућности система непрестано се повећавају и у погледу контроле ваздушног простора и у погледу капацитета и квалитета навођења ловачке авијације. Мрежа радара и јединица ВОЈИН све је развијенија, живава и отпорнија на електронска дејства, а повећава се и њена маневарска способност.

У служби ВОЈИН време се огледа брзином прикупљања, обраде, предаје и приказивања података о ситуацији у ваздушном простору. Скраћивање тог времена и приказивање података у реалном времену представља императив у развоју службе. За његово успешно задовољење било је потребно масовније увођење аутоматизације и електронска обрада свих поступака у којима техника може да замени човека.

Почетком шездесетих година почиње набавка осматрачких радара из СССР. Купљено је осам изразито мобилних тродимензионалних радара П-30. Поред осматрачког радара великог домета (600 km) П-14 и висинског радара ПРВ-11, опремамо се и

радарима П-12 и П-15 намењеним за откривање летелица на малим висинама, а радари П-30 су модификовани у побољшане П-35. Сви радари, сем радара П-14, били су на сопственим возилима и обезбеђивали врло високу мобилност јединицама службе ВОЈИН.

У току 1967. године уведена је у употребу прва генерација аутоматизованих система за информације ВОЈИН у РВ и ПВО. Био је то полуаутоматски систем ВАЗДУХ-1П, совјетске производње, који је омогућавао полуаутоматско праћење формација, припремају информација о циљевима у ваздушном простору, навођење авијације и командовање јединица. И поред масовног увођења у наоружање радара совјетске производње, убрзо су уочени нови проблеми. Њихово успешно и ефикасно решавање обухватило је најуспешнији период развоја јединица ВОЈИН. Служба се тада опрема савременим осматрачким и висинским радарима енглеске и америчке производње, а системи аутоматизације, засновани на савременој транзисторској технологији, представљају последњу реч технике.

ским могућностима земље и могућностима школовања људства. Упркос потешкоћама, набавком нових и савременијих радарских средстава и задејствовањем нових јединица опремљених савременијом опремом, оперативни рад система ВОЈИН у том периоду постаје све потпунији, целивитии и комплекснији, а радарско по-

радарском положају у издвојеном објекту многобројнији, сложенији и одговорнији од оних које обавља чета у пешадији.

Од команданта 20. батаљона ВОЈИН мајора Момчила Младеновића са знајемо да су командири чета ВОЈИН, по правилу, најспособнији и изузетно даровити млади људи, који често и без довољно професионалног искуства, имају потребан ауторитет и веома ефикасно извршавају постављене задатке.

– На издвојеним радарским положајима командири чета обављају и логистичке и организационе и оперативне послове, командују јединицом која броји и више од 50 људи, готово у потпуности водећи бригу о њиховом животу и раду, о усавршавању. Најважније је, наравно, да јединица обавља своју мисију, односно све наменске задатке одговорно, правовремено и ефикасно. При томе, командири чета су најзаслужнији за то што људи којима командују своју јединицу виде као други дом. Јер, оно то често и јесте, посебно кад је реч о удаљеним издвојеним објектима. Зато је потребно да имају

веће и богатије искуство од оног које може имати капетан – каже мајор Младеновић.

Тешко до резервних делова

Батаљон за техничко одржавање одржава све радаре који су у употреби у систему ВОЈ. Управо захваљујући умешности његових припадника ти радаре су у непрекидној оперативној употреби – 24 сата дневно, свих 365 дана.

– Задаци које обављамо су врло захтевни – каже командант Батаљона за техничко одржавање потпуковник Младен Ђукић.

– Радаре које користимо у јединицама ВОЈИН су веома стари, одавно су им истрошени ресурси, нема резервних делова, отежана је чак и њихова набавка, па смо често принуђени на импровизације у раду, али оне позитивне, диктиране старошћу система. Због тога у нашој јединици раде најискуснији, па могу слободно рећи и најталентованији мајстори, ентузијаста који не признају пораз, не знају за неуспех. Многи од нас доказали су се и током 1999. године, када су на испиту били не само наша

стручност и оспособљеност, већ и талент за импровизацију.

Старији су обучавали младе мајсторе, стасавали смо једни уз друге, на радарима и у радионицама Батаљона. Већином су то подофицири са средњом стручном спремом електротехничког усмерења, с веома специфичним знањима из области електронике и електротехнике, везаним за радарске системе. Последњих година добијамо и добро обучене официре радарског усмерења с Војне академије, што нам знатно побољшава кадровску структуру. И поред тога неопходно нам је усавршавање, оно је готово свакодневно, сваку прилику користимо да научимо нешто ново, да предложимо неку модернизацију или и сами нешто побољшамо. Иако ми на радарским системима не радимо у оперативном смислу, несумњиво је да имамо значајног удела у благовременом и ефикасном извршавању веома одговорних задатака бригаде – закључује потпуковник Ђукић. ■

Душан ГЛИШИЋ

Сарадња јединица новосадског гарнизона и макетара

Поштовање војне професије

Излагање макета на „Отвореном дану“ у Речној флотили и Првој бригади, заједнички наступи у „Ноћи музеја“, занимање за развој наоружања и опреме, промовисање војног позива, само су неки од садржаја двогодишње сарадње

Пре три године новосадски заљубљеници у историју, наоружање и макетарство, у жељи да, посебно међу младима, промовишу макетарство, основали су „Макетарски клуб Нови Сад“.

– Љубав према макетарству носе из детињства. Клуб броји 50 чланова из земље и иностранства, а половину чине млади од девет до 17 година. Израђују искључиво моделе од пластике, најпознатијих светских произвођача. Најзаступљеније су макете тенкова, бродова и авиона – каже Предраг Стаменковић, председник.

О средству се мора знати све, тек тада је задовољство које пружа рад на изради макете потпуно, прича једанаестогодишњи Лука Вујачић, заљубљеник у оклоп, и готово експерт за тенкове од Другог светског рата до данас.

– Много стрпљења, мирна рука, преданост послу и склоност према

техници, одлике су макетара – тврди седамнаестогодишњи Никола Рађеновић. И најмлађа чланица Клуба деветогодишња Софија Белеслијин вредно учи. С поносом каже да је израдила неколико макета авиона.

Дружења са војницима употпуњују доживљај рада на изради макета, сагласни су саговорници. Као један од резултата сарадње у витринама спомен-соба Речне флотиле и Пр-

ве бригаде налази се неколико вредних макета.

У спомен-соби Речне флотиле посебно место заузима макета пројекта југословенске корвете. Наиме, осамдесетих година прошлог века, у тадашњој Југославији, покренут је пројекат израде патролног брода типа корвете, који би чинио окосницу ракетних бродова Југословенске ратне морнарице. До његове реализације није дошло. У оквиру сарадње с Речном флотилом, новосадски макетари ангажовани су на рестаурацији макете брода, која ће, на обострано задовољство, за неколико месеци засијати у пуном сјају.

На оригиналан начин одужили су се макетари и пуковнику Золтану Данију и припадницима 3. дивизиона 250. ракетне бригаде којима је командовао, и који су 1999. године над небом Буђановаца оборили „невидљиви“. На поставци „Извините. Нисмо знали да је невидљив“, овогодишње „Ноћи музеја“ у Музеју Војводине, изложили су макете и аутентичне делове тог авиона, униформу пуковника Данија и велики постер прослављених ракеташа.

Иако кратко постоји, „Макетарски клуб Нови Сад“ члан је међународног удружења пластичних макетара (IPMS), основаног пре 50 година с седиштем у Лондону. На такмичењима у Србији, од којих је најзначајнији „Новогодишњи куп“ у Београду, сваке године излажу по неколико сложенијих, такмичарских, макета. Значајне резултате постигли су у Мађарској, Белгији, Аустрији и Великој Британији. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Макета авиона F-117A

Водник Сузана Коцић

ПРВА ПОДОФИЦИРКА У ТРЕЋОЈ БРИГАДИ

Пут до чина водника није био лак и кретао се од развлачења каблова са моталице у воду везе и специфичне обуке у извиђачкој чети, преко лидерских, селективних и основних курсева за подофицире, па до команди беспилотне летелице

Водник Сузана Коцић је прва жена која има чин подофицира у Трећој бригади Копнене војске и вероватно једна од ретких припадница лепшег пола у свету која обавља одговорну и сложenu дужност оператерке у одељењу беспилотних летелица „Орбитер“.

– Да ми је неко пре десет година рекао да ћу бити водник у војсци, не бих му поверовала, мада су ми и отац и супруг војна лица, па сам природно и ја била заинтересована за војни позив – каже Сузана.

Пут до чина водника није био лак и кретао се од развлачења каблова са моталице у воду везе и специфичне обуке у извиђачкој чети, преко лидерских, селективних и основних курсева за подофицире, па до команди беспилотне летелице.

– Била сам поносна у тренутку промоције у чин водника, октобра прошле године. Прошло ми је кроз главу све што се догодило, дан када сам дошла у Војску Србије, преживљавања у природи и скијања. Важно

је и да сам решила стално запослење – истиче водник Сузана Коцић.

Селективна обука

Војна каријера водника Сузана Коцић почела је 2010. године, када је примљена у вод везе 30. командног батаљона Треће бригаде, у својству професионалног војника. Посао телефонисте линијаша није био лак и захтевао је велики труд и упорност при пуштању линија и контролисању њихове исправности.

Убрзо је Сузана прешла у одељење везе извиђачке чете на место радиотелепринтеристе, а на тај начин испунила јој се жеља да постане припадник извиђачке јединице и да више времена проводи у теренским условима. Сваке године је ишла са својим колегама на посебне облике обуке, скијање, преживљавање у природи или савлађивања водених препрека.

– Први пут у животу сам стала на скије, хранила се плодовима шуме и постала свесна својих способности. Тада сам се осетила као војник у правом смислу те речи – наглашава Сузана.

Позив за лидерски курс у Панчеву је за Сузану био неочекиван, али дала је све од себе да оправда поверење које јој је указано. Четири недеље у Панчеву су прошле као трен, а она је успела да оствари одличан успех на курсу. Посебно јој је драго што је курс похађало дванаест припадница женског пола и што нису постојале разлике ни у критеријумима, нити у било чему другом, за жене и мушкарце.

Успешно завршени лидерски курс био је улазница за позив на селективну обуку у Панчеву марта 2013. године, где се Сузана одличним резултатима у нормираним радњама, на физичкој провери и на тесту знања изборила да буде међу 110 кандидата, од позваних 154, који ће бити упућени на Основни курс за подофицире. Поново је у Панчеву провела једанаест недеља на пешадијској обуци, а потом је у Горњем Милановцу боравила 13 недеља на стручно-специјалистичкој обуци за род везе.

По повратку у Трећу бригаду Копнене војске, водник Сузана Коцић постављена је на дужност оператера у одељењу беспилотних летелица „Орбитер“.

– Незахвално је вратити се у јединицу из које си отишла као професионална војникања, а вратила се као подофицирка. До јуче смо све заједно радили, а сада сам ја та која издаје наређења. Срећом, бивше колеге, професионални војници, одлично су ме прихватили, док су ми подофицири и официри пружили несебичну помоћ и подршку да послове подофицира обављам што боље. У овом тренутку улажем велики напор да се што боље оспособим за послове оператера на беспилотним летелицама. Задовољна сам новом дужношћу, за мене је то нешто ново, али сигурна сам да ћу брзо напредовати и ући у све тајне руковања „Орбитерима“ – уверена је Сузана.

ОРБИТЕР

Летелица „Орбитер“ спада у групу мини беспилотних летелица намењених за извиђање из ваздушног простора, док се систем „Орбитер“ састоји од три беспилотне летелице и једне земаљске контролне станице. Летелицом је могуће извиђати у дневним, ноћним и условима ограничене видљивости, будући да се као ноћни сензор или ноћна камера користи термо-визијска камера.

Летелица у ваздуху може да остане деведесет и више минута, у зависности од метеоролошких услова, мада треба знати да је системом могуће у исто време контролисати две летелице, тако да је могуће послати другу летелицу и преузети циљ, а претходну вратити, што практично омогућава да се исти циљ прати у континуитету дуже време.

Пречник дејства летелице је тридесет километара, док се летелица може упутити у једном смеру до даљине од 15 километара. Карактеристике камере су врхунске и омогућавају, на пример, да се са висине од 700 метара зумира и стави у један кадар лице човека. Летелица има електромотор и у тој мери је тиха да се на висинама преко сто метара не чује, док је на висинама преко триста метара тешко уочљива. У последње време често се вежбе прате из ваздуха путем видео бима, а то је могуће захваљујући карактеристици летелице „Орбитер“ да у свом саставу има и удаљени видео-терминал, који на издвојеном командном месту хвата сигнал директно са летелице и репродукује на монитору.

Оператер беспилотне летелице

Одељење беспилотних летелица „Орбитер“ у Трећој бригади је најбоље у Војсци Србије, како по броју летова, тако и по успешним ангажовањима на различитим вежбама. Уосталом, командир одељења старији водник прве класе Владимир Павловић и техничар-возач старији водник прве класе Срђан Живановић су носиоци курсева за друге припаднике Војске Србије који се обучавају за рад са системима беспилотних летелица.

Систем беспилотних летелица „Орбитер“ се у саставу Треће бригаде налази од 2008. године, а по оце-

нама произвођача система из Израела, у досадашњем раду се управо посада Треће бригаде показала као најпоузданији корисник њиховог система. Поменуте чињенице говоре да је водник Сузана Коцић на правом месту за овладавање вештином руковања тим летелицама, што она и потврђује.

– Драго ми је што радим са таквим људима, добрим и искусним старешинама, и што од њих могу много да научим – искрена је Сузана.

ВОЈНА ПОРОДИЦА

Супруг водника Сузане Коцић, Зоран Коцић, такође ради у Војсци Србије и обавља дужност референта у команди Копнене војске, док једанаестогодишња кћерка Јована иде у основну школу.

– Најважније је да добро ускладимо пословне обавезе и приватни живот – каже Сузана, задовољна како у томе успевају.

ПОДОФИЦЕРСКИ КАДАР

Осамнаесторо професионалних војника Треће бригаде је после школовања и завршених курсева добило подофицирска звања, али је чињеница да је постотак таквих подофицира у Трећој бригади и Војсци Србије још увек мали.

У будућности број подофицира из редова професионалних војника биће све већи, пошто је то у овом тренутку једини начин произвођења подофицирског кадра.

Водник Сузана Коцић је сигурна да у том погледу никаквих одвајања и разлика не треба да буде између мушкараца и жена у Војсци Србије.

Дужност оператера у одељењу беспилотних летелица је да прво обави припреме за реализацију лета, постави земаљску контролну станицу на

терену где се врши лансирање летелице, учита карте које су неопходне за тај део терена, припреми апликацију за рад са системом и командује техничару када да изврши лансирање. Након лансирања летелице, оператер преузима команду над њом и кроз специфичан апликативан софтвер врши њено навођење и контролу камере. Тај поступак је специфичан, јер поред самог управљања камером, оператер мора да води рачуна о евентуалном уласку летелице у опасне зоне по њен лет, то јест да води рачуна и о метеоролошким појавама и условима који се дешавају на висинама на којима летелица ради.

Командир одељења беспилотних летелица „Орбитер“ старији водник прве класе Владимир Павловић тврди да је водник Сузана Коцић прави пример да жене у Војсци Србије могу успешно да извршавају сложене задатке. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Војнотехнички гласник индексиран у базама DOAJ и ROAD

Војнотехнички гласник је од 23. јула 2014. године индексиран, реферисан и доступан у директорију часописа отвореног приступа DOAJ (Directory of Open Access Journals). DOAJ је онлајн директориј који индексира и обезбеђује приступ квалитетним и рецензираним научним часописима отвореног приступа. Индексирању је претходило период вишегодишњег праћења и вредновања часописа од стране стручног тима базе DOAJ, почев од 1. јануара 2011. године када је покренуто електронско издање *Војнотехнички гласник* ONLINE на адреси www.vtg.mod.gov.rs, на српском, руском, енглеском, немачком и француском језику.

Реферисање у директорију DOAJ омогућиће *Војнотехничком гласнику* већу видљивост, цитираност и утицајност. Многи светски агрегатори легитимно преузимају научне садржаје из DOAJ и укључују их у своје базе података. DOAJ је најчешће цитирани извор квалитетних часописа отвореног приступа у научним и истраживачким круговима у свету.

INDEXED IN
DOAJ

Војнотехнички гласник је од 7. јула 2014. године индексиран и видљив и у директорију научних ресурса са отвореним приступом ROAD (Directory of Open Access scholarly Resource). Сервис ROAD одржава ISSN међународни центар уз подршку Сектора за комуникације и информисање UNESCO.

Након лиценцања код EBSCO Publishing-а, највећег светског агрегата часописа, периодике и осталих извора у пуном тексту, од 2011. године (у бази EBSCO International Security & Counter-Terrorism Reference Center), *Војнотехнички гласник* је од ове године реферисан и у престижној бази EBSCO Academic Search Complete.

Поред ових светских база, *Војнотехнички гласник* је реферисан и у The DOI® System, Google scholar, CrossRef, Journal Rate, Elektronische Zeitschriftenbibliothek EZB (Electronic Journals Library), E-Library USA, Research Bible, Virtuelle Fachbibliothek Osteuropa, The Hebrew University of Jerusalem и многим другим. Детаљи и линкови о индексирању доступни су на сајту *Војнотехничког гласника* на страници Индексирање часописа.

Детаљи и линкови о индексирању доступни су на сајту *Војнотехничког гласника* на страници Индексирање часописа.

Доступност *Војнотехничког гласника* у светским базама отвара реалну могућност да часопис ускоро буде категорисан са међународном категоријом. ■

Н. Г.

Професионални војник победник у Гучи

31

Награду жирија за најбољи оркестар на 54. Драгачевском сабору у Гучи понео је ансамбл Дејана Јевђића из Пожеге. Дејан је професионални војник у Војсци Србије још од 2002. године. Окушао се и као падобранац, а тренутно је у Централној логистичкој бази, у складишту у Пожеги.

Дејанови највећи успеси су три „Златне трубе“ у Гучи, 2011, 2012. и 2013. године, после којих је ове године добио највеће трубачко признање „Мајсторско писмо“. Запажен успех оркестар је постигао у Пољској где је у Лобезу освојио прво место на Међународном такмичењу дувачких оркестара.

На овогодишњем Сабору у Гучи представник руске амбасаде уручио је Дејану Плакету „Златни витез“, заслужену на овогодишњем фестивалу у Ставропољу у Русији.

У породици Јевђић трубаство је вишедеценијска традиција. Још је Дејанов прадеда Јовиша свирао трубу, а био је трубач и у Првом светском рату. Трубу је наставио да свира Јовишин син, а Дејанов деда, Љубо, а онда и Дејанов отац Ацо.

Дејан је, са браћом Слободаном и Бранком, формирао деветочлани оркестар у децембру 2000. и већ следеће године на такмичењу трубача Западне Србије на Златибору освојили су награду „Златиборска плетеница“ за најизворније музицирање.

Оркестар је до сада освојио низ награда, имао више гостовања у иностранству и низ наступа у телевизијским програмима, а 2005. снимили су први ЦД у издању ПГП РТС. Репертоар је разноврстан, од старих изворних песама и кола до новокомпоноване народне музике, као и музике других поднебља Србије, првенствено из јужне и источне Србије. ■

Р. М.

Старији водник прве класе Хаџи Никола Мијовић

Саборност у љу

– У процесу духовне и моралне обнове који већ увелико траје, али је за сада слабо видљив и недовољно препознат од оних који имају највећу одговорност за његов успех, једну од главних улога могла би одиграти управо Војска, као државотворна институција, која је увек баштинила праве и врхунске вредности, због чега и ужива велико поверење у народу – каже подофицир Војске Србије на дужности помоћника војног свештеника на ВМА, студент Православног богословског факултета у Београду и оснивач хард рок групе „Есхатон”

Родитељи ми потичу из традиционално православно-шумадијских породица, које су ту традицију баштиниле и очувале прослављањем породичне крсне славе, поштовањем народних обичаја, али и, као најважније од свега, непрекинутом литургијском праксом. За све добро што сам до сада успео да изнедрим верујем да је заслужно то здраво семе духовности које је у мом бићу посејано од најранијег детињства – истиче човек који је успео да обједини више наизглед непомирљивих реалитета, православно духовност и национално утемељење с војним позивом и музиком коју многи, често олако, сврставају у „нехришћанску”.

О Када сīте преїознали поїтребу да се изразише кроз уметничко сїваралашїтво? Да ли је тїај афиниїеї сїтариїи од оног према униформи и није ли вера у тїој корелациї својеврсно „везивно тїкиво”?

– Интересовање за музику води корене из гимназијског периода. Похађао сам Војну гимназију, где сам добио одличну основу, не само на основу одређеног наставног

програма, већ и због посебног начина живота и „комплетног третмана” који ова институција пружа. Мислим на изградњу свести младих људи о значају доброг образовања и културе, осећаја заједништва и колективног духа, здравог патриотизма, као и људског и старешинског достојанства. Тога сам постао свестан тек по завршетку школовања, јер су ми управо те вредности помогле у схватању мог места, улоге и одговорности у контексту црквеног живота, коме сам тада почео да приступам активније.

Управо у гимназијским данима са школским друговима оформио сам бенд, који је свирао обраде популарних рок и панк песама. У то време почео сам да откривам дар који сам одувек осећао. На формирање музичког укуса пресудно су утицали бендови и музичари Jethro Tull, Led Zeppelin, Deep Purple, Iron Maiden, Ingwie Malmsteen, „ЕКВ”, „Смак”, „Дивље јагоде”, „Атомско склониште” и многи други, а када је реч о уметничком утицају у ширем смислу, свакако су то књижевни класици, међу којима је ипак неприкосновен Достојевски, као и музичка дела Вивалдија, Шопена, Вагнера и Чајковског...

БАВИ

позицијама. Моје текстове успели смо да спојимо с музиком коју је Вељко компоновао, тако да смо заједничким трудом са осталим члановима бенда, који смо 2006. године оформили и дали му име „Есхатон“, изнедрили песме које су се нашле на албуму „Чекајући Есхатон“ и који је 2011. године објављен као самостално издање.

О Занимљива је веза духовности и хард рок музике коју промовишете. Тек-

стови имају форму молиће, и једну, могло би се рећи, ширу теолошку димензију?

– Оно што је мени лично недостајало у књижевности и текстовима ангажованим у музици јесте есхатолошка димензија. Све приче су већ испричане, све критике изречене, и то ме је навело да својим текстовима, сем осталог, дам и други ток, онај који се заснива на хришћанском поимању историје и нове реалности која после ње долази.

Превасходни циљ није афирмација врсте музике којом се користим већ би га требало посматрати у контексту јеванђелске приче о талантима. Плодови мог трагања за онтолошком истином пројављују се у одређеној уметничкој форми, путем музичког израза који је близак мом сензибилитету.

У овом свету користимо се речима да би одређене поруке пренели другим људима, као што је то случај и с одређеном музиком коју ћемо искористити на тај начин што ћемо људима сличног сензибилитета јасније изразити емоцију и речи које желимо са њима да поделимо. Али не треба заборавити и то да су сви мудраци овог света, узрастајући у духовности, све више мењали речи за тишину, тако да је њихов живот, уместо многих речи, сведочио о њима. Сматрам то путоказом и за људе нашег времена. Res non verba.

О Која је корелација између војног позива и духовности. Каква су Ваша искуства у Војсци пре дужности у верској служби?

– Дуже од десет година, на неки начин, припремам се за ту дужност. После округлог стола „Војска и вера“, први пут се званично почело радити на припреми за увођење верске службе у нашу војску. Имајући јасно духовно стремљење ка црквеној служби, због чега сам већ тада уписао Православни богословски институт, сматрао сам себе природним кандидатом за ту службу, тако да је чињеница да сада оба-

О Како се надаље одвијао тај музички џуџ?

– Током једногодишњег специјалистичког школовања за род везе, по завршетку гимназије, упознао сам Вељка Потпарића, садашњег припадника Специјалне бригаде Војске Србије, са којим сам почео да радим на заједничким ком-

ВОЈСКА И ЦРКВЕНА НОВА ГОДИНА

– Подсетићу на једну занимљивост до које сам дошао радећи у артиљеријским јединицама. Дан артиљерије обележава се 14. септембра, у спомен почетка пробоја Солунског фронта, на дан када Православна црква обележава почетак Црквене нове године. Остало је записано у аналима тог времена да је почетак тог пробоја планиран свесно за тај датум како би српска војска ушла у новом лету у ослобођену Србију. А нема сумње да је почетку те војне акције претходила и молитва којом је началствовало војно свештенство.

вљам посао помоћника војног свештеника логичан след догађаја. Данас дужности обављам кроз активно учествовање у богослужењима као чтец, појац, типикар, олтарник, еклисијарх. Као клирик шумадијске епархије, на Лазареву суботу ове године уведен сам у црквени клир рукопроизвођењем у чин чтеца – с правом ношења орара, од епископа шумадијског Јована, што је доказ разумевања и добре воље да ова служба добије одговарајућу форму и с војничке и с црквене стране.

Q *Колико Вам је искуство у јединицама корисило за обављање садашње дужности?*

– Деценијско искуство стечено радом у јединицама могло ми је да изградим сопствене ставове у односу на проблеме верника у војној средини, јер сам као старешина, али и студент теологије, био „адреса“ за све дилеме када је реч о вери. Захваљујући раду у трупи изградио сам се као неко ко је сада у прилици да употреби то искуство у оквиру верске службе.

Q *Како видиш своје даље напредовање у служби и ново бремене одговорности које би Вас ускоро могле сачекати на шом пучију?*

– Моја најдубља жеља јесте да своје војничко и духовно искуство сублимирам у личности војног свештеника и зато се трудим да на месту на коме сам будем ревностан у вршењу дужности како бих се једнога дана могао удостојити речи Господњих: „Слуго добри и верни, у малом си био добар над великим ћу те поставити“. Истина је да је пред војним свештеником још веће бремене, јер у себи спаја две димензије одговорности.

Q *Видиш ли јасно своју улогу у свеукупној мисији Цркве према младима?*

– Потребно је осмислити један свежији и оригиналнији приступ темељним истинама наше вере, да би биле

ВРЕДНОСТИ ПРОШЛОГ И БУДУЋЕГ ВРЕМЕНА

– Повратак моралних вредности може се пројавити једино као последица повратка Богу. Наш морални систем је урушен јер смо с централног места у нашем животу, односно у нашем систему вредности, уклонили Богочовека Христа, који је „крајеугаони камен“ нашег бића. Док је наш народни живот био утемељен на библијским истинама, о чему нам сведоче и наше народне изреке, ми смо кроз један освештан начин размишљања и делања имали вишевековни благослов на држави, посведочен и ореолима светих владара, а одступање од тог освештаног начина размишљања изазвало је ерозију вредности и ми се сада налазимо у стању које захтева дубоко преиспитивање наших могућности и потреба у времену пред нама.

актуелизоване у нашем времену и како би утицале на формирање здравијих животних ставова будућих државника, генерала, научника, уметника и трудбеника сваке врсте. Свој рад видим као део природне мисије Цркве, која по својој суштини има призвање да преображава сваки вид деловања човека ка једном циљу, а то је да свако наше дело буде у складу с савршеном вољом Божјом. Сматрам да би у процесу духовне и моралне обнове, који већ увелико траје, али је за сада слабо видљив и препознат од оних који имају највећу одговорност за његов успех, једну од главних улога могла одиграти управо Војска, као државотворна институција, која је увек баштинила праве и врхунске вредности, због чега и ужива велико поверење у народу.

Q *А какви су планови „Есхајона“ у времену пред нама?*

– Предстоји нам рад на новом албуму, али и снимање спотова за песме с првог албума. Оно што у скорије време очекујемо, и чему се радујемо, јесте одобрење надлежних за сарадњу с Уметничким ансамблом „Станислав Бинички“ на реализацији сингла који носи назив „Плач мајке Србије“, а за који је урађен аранжман за симфонијски оркестар и хор. Ова композиција отвара једно ново поглавље не само у историји нашег бенда већ и шире, јер ће то бити прва сарадња бенда овог жанра и симфонијског оркестра на овим просторима.

Q *Ови планови доносе и нове одговорности?*

– Одговорност јесте доживљај сопственог живота као одговора на Суду Христовом. Стваралаштво, дужност коју сада обављам и све дужности које ћу икада обављати кроз своју службу, као и оне најважније дужности оца и супруга, само су део овог одговора. Зато би осећање одговорности требало да нас непрестано упућује на активно размишљање о томе на који начин ћемо, по литургијском возгласу, сваки тај део нашег одговора, саме себе и своје ближње и сав живот свој Христу Богу предати. Саборност у љубави. То је моје „Вјерују“.

Владимир ВЈЕШТИЋ

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15–31. август

Православни

19. август – Преображење Господње
25. август – Успеније Пресвете Богородице – Велика Госпојина

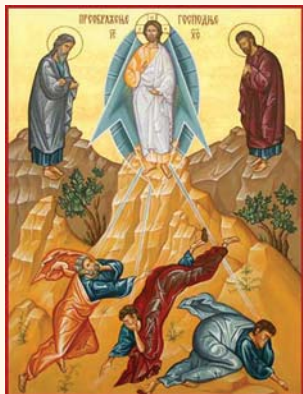

Римокатолички

15. август – Узнесење Блажене Дјевице Марије – Велика Госпа

ПРЕОБРАЖЕЊЕ ГОСПОДЊЕ

Треће године своје проповеди на земљи, Господ Исус је све чешће говорио ученицима о свом блиском страдању, али и о слави својој после страдања на крсту. Како их то не би онепокојило до мере одвраћања од њега, он им је показао своју славу божанску. Са собом је узео Петра, Јакова и Јована, изашао с њима на гору Тавор и тамо се преобразио пред њима.

Његово лице је засјало као сунце а хаљине његове постале су светле као снег. И појавише се крај њега Мојсије и Илија, велики старозаветни пророци. Задивљени ученици су посматрали немо све док тишину није прекинуо Петров глас: „Господе, добро нам је овде бити, ако хоћеш начинићемо три колибе. Теби, Илији и Мојсију...” ■

УСПЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

Господ који је на Синају заповедио петом заповешћу: Поштуј оца свог и матер своју, показао је примером Својим, како треба поштовати родитељку своју. Вишећи на крсту у мукама, Он се сети Матере Своје и показујући на апостола Јована рече јој: жено, ето ти сина! Потом рече Јовану: ето ти матере! И тако збринувши Своју Мајку Он издахну.

Јован имаше дом на Сиону у Јерусалиму, у који се настани Богородица и оста да живи до краја свог живота на земљи. Својим молитвама, благим саветима, кротошћу и трпељивошћу она много помагаше апостолима Сина свога. Све време до смрти провела је у Јерусалиму обилазећи често она места, која су је подсећала на велике догађаје и велика дела Сина свог. Нарочито је походила Голготу, Витлејем и гору Јелеонску. Од њених дужих путовања помињу се посете Светом Игњатију Богосцу у Антиохији, посета Светом Лазару, епископу Кипарском, посета Светој Гори коју је она благословила и боравак у Ефесу са Светим Јованом за време великог прогона хришћана у Јерусалиму. ■

Бој на Иванковцу
1805. године

Од буне до
устанка

Бој на Иванковцу означио је прекретницу у до тада спорадичном супротстављању турској власти. Српски народ коначно осећа приближавање слободе. Буна на дахије прераста у устанак против турске власти.

Почетком 1805. године српски устаници наставили су с окупљањем нових присталица, извођена је обука и набављене су нове количине оружја. На скупштини у Пећанима 29. априла 1805. устаници су одлучили да у Цариград упуте делегацију која ће захтевати да се Србима призна право да сами бирају старешине које ће убирати данак, да Турци наусте Србију, а да Срби преузму одбрану пашалука и поставе код Порте свог представника. Након што је одбила да преговара са устаничком делегацијом, Порта је одлучила да из Ниша упуту новоименованог везира Хафиз-пашу, који је требало да угуши устанак и у пашалуку поново успостави турску власт. У очекивању напада Хафиз-паше, устаници су предузели активности за пружање што ефикаснијег отпора на Морави. Прва мера коју су устаници предузели била је да уклоне турске гарнизоне који су могли да их угрозе. Најпре су од Турака ослобођене Пожешка и Соколска нахија (осим града Сокола), а потом су, после вишедневних борби, устаници ослободили Краљево (11. јула) и Ужице (31. јула).

Следеће што су устаници предузели било је затварање праваца ка Београду, чиме је, на изванредан начин, показана одлучност за наставак борбе. Карађорђе је са 4.000 до 5.000 устаника и три топа код Јагодине затворио правац турског наступања долином леве обале Мораве од Ђуприје преко Јагодине и Гроцке ка Београду, док је део снага, око 2.000 устаника са једним топом, под командом Миленка Стојковића и Петра Добрњца на Иванковцу затворио правац десном обалом Велике Мораве: Ђуприја–Иванковца–Пожаревац–Београд. На Иванковцу, брду на десној обали Мораве код Ђуприје, устаници су подигли два отворена шанца са склонишима за смештај посаде у случају непогоде, док су западно од Иванковца на терасастој ивици брда подигли два квадратна редута.

Хафиз-паша, који је из Ниша кренуо са око 15.000 пешака и коњаника, без артиљерије, сматрао је да је правац који је затварао Карађорђе опаснији и одлучио се за надирање десном обалом Мораве, преко Иванковца. Предложио је Миленку Стојковићу да га без борбе пропусти ка Београду и обећао му да ће га предложити султану за врховног кнеза београдског пашалука. Након што је Миленко Стојковић одбио понуду, Хафиз-паша ујутру 18. августа 1805. напао је устанике коњицом, а затим и пешадијом. Током борби које су трајала цео дан обе стране претрпеле су велике губитке. Пред мрак Турци су успели да освоје мањи шанца, одакле се српска посада повукла у већи шанца и наставила борбу. Када је пао мрак борба је прекинута. Током ноћи 18/19. августа Карађорђе се са устаницима пребацио преко Мораве и стигао на Иванковца. Хафиз-паша се исте ноћи повукао ка Параћину, а Карађорђе је сутрадан посео висове око Параћина. Након што је турска војска 20. августа извршила два безуспешна напада на положаје које је држала Карађорђево војска, Хафиз-паша се истог дана повукао према Нишу. После неуспеха Хафиз-паше Порта је почела припреме да концентричним нападима од Ниша, Видина и из Босне угуши устанак.

За српске устанике који су до тада водиле борбе једино против дахија, бој на Иванковцу био је први сукоб са султановим трупама. Пораз султанове војске на Иванковцу означио је прерастање буне на дахије у устанак против турске власти. Постигнути успех утицао је на самопоуздање српских устаника и допринео бржем ширењу устанка у суседним крајевима Београдског пашалука. ■

Др Миљан Милкић

Успех потпоручника Александра Јовановића на такмичењу у Немачкој

Вицешампион света у једрењу

Потпоручник Александар Јовановић, командир бродског одреда навигације и везе на броду посебне намене БПН-30 „Козара“ у Речној флотили, са екипом PSTech Racing учествовао је на 38. светском првенству у једрењу у класи Микро и освојио друго место.

Светско првенство ове године одржано је у Немачкој крајем јула, а нашу једриличарску екипу чинили су још и Горан Стевановић (скипер) и Никола Марјановић, а предводио их је тренер Дејан Антић.

На такмичењу у Берлину било је 58 посада из 10 земаља, које су поде-

љене у три дивизије, у зависности од типа једрилице. После седам трка, једрења у различитим временским условима и борбе са јаким ветром, српска посада успела је да освоји друго место у својој дивизији и тако титули државног првака дода и титулу вицешампиона света.

Као кадет прве године Војне академије Јовановић је интензивно почео да се бави једриличарством 2008. године, а упоран рад и тренинзи уродили су значајним домаћим и међународним резултатима и признањима. По позиву, 2011. године постаје члан једриличарског клуба PSTech Racing.

На Светском војном купу у једриличарству, одржаном 2012. године у Белгији, осваја друго место. Те и наредне године, у Микро класи, осваја државно првенство.

Захваљујући разумевању старешина и колега 2. речног одреда, али и велико лично одрицање, викендом, а пред важнија такмичења и свакодневно, потпоручник Јовановић са својом екипом неуморно тренира на Сави и по неколико сати.

– Представљати Војску и државу на међународним такмичењима велика је част, обавеза и посебно спортски изазов, па одрицања и напори уложени током тренинга не представљају посебно оптерећење – каже заљубљеник у једриличарство и најављује нове вредне резултате..

Пласманом на овогодишњем светском првенству остварен је највећи успех у историји српског једрења у Микро класи, која је званично призната од светске једриличарске федерације ISAF. Прво место у Берлину у генералном пласману освојила је екипа из Пољске, а у класи Микро руска посада.

Наредно, 39. светско првенство одржаће се у августу 2015. на обали Атлантика, у француском граду Брест. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Регионално војно првенство у планинском трчању

Потврда добре сарадње

На Копаонику је од 6. до 9. августа одржано CISM Регионално војно првенство у планинском трчању „Копаоник 2014“.

Спортско надметање отворио је шеф Делегације Србије при CISM-у бригадни генерал Сениша Радовић и том приликом рекао да спортисти наступом на такмичењу значајно доприносе промовисању војног спорта, развоју физичких способности припадника оружаних снага и јачању међународне војне сарадње у региону.

Генерал Радовић захвалио је учесницима што су допринели да ово првенство окупи војне спортисте из региона, и што учешћем на оваквим такмичењима унапређују спорт, подижу дипломатски потенцијал и углед својих оружаних снага и држава.

Присутнима је добродошлицу пожелио и председник општине Рашка Игњат Ракитић.

Отварању војне спортске манифестације присуствовао је и заменик начелника Генералштаба генерал-потпуковник Јовица Драганић.

Учеснице овогодишњег првенства биле су репрезентације оружаних снага Бугарске, Румуније, Македоније, Словеније, Црне Горе и Србије. Одржане су две трке, за му-

шкарце на 8,8 километара, односно три круга, и за жене 6 километара, односно два круга.

У конкуренцији жена, прва кроз циљ прошла је капетан Михаела Прундуш, припадница румунске војске која је остварила резултат 25 минута и 13 секунди, а најуспешнији у мушкој трци био је њен колега заставник Марчел Лаза, с постигнутим временом 32 минута и 20 секунди. У екипном поретку, бодовањем два најуспешнија такмичара и једне такмичарке, најбоља је такође репрезентација Оружаних снага Румуније.

Друго место у екипном пласману освојила је екипа Словеначке војске, затим следе репрезентације Бугарске, Србије и петопласирана је екипа Македоније.

Друго и треће место у женској трци заузеле су водник Даниела Јорданова (Бугарска) и професионални војник Матеја Млинар (Словенија), док су у конкуренцији 49 мушкараца из шест држава другопласирани и трећепласирани били професионални војници Алеш Жонтар (Словенија) и Веселин Цинзов (Бугарска).

Од припадника Војске Србије професионални војник Наташа Ђулафић прошла је кроз циљ четврта, а одмах иза ње стигла је потпоручник Невена Јовановић, док је нају-

спешнији у конкуренцији мушкараца био капетан Дејан Поповић који је заузео шесто место.

Награде најбољим екипама уручили су државни секретар Зоран Ђорђевић и шеф мисије Румуније потпуковник Тамаш Овидиу. Најбољим спортистима медаље су уручили шеф Делегације Србије при CISM-у бригадни генерал Сениша Радовић и шеф мисије Словеније потпуковник Матјаш Врхунц, а најбољим спортисткињама начелник Одсека за војни спорт пуковник Драган Ђини и шеф Делегације Бугарске при CISM-у потпуковник Венелин Дерибеев. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ
Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

Пише Крсман МИЛОШЕВИЋ

Легендарни Ћачки батаљон (2)

Рањена земља

Свесни веома неповољне ситуације у првим данима рата, влада и врховна команда грозничаво су тражили излаз. Последњи адут за опоравак пољућаног морала српских трупа видели су у ђацима, младим, тек унапређеним поднаредницима и капларима, који су нетом изашли из скопске подофицирске школе. Њихов елан био је снажан и непољућан почетним поразима у окршајима с премоћним аустроугарским трупима.

Припадници Ћачког батаљона, тада већ поднаредници, стигли су на положаје у време док су вођене крваве борбе на Колубари и Суворору. Пратила их је киша, чула се „потмула грмљавина топова, окруживали су их сакати и рањени“.

Око њих је свуда вребала смрт. У Горњем Милановцу, дочекао их је и поздравио регент Александар, „осоколио их“, а онда, своје обраћање завршио речима: „Ни корака назад!“ Та лозинка их је пратила до краја рата. Најчешће, примали су команду над десетинама, а појединци и над водовима. Врло „кочоперни“, подизали су свест о озбиљности ситуације у којој је и омладина кренула у бој. Већ првог дана, током борби које су беснеле, многи су пали. Влада и Врховна команда били су свесни тежине ситуације у којој се земља налази, па су грозничаво тражили излаз из ње. Одлука је, иако тешка срца, веома брзо донета: „Треба најпре одржати и поправити морал код малаксалих трупа, док не стигне артиљеријска муниција која је већ била на путу, а потом извршити контранапад свим расположивим снагама...“, говорило се у командама. За један такав подвиг требало је „духовно ојеквити“ изнурене јединице и улити им нову веру у

победу. Процењено је да у томе могу много помоћи младићи из скопског Ћачког батаљона, који су се уредно одазвали на војни позив, под војничком заставом сабирали с „правим младалачким и заносним одушевљењем, запојени патриотизмом и народним идеализмом, као и тадашња српска омладина, још у родитељској кући и школи. Свесни тежине ситуације, они нису презали ни од чега, па ни од смрти“ (Т. Пејовић)..

Мишићев подвиг

Српска Прва армија се 16. новембра повукла преко Колубаре. У насталој ситуацији, војвода Путник је још претходног дана повукао један веома значајан кадровски потез. Рањеног команданта те армије, генерала Бојовића, који је, након рањавања код Шапца 20 дана био везан за постелу, заменио је генерал Живојин Мишић. Каснији развој догађаја показао је да је војвода Путник, постављајући генерала Мишића за команданта најзамореније и најистрошеније српске армије, повукао веома добар потез.

Познати војни историчар Милан Раденковић, који је извесно време радио у штабу Мишића, овако га је оценио: „Он је имао урођену способност командовања... Осећао је масе и држао их у руци, знао је када шта са њима може постићи... Као одличан дијагностичар, осећао је пулс своје армије...“. Идући према Ваљево да преузме Прву армију, генерал Мишић видео страшне је призоре страдања свога народа и војске. То га је дубоко потресло, али и подстакло да одмах приступи враћању поремећеног реда и дисциплине код растројених јединица Прве армије, да одвоји становништво од војске, да крајњим напорима заустави даљи продор непријатеља.

Енергичан Мишићев наступ брзо се пренео на све јединице Прве армије. Почео се успостављати нарушени ред и систем командовања. Од Ваљева се све јаче чула ватра непријатељеве артиљерије, али више није било великог страха. Прва армија враћала је самопоуздање и борбени морал. Велика битка српске војске се распламсавала на фронту од Обреновца до Гуче.

У такав „борбени лом и окршај“ ушло је 1.300 поднаредника из Ћачког батаљона. Њихов распоред је текао веома брзо, од штаба армија до дивизија, а од њих према пуковима, батаљонима и четама. Скоро свака чета добила је по два ђака поднаредника. У бројном смислу, они нису значили много, али су својим снажним младалачким духом, уносили

нову снагу. Изненађени и преморени војници, видећи пред собом младе ђаке поднареднике, слегали су раменима и схватили да је дошао моменат „да се више не може назад“, већ у „славу или смрт“. Како пише Т. Пејовић, „војници су нас у почетку гледали са жаљењем, што смо тако млади и школовани дошли да погинемо... Упућивали су нас како да се чувамо од куршума“. Удружено ратно искуство и вештина старијих, с младалачким жаром и енергијом тадашњих ђака поднаредника, уз мудро вођење старешинског кадра, почев од Врховне команде до најмање јединице, омогућили су организовано повлачење под борбом, а потом изненадну, енергичну и снажну противофанзиву, којом је за само петнаестак дана потпуно разбијена и из Србије протерана Пољоурекова „казнена експедиција“.

Колубарска битка, једна од највећих у ратној историји српског народа, трајала је месец дана, на фронту широком преко 150 км, против два пута бројнијег и неупоредиво опремљенијег непријатеља. Србија је у тај судбоносни „удар“ бацила све своје одбрамбене снаге. Одолевајући офанзиву силовитог завојевача, после тешког повлачења и напуштања престолног Београда, српска војска је чврсто запосела линију: Варовница–Космај–Сибница–Венчане–Ваган–Белановица–Дренова–Срезојевићи–Каблар–Овчар.

Још у току одбрамбене фазе, извршена је постепена попуна људством. Мада су војни обвезници из новоослобођених области били недовољно обучени, они су равномерно распоређивани. На упражњена места погинулих подофицира, стицајем околности, постављани су ђаци поднаредници. „Тих 1.200 одушевљених младића“, пише Јеврем Станојевић, „бећу она луча што озари душу потиштених војника, преморених дугим повлачењем и проређених великим губицима. Соколећи своје водове, они ће се у новим борбама бацити на непријатеља са неодољивом жестином, наредом са официрима. Крвава бразда постаће у њиховим редовима, али ће њихов светао пример одвести српску војску у победу...“ Највеће охрабрење изазвала је вест о пристизању артиљеријске муниције, за којом се „жеђ“ дуго осећала. Сазнање да ће прослављена српска артиљерија „поново крчити пут пешадији“, враћало је старо самопоуздање и веру у победу. Појава старог и болесног краља Петра Првог у првим борбеним редовима имала је снажно морално дејство. Од чете до чете, говорило се: „Краљ је са нама, нема више одступања, убрзо ће наступање...“

ВЕРА У СНАГУ БРАНИОЦА

О условима у којима је преузео Прву армију и начину Мишићевог обраћања војницима и старешинама, остало је доста забелешки. У једној од њих, која описује драматичну гужву и измешаност војника са масом избеглица код Каменог моста преко Рибнице у Мионици, коме се „приближавала“ снажна ватра непријатеља, истиче се Мишићев енергичан и оштар узвик војницима:

„Куда сте наврли као обаучени?

Војници су се збунили и ућутали, а генерал Мишић је наставио:

– Срам вас било! И ви сте Срби. Од кога бежите? Од Швабе, најгорег

војника на свету! Бежите ви који сте тукли Турке, Бугаре и те исте Швабе! Бежите и газите ваше жене и децу! Од кога вас хвата страх?

Старешине су почеле да постројавају јединице испред моста, а војници су

на свој начин коментарисали ситуацију:

– Изгубисмо ред и дисциплину, па и памет. Требао нам је неко да нас уреди и дисциплинује.

Противофанзивом у легенду

Са каквим се бројним стањем пошло у противофанзиву, најбоље говори податак који се односи на Прву армију. Она је имала само око 21.900 бораца, што је мање од половине формацијског састава. И остале армије су слично изгледале. На пример, Тимочка дивизија другог позива из Треће армије имала је само око 4.000 људи. Било је то време када је код команданата и командира провејавала мисао да се српске снаге могу спасити „само брзим преласком у противофанзиву“. Дакако, у томе је предњачио генерал Мишић. Говорећи о томе неку годину касније, он је истакао да је идеју о томе „донео из Врховне команде, где се она и зачела“. После процене ситуације и донете одлуке, Мишић је упутио наредбу командантима дивизија, где се каже: „Тешко стање код непријатеља треба искористити, нападати га свуда и на сваком месту, нигде му не дати мира ни станке, докле год га не уништимо и истерамо из наше земље. Треба сад уложити сву своју снагу, храброст и пожртвовање, јер је наступио згодан тренутак да тучемо непријатељске трупе разбацане по нашој земљи.“

Како непријатељ 2. децембра није кренуо према положајима Прве армије, Мишић је још једном обавестио команданте дивизија о својој одлуци, храбрећи их. Када је и од Врховне команде, након дугих и тешких разговора, добио сагласност за прелазак у напад, уследила је она чувена директива обр. 7510, којом је војвода Путник наредио почетак опште противофанзиве. Том директивом у напад су упућене и остале армије.

Игром случаја, баш 3. децембра, док је генерал Франк „парадирао Београдом“ и подизао царску и краљевску заставу на древној Београдској тврђави, отпочела је противофанзива која ће га убрзо истерати из српске престонице. Српска војска, сврстана у 63 пука свих позива, под вођством генерала Живојина Мишића, Степе Степановића, Павла Јуришића и Вукомана Арачића, прешла је у одсудни напад на целом фронту и за 13 дана крвавих бојева и жестоког прогањања непријатеља ослободила Србију. Главни носилац противофанзиве била је Прва армија. Она је дејствујући са оперативне основице Горњи Милановац–Рудник–Овчар већ првог дана, „збацила“ изненађеног непријатеља са својих утврђених положаја и потиснула га за три до седам километара. До 5. децембра дивизије те армије избиле на су гробен Проструга–Рајац–Суворобор. У духу операцијског плана, главне снаге Прве армије (Дринска дивизија првог, Моравска другог и Дунавска дивизија првог позива) обрушиле су се 6 децембра ујутру, са сувоборске греде према Колубари. Дунавска дивизија првог позива продужила је, на иницијативу свог команданта пуковника Миливоја Анђелковића Кајафе, делом снага гоњење ка Мионици и рејону Горње Топлице.

Велика цена победе

Бранећи слободу и национални опстанак, српски народ поднео је велике људске и материјалне жртве. За победу у Колубарској бици, српска војска дала је око 60.000 погинулих и рањених бораца. На пољима и планинама Србије, дрски нападач оставио је преко 50.000 погинулих, 42.215

Момчило Гаврић, најмлађи кајлар у Првом светском рату на рајоршћу

ЧАСНА СМРТ

„Жао ми је добрих другова, лепих младића, који би својим радом користили у миру... Али, зашто их жалити, оплакивати? Зар нису часно погинули у часној борби?... Зар би било боље да су умрли на болесничкој постељи? У ове велике дане жалосно је умрети обичном смрћу”, записао је ђак поднаредник Јован Бабић.

заробљених војника и подофицира, 323 официра, 142 топа, 71 митраљез, 60.000 пушака, 43 ратне заставе, 3.600 запрежних кола са ратним материјалом, два авиона... Победе на Церу и Колубари широм света су пронеле славу пркосне Србије. Од 15. децембра 1914, сем заробљеника, на њеној територији више није било ниједног аустроугарског војника.

Младост српског народа стигла је на поприште велике битке у време њене највеће кризе. Задојени безграничним родољубљем, ти млади људи унели су огроман елан у своје јединице. Многи од тада клонулих бораца извукли су из себе последње атоме снаге и постајали хероји. Посебно треба истаћи да је Врховна команда, 18. новембра, као помоћ десеткованој и исцрпљеној Првој армији, послала четири чете из Ђачког батаљона. Они су као ђаци поднаредници заменили изгинуле старешине. У Колубарској бици, распоређен на целом фронту, Ђачки батаљон није изневерио своје дотадашње идеале. За две недеље даноноћних борби, на ратним поприштима погинула је трећина (преко 400), а рањено је близу 200 ђака поднаредника

После великих српских победа од Дрине до Суворора и натраг, Србија је првих месеци 1915. била на врхунцу војне славе, осокољена победоносним одбрамбеним биткама. Истовремено, била је тешко рањена због изузетно великих жртава које је поднела. Од својих 250.000 најбољих бораца, изгубила је 163.557, а међу њима и 2.110 официра. Тим немилим бројкама треба додати и око 69.000 умрлих од рана и епидемија болести. У околностима када је непријатеља током Колубарске битке разбила и декласирала, српска војска није имала снаге да крунише своју бриљантну победу и пребаци војне операције на непријатељеву територију, па је наступило „оперативно затишје”.

Упркос огромним успесима које је остварила у ратној 1914, Србија се налазила у изузетно тешком стању. О проблемима „рањене земље”, како су је називали, писали су бројни савременици, историчари, дипломате, новинари, учесници рата и многи други. Амерички новинар и публициста Џон Рид, задужен да прати прилике у Србији, писао је у пролеће 1915. да је „Србија земља смрти”. Док је око себе запажао парализу привредног живота, Рида су мучила невероватна објашњења неког чиновника да су „сви мушкарци у Србији у војсци, или су мртви, а све волове је влада узела да вуку топове и коморцијска кола”. После обиласка бојишних простора на Дрини, неколико месеци после битке, пише да се „дизао задах да се човеку смучи”, да је „ходао по мртвима, тако много их је било”, да су му „ноге упадале у јаме трулог меса, дробећи кости”. Чудио се и због „изузетног одсуства горчине Срба”. Како пише, био је у „земљи чудноватој, и замрлој и живахној... а ипак високог борбеног морала”.

У Србији је владала огромна несташица животних намирница, стоке за вучу, сировина, радне снаге. Велики део територије био је разорен и попаљен. Пишући о Мачви, Џон Рид, каже: „Цео је овај крај био спаљен и опљачкан, а становништво побијено. Ниједно грло стоке нисмо видели, а километрима ни човека. Прошли смо кроз варошице у којима је трава расла по улицама, где ниједно људско биће није живело”.

И епидемије су узимале свој данак. Свој врхунац достигле су у марту 1915. године. Руски посланик Сергеј Писаров је извештавао: „По шталама, на слами и преко пољана леже мртви”. Болнице су одавале слику ужаса. Ваљево је описивано као „велика казнионица у којој се једва зна ко је жив, а ко мртав”. Према опису Арчибалда Рајса, „гробља су проширена преко мере, а гробари су копали раке од зоре до мрака”. Сматра се да је у то време оболело више од 400.000, а умрло око 100.000 грађана, 30.000–35.000 војника и око 30.000 ратних заробљеника. Албин Кучбах је забележио да је од „440 српских војних и цивилних лекара, епидемији тифуса подлегло око 200”. И позната српска сликарка Надежда Петровић умрла је од тифуса као болничарка у Ваљеву, априла 1915. године.

Немачка улази у рат

Над рањеном Србијом, надвила су се нова ратна искушења. Септембра 1915, на простору Срема и североисточне Босне, концентрисана је аустроугарска 3. армија, у јужном Банату немачка 11. армија, а у западној Бугарској њена 1. и 2. армија. Свим трупама, јачине око 800.000 људи, савремено опремљеним и подржаним ваздушним снагама, командовао је немачки фелдмаршал Аугуст фон Макензен, до тада један од највећих немачких команданата. Таквој војној сили, Србија је могла супротставити око 300.000 војника, махом старијег животног доба, развучених на око 1.150 километара фронта. Српска војска је тада имала 13 пешадијских дивизија, од којих су образоване Прва, Друга и Трећа армија, Тимочка војска, Одбрана Београда, трупе „Нових области” и неколико одреда. Под Врховном командом биле су Коњичка дивизија, две ескадриле авиона и део тешке артиљерије. Главнина српске војске била је подељена на две веће оперативне групације: једна за затварање великоморавског, а друга нишавског правца. Остали делови требало је да штите гранични фронт. Пред почетак борбених дејстава, Србија је могла да рачуна само на поуздану сарадњу с Црногорцима, који су везивали аустроугарске снаге на свом делу фронта и штитили леви бок српске Прве армије. Црногорска војска имала је око 42.000 војника и старшина.

За разлику од смењеног Поћорекa, Макензен је одлучио да главни правац напада изведе са севера, с централним ударом преко Београда. Током септембра, према Београду је распоредио око 350 топова различитог калибра, укључујући и мерзере. Општи напад на Србију и Београд отпочео је 6. октобра, ураганском артиљеријском припремом по положајима у граду. Само у једном дану, на Београд је пало око 30.000 граната. Простор од Карабурме до Аде Циганлије засут је са близу 4.000 пројектила. Ломили су се дебели вековни бедеми Београдске тврђаве, дизали стубови земље и дима, куће летеле у ваздух. Смрт је косила и војску и цивиле. ■

(Насћавак у следећем броју)

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Генералштаб Војске Србије

Управа за људске ресурсе

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

За попуњу слободних радних места професионалних војника, на одређено време, у:

**МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА
БАЧКА ТОПОЛА**

Војна пошта 1414 Нови Сад

1. артиљерија – 7 радних места (извршилаца)
2. техничка служба – 1 радно место (извршилац)
3. интендантска служба – 2 радна места (извршиоца)

**МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА
БЕОГРАД**

Војна пошта 4795 Београд

4. пешадија – 59 радних места (извршилаца)

Војна пошта 5542 Београд

5. служба телекомуникације – 1 радно место (извршилац)

Војна пошта 4501 Београд

6. саобраћајна служба – 1 радно место (извршилац)
7. служба ваздушног осматрања и јављања – 1 радно место (извршилац)

Војна пошта 1205 Београд

8. артиљеријско ракетне јединице за ПВД – 1 радно место-извршилац (радно место је у насељу Батајница)
9. артиљеријско ракетне јединице за ПВД – 1 радно место-извршилац (радно место је у насељу Зуце)
10. артиљеријско ракетне јединице за ПВД – 3 радна места-извршиоца (радна места су у насељу Јаково)
11. служба телекомуникације – 3 радна места-извршиоца (радна места су у насељу Зуце)
12. саобраћајна служба – 1 радно место-извршилац (радно место је у насељу Јаково)
13. служба ваздушног осматрања и јављања – 1 радно место (извршилац)

**МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА
БУЈАНОВАЦ**

Војна пошта 3924 Бујановац

14. пешадија – 7 радних места (извршилаца)
15. служба телекомуникације – 3 радна места (извршиоца)
16. техничка служба – 3 радна места (извршиоца)
17. саобраћајна служба – 4 радна места (извршиоца)

**МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА
ВАЉЕВО**

Војна пошта 3720 Краљево

18. саобраћајна служба – 1 радно место (извршилац)

**МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА
ЗРЕЊАНИН**

Војна пошта 5542 Београд

19. служба телекомуникације – 2 радна места (извршиоца)
20. техничка служба – 1 радно место (извршилац)

Војна пошта 1414 Нови Сад

21. пешадија – 83 радна места (извршиоца)
22. служба телекомуникације – 1 радно место (извршилац)
23. санитетска служба – 1 радно место (извршилац)
24. саобраћајна служба – 6 радних места (извршилаца)

Војна пошта 3160 Зрењанин

25. пешадија – 14 радних места (извршилаца)
26. артиљерија – 6 радних места (извршилаца)
27. артиљеријско ракетне јединице за ПВД – 1 радно место (извршилац)
28. инжењерија – 5 радних места (извршилаца)
29. техничка служба – 4 радна места (извршиоца)
30. интендантска служба – 3 радна места (извршиоца)
31. саобраћајна служба – 2 радна места (извршиоца)

**МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА
КРАГУЈЕВАЦ**

Војна пошта 1205 Београд

32. артиљеријско ракетне јединице за ПВД – 2 радна места (извршиоца)
33. саобраћајна служба – 1 радно место (извршилац)

**МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА
КРАЉЕВО**

Војна пошта 4501 Београд

34. служба ваздушног осматрања и јављања – 1 радно место (извршилац)
- Војна пошта 2895 Лађевци
35. пешадија – 8 радних места-извршилаца (радна места су у насељу Лађевци)

36. артиљеријско ракетне јединице за ПВД – 1 радно место-извршилац (радно место је у насељу Лађевци)

**МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА
КРУШЕВАЦ**

Војна пошта 5801 Крушевац

37. атомско-биолошко-хемијска служба – 4 радна места (извршиоца)
38. саобраћајна служба – 2 радна места (извршиоца)

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА НИШ

Војна пошта 3987 Ниш

39. артиљерија – 8 радних места (извршилаца)
40. саобраћајна служба – 7 радних места (извршилаца)

Војна пошта 5464 Ниш

41. служба телекомуникације – 6 радних места (извршилаца)

Војна пошта 1205 Београд

42. саобраћајна служба – 1 радно место (извршилац)
- Војна пошта 2895 Лађевци
43. саобраћајна служба – 1 радно место (извршилац)

**МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА
НОВИ ПАЗАР**

Војна пошта 3720 Краљево

44. пешадија – 5 радних места (извршилаца)
45. оклопне јединице – 15 радних места (извршилаца)

**МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА
НОВИ САД**

Војна пошта 1414 Нови Сад

46. пешадија – 13 радних места (извршилаца)
47. оклопне јединице – 8 радних места (извршилаца)
48. инжењерија – 6 радних места (извршилаца)
49. служба телекомуникације – 6 радних места (извршилаца)
50. техничка служба – 1 радно место (извршилац)
51. интендантска служба – 2 радна места (извршиоца)
52. саобраћајна служба – 2 радна места (извршиоца)
53. грађевинска служба – 4 радна места (извршиоца)
- Војна пошта 2827 Нови Сад
54. пешадија – 2 радна места (извршиоца)

55. речне јединице – 4 радна места (извршиоца)
 56. инжињерија – 3 радна места (извршиоца)
 57. служба телекомуникације – 2 радна места (извршиоца)
 58. интендантска служба – 1 радно место (извршиоца)
Војна пошта 2834 Београд
 59. пешадија – 1 радно место (извршилац)
Војна пошта 1205 Београд
 60. артиљеријско ракетне јединице за ПВД – 2 радна места (извршиоца)
 61. техничка служба – 1 радно место (извршилац)
 62. саобраћајна служба – 1 радно место (извршилац)

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА ПАНЧЕВО

- Војна пошта 1414 Нови Сад**
 63. пешадија – 74 радна места (извршиоца)
 64. служба телекомуникације – 4 радна места (извршиоца)
 65. техничка служба – 2 радна места (извршиоца)
 66. интендантска служба – 7 радних места (извршилаца)
 67. саобраћајна служба – 4 радна места (извршиоца)
Војна пошта 1205 Београд
 68. артиљеријско ракетне јединице за ПВД – 3 радна места (извршиоца)

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА ПОЖЕГА

- Војна пошта 9808 Београд**
 69. пешадија – 2 радна места-извршиоца (радна места су у насељу Јеминска Стена)
Војна пошта 5542 Београд
 70. служба телекомуникације – 1 радно место (извршилац)
 71. техничка служба – 1 радно место (извршилац)
Војна пошта 3720 Краљево
 72. пешадија – 158 радних места (извршилаца)
 73. служба телекомуникације – 10 радних места (извршилаца)
 74. техничка служба – 5 радних места (извршилаца)
 75. интендантска служба – 10 радних места (извршилаца)
 76. санитарска служба – 3 радна места (извршиоца)
 77. саобраћајна служба – 19 радних места (извршилаца)
 78. грађевинска служба – 1 радно место (извршилац)

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА РАШКА

- Војна пошта 3720 Краљево**
 79. пешадија – 24 радна места (извршиоца)

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА СМЕДЕРЕВО

- Војна пошта 5542 Београд**
 80. служба телекомуникације – 1 радно место (извршилац)

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА СРЕМСКА МИТРОВИЦА

- Војна пошта 1414 Нови Сад**
 81. оклопне јединице – 5 радних места (извршилаца)
 82. служба телекомуникације – 1 радно место (извршилац)
 83. техничка служба – 2 радна места (извршиоца)
 84. саобраћајна служба – 2 радна места (извршиоца)

УСЛОВИ КОНКУРСА

На конкурс се могу јавити држављани Републике Србије, који испуњавају следеће услове:

а) ОПШТИ УСЛОВИ

- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије (што утврђује надлежна војнолекарска комисија);
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа (за лица која су раније била у радном односу у државном органу);
- да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци;
- да нису старији од 30 година;
- да су одслужили војни рок са оружјем (осим за лица женског пола);
- да задовољавају минимално прописане вредности критеријума психолошке процене за пријем у професионалну војну службу;
- да задовољавају минимално прописане вредности критеријума провере физичке способности за пријем у професионалну војну службу;
- да су безбедносно проверени и да немају безбедносних сметњи за рад у Војсци Србије и ван Војске Србије (што утврђује Војнобезбедносна агенција);

б) ПОСЕБНИ УСЛОВИ

- за возаче, надлежна војнолекарска комисија утврђује здравствену способност за возаче моторних возила у Војсци Србије;
- кандидата који конкуришу за пријем у јединице војне полиције треба успешно да заврше специјалистичку обуку (за 6 радних места на редном броју 4. и радно место на редном броју 59.);
- кандидати женског пола (који нису војно обучени) треба успешно

да заврше основну и специјалистичку обуку.

- за радна места на р. бр. 1.: за једно радно место могу конкурисати лица која су завршила гимназију (природно-математички смер) или имају најмање 3. степен стручне спреме електротехничке или техничке школе (електро, ПТТ или информатички смер) или саобраћајне школе (смер телекомуникације или техничар ПТТ саобраћаја) или која су у току служења војног рока обучена за обављање дужности у служби телекомуникације, док за шест радних места могу конкурисати лица која имају најмање средњу стручну спрему, од чега је за једно радно место потребно да лица која конкуришу имају и возачку дозволу најмање „В” категорије;
- за радно место на р. бр. 2.: могу конкурисати лица која имају најмање средњу стручну спрему;
- за радна места на р. бр. 3.: могу конкурисати лица која имају најмање 3. степен стручне спреме угоститељске или прехрамбене школе или сертификат или потврду о стручној оспособљености за куvara;
- за радна места на р. бр. 4.: могу конкурисати лица која имају најмање средњу стручну спрему и телесну висину најмање 175 цм;
- за радно место на р. бр. 5.: могу конкурисати лица која су завршила гимназију (природно-математички смер) или имају најмање 3. степен стручне спреме електротехничке или техничке школе (електро, ПТТ или информатички смер) или саобраћајне школе (смер телекомуникације или техничар ПТТ саобраћаја) или која су у току служења војног рока обучена за обављање дужности у служби телекомуникације;
- за радно место на р. бр. 6.: могу конкурисати лица која имају најмање средњу стручну спрему и возачку дозволу најмање „С” категорије;
- за радно место на р. бр. 7.: могу конкурисати лица која имају најмање средњу стручну спрему;
- за радно место на р. бр. 8.: могу конкурисати лица која имају најмање средњу стручну спрему;
- за радно место на р. бр. 9.: могу конкурисати лица која имају најмање средњу стручну спрему;
- за радна места на р. бр. 10.: могу конкурисати лица која имају најмање средњу стручну спрему;
- за радна места на р. бр. 11.: могу конкурисати лица која имају нај-

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Кандидати из грађанства подносе попуњен образац пријаве за пријем у Војску Србије у својству професионалног војника препорученом поштом Војној пошти са којом желе да закључе уговор.

Уз образац пријаве прилаже се:

- извод из матичне књиге рођених (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини);
- уверење о држављанству (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини);
- потврда државног органа да кандидату није раније престајао радни однос, у државном органу, због теже повреде дужности из радног односа (за лица која су раније била у радном односу у државном органу);
- уверење Центра Министарства одбране за локалну самоуправу да је кандидат одслужио војни рок са оружјем (осим за лица женског пола) – оригинал или фотокопија оверена у суду или општини;
- копија дипломе о стеченом образовању (фотокопија оверена у суду или општини);
- копија возачке дозволе (фотокопија оверена у суду или општини) – за лица која конкуришу за род-службу где се захтева одређена категорија.

Документа која се прилажу уз пријаву, са изузетком извода из матичне књиге рођених, уколико је на новом образцу, не могу бити старија од 6 (шест) месеци.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК

Изборни поступак ће се спровести само међу кандидатима који испуњавају услове конкурса за пријем на радно место на које су конкурисали.

Конкурсна комисија позваће кандидате, који испуњавају услове конкурса, ради обављања општег лекарског прегледа у јединици, физичке провере, комисијског разговора и психолошке процене и утврдиће њихове резултате према мерилима прописаним за избор.

Утврђивање редоследа пријављених кандидата врши се на основу следећих мерила за избор:

- завршени ниво школовања – до 25 бодова (основна школа 5 бодова, средња школа 3. степен 15 бодова, средња школа 4. степен или виши ниво образовања 25 бодова);
- резултати провере физичке способности – до 35 бодова (извод коначне оцене провере физичке способности и броја 7);

- резултати психолошке процене кандидата – до 40 бодова (извод коначне оцене психолошке процене и броја 8).

Кандидати, који са најбољим резултатом испуне мерила за избор, биће упућени на медицинско-здравствену процену у надлежну војноздравствену установу, ради утврђивања здравствене способности за професионалну војну службу. За наведене кандидате извршиће се безбедносна провера за пријем на рад у Војску Србије.

Позиви и сва писмена документа достављају се кандидату на адресу коју кандидат наведе у пријави за пријем.

Уколико се кандидат не одазове позиву ради обављања општег лекарског прегледа у јединици, физичке провере, комисијског разговора и психолошке процене и упућивања на медицинско-здравствену процену, сматраће се да не жели да ступи у професионалну војну службу.

Одлуку о избору кандидата за пријем у професионалну војну службу донеће надлежни старешина о чему ће писаним путем бити обавештени сви учесници јавног конкурса у року од осам дана од дана када је извршен избор.

Изабрани кандидати, који су одслужили војни рок под оружјем, биће примљени у својству професионалних војника на одређено време на период од шест месеци, уз могућност продужења уговора о раду на период од 3 године до навршених 40 година живота.

Изабрани кандидати женског пола, који нису служили војни рок, биће упућени на обуку у јединице и центре за оспособљавање. Кандидати, који успешно заврше обуку, биће примљени у својству професионалних војника на одређено време на период од шест месеци, уз могућност продужења уговора о раду на период од 3 године до навршених 40 година живота.

Кандидати за пријем у јединице војне полиције, који успешно заврше специјалистичку обуку, биће примљени у својству професионалних војника на одређено време на период од шест месеци, уз могућност продужења уговора о раду на период од 3 године до навршених 40 година живота.

Уколико се кандидат не одазове позиву ради закључења уговора о раду или не ступи на обуку у року који му је одређен сматраће се да не жели да ступи у професионалну војну службу.

Лица примљена у професионалну војну службу остварују сва права и обавезе у складу са Законом о Војсци Србије („Службени гласник Републике

Србије“, број 116/2007, 88/2009 и 101/2010 – др. закон).

Конкурс је отворен до 15. септембра 2014. године.

Непотпуне, неблаговремене или неразумљиве пријаве уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин неће се узимати у даље разматрање, а кандидатима који не буду изабрани конкурсна документација се неће враћати.

Сваки кандидат може да конкурише на највише три (3) радна места. У рубрици „за род-службу“ мора да буде недвосмислено наглашено за који род или службу кандидат конкурише. Пријаве у којима је наведена рубрика прзна или није наведено за који род или службу кандидат конкурише неће се разматрати.

Додатне информације о професионалној војној служби, броју слободних места и потребном профили, могу се добити на следећим бројевима телефона:

- 011/2063-432
Генералштаб Војске Србије;
- 011/2064-074
Војна пошта 4795 Београд;
- 011/3205-361
Војна пошта 9808 Београд;
- 011/3603-546
Војна пошта 5542 Београд;
- 021/4835-534 и 4835-016
Војна пошта 1414 Нови Сад;
- 036/308-422 и 308-146
Војна пошта 3720 Краљево;
- 021/4835-441 и 4835-424
Војна пошта 2827 Нови Сад;
- 018/508-004 и 508-218
Војна пошта 3987 Ниш;
- 018/508-814
Војна пошта 5464 Ниш;
- 011/2064-356, 2064-349 и 2064-480
Војна пошта 2834 Београд;
- 017/414-102 локал 42-257
Војна пошта 3924 Бујановац;
- 011/3053-211
Војна пошта 4501 Београд;
- 011/3053-603 и 3053-709
Војна пошта 1205 Београд;
- 036/305-031
Војна пошта 2895 Лађевци;
- 021/4835-723
Војна пошта 3160 Зрењанин;
- 037/416-056, 416-081 и 416-037
Војна пошта 5801 Крушевац.

Информације су доступне на сајту Министарства одбране (www.mod.gov.rs) и Војске Србије (www.vs.rs). ■

_____ (презиме, средње име и име и кандидата)

_____ (адреса сталног пребивалишта)

_____ (место становања)

_____ (контакт телефони – фиксни/мобилни)

_____ (e-mail адреса)

Пријава за пријем у Војску Србије у својству професионалног војника, *г о с ѿ а в љ а.* –

ВОЈНОЈ ПОШТИ _____

Ја, _____, ЈМБГ _____, (презиме, средње име и име)

са завршеном школом _____ и звањем _____,

подносим пријаву за пријем у Војску Србије у Војну пошту _____,

за род-службу _____, у месту службовања _____.

Поред ове пријаве за пријем у ВС, исту сам доставио и следећим Војним поштама:

1) _____, за род-службу _____, у месту службовања _____.

2) _____, за род-службу _____, у месту службовања _____.

Уколико не будем примљен за род-службу за коју конкуришем (ЗАОКРУЖИТИ):

- а) ПРИХВАТАМ да се моја пријава разматра и за попуну других радних места у истој или другој јединици или месту службовања;
- б) НЕ ПРИХВАТАМ да се моја пријава разматра и за попуну других радних места у истој или другој јединици или месту службовања.

Уз пријаву прилажем следећа документа:

1. Извод из матичне књиге рођених (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини – уколико није на новом обрасцу не старије од 6 месеци);
2. Уверење о држављанству (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини – не старије од 6 месеци);
3. Потврду државног органа да ми није раније престајао радни однос, у државном органу, због теже повреде дужности из радног односа (за лица која су раније била у радном односу у државном органу);
4. Уверење Центра Министарства одбране за локалну самоуправу да сам одслужио војни рок са оружјем (осим за лица женског пола) – оригинал или фотокопија оверена у суду или општини;
5. Копију дипломе о стеченом образовању (фотокопија оверена у суду или општини);
6. Копију возачке дозволе (фотокопија оверена у суду или општини) – за лица која конкуришу за род-службу где се захтева одређена категорија.

Сагласан сам да се изврши безбедносна провера у вези са запослењем у Војсци Србије у складу са Законом о заштити података о личности („Службени гласник РС”, бр. 97/08 и 104/09) и чланом 16. Правилника о безбедносним проверама лица које врши војнобезбедносна агенција („Службени војни лист”, бр. 18/10 и 23/12).

Изјављујем да добровољно дајем своју **сагласност** и **пристанак** да Војска Србије моје личне податке, које је прикупила о мени као кандидату, може употребити као руковалац, корисник и обрађивач, у смислу Закона о заштити података о личности. Такође сам сагласан и дајем свој **пристанак** да може моје личне податке учинити доступним трећим лицима, у сврху правилно спроведеног изборног и поступка пријема у службу.

Изјављујем да добровољно дајем своје личне податке, да сам упознат са сврхом њиховог прикупљања, начином на који ће Војска Србије користити ове податке, као и са могућношћу да опозovem ову своју сагласност у ком случају прихватам да сносим све правне последице опозива.

у _____

Потпис

дана

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ ВОЈНА АКАДЕМИЈА

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање наставника у пољу друштвено-хуманистичких наука

49

Избор у звање наставника:

1. једног наставника за ужу научну област Менаџмент у звање редовног професора.
2. једног наставника за ужу научну област Андрагогија у звање доцента.
3. два наставника за ужу научну област Стратегија у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже научне области за коју се бира;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне управе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- 3) да је кандидат на листи наставника по одлуци Сената бр. 1/19 од 19. септембра 2013. године – за избор на рб. 1;
- 4) да је кандидат војни службеник – за избор на рб. 2 и
- 5) да је кандидат војни службеник или професионално војно лице – за избор на рб. 3.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор у звање доцента:

- 1) просечна оцена са студија најмање (8);
- 2) најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да од кадета односно студента није добио оцену лошију од оцене „добар“ више од два пута у протеклом трогодишњем периоду;. позитивна оцена са приступног предавања, уколико нема претходно трогодишње педагошко искуство у звању асистента.
- 3) најмање један рад ранга М23, М24, М51 или М52;
- 4) најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63);
- 5) остварене активности у најмање два елемента из табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12) – осим ако се први пут бира у звање.

За избор у звање редовног професора:

- 1) да после избора у звање ванредног професора од кадета односно студената није добио оцену нижу од оцене „добар“ више од два пута у протеклом петогодишњем периоду;
- 2) најмање десет радова ранга М23, М24, М51 или М52 од којих се до три могу заменити монографијом, од тога најмање три рада од последњег избора;
- 3) најмање пет радова саопштених на међународним или домаћим научним скуповима (М31, М33, М61, М63) у звању ванредног професора;
- 4) оригинално стручно остварење или учешће у међународним и домаћим научним пројектима;

- 5) објављен уџбеник или монографија или оригинално стручно остварење из области за коју се бира или мултимедијални садржаји са рецензијом намењени кадетима/студентима;
- 6) менторство у најмање једном докторском раду и менторство у најмање пет завршних радова, од тога најмање два од последњег избора;
- 7) остварене активности у најмање пет елемената из табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12).

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, који преузети са интернет адресе www.uo.mod.gov.rs, <http://www.va.mod.gov.rs/cms/view.php?id=23402> или у секретаријату Војне академије);
2. библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;
3. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије односно Универзитета одбране у Београду);
4. уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу **Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника“**. У пријави обавезно навести адресу и телефон.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату. Конкурс је отворен до 14. септембра 2014. године.

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидати који буду изабрани у звања наставника неће бити постављани на формацијска места наставника у Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијског места на ком су већ постављени, а у складу са чланом 73. став 4-6 Закона о високом образовању („Сл. гласник РС“, бр. 76/2005, 100/2007-аут. тум., 97/2008, 44/2010, 93/2012 и 89/2013). ■

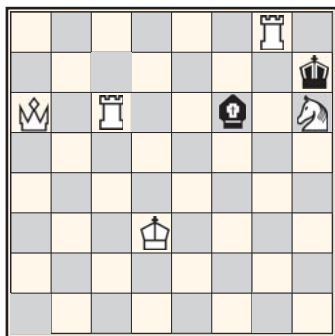
ИЗАБРАНИ ПРОБЛЕМИ

ДВОПОТЕЗИ МИЛАНА ВЕЛИМИРОВИЋА

Прошло је годину и по дана од смрти великана српског и светског проблемског шаха велемајстора Милана Велимировића (1952-2013), презимењака славног велемајстора редовног шаха, недавно преминулог Драшка, па овде објављујемо два двопотеза у знак сећања на проблемисту Милана. Решења дајемо у следећем броју.

Проблем број 1. – Мат у 2 потеза

Милан ВЕЛИМИРОВИЋ – 2. награда „Гамбит“, 1998. године

Позиција:

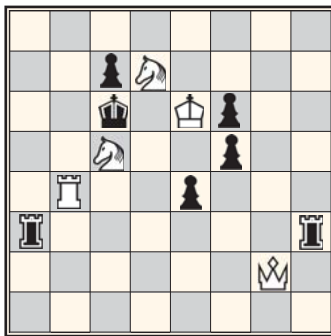
Бели: Kd3, Da6, Tc6, Tg8, Sh6

(5 фигура)

Црни: Kh7, Lf6 (2 фигура)

Проблем број 2. – Мат у 2 потеза

Милан ВЕЛИМИРОВИЋ – 2. почасно признање „Phenix“, 1999.

Позиција:

Бели: Ke6, Dg2, Tb4, Sc5, Sd7

(5 фигура)

Црни: Kc6, Ta3, Th3 пешаци c7, e4, f5, F6 (7 фигура)

Припремио Владимир ШАРИЋ

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, нити у квадрату 3x3.

С
У
Д
О
К
У

6	1		8	3			
	8	7			5		2
4		5		2			1
			1		9		4
	4						2
8			2		3		
	3			7		2	1
2			3			4	6
				8	2		3
							7

Решење коњићевих скокова: Дрво се на дрво наслања, а чоек на чоeka; Да нема вјетра, пауци би небо премрежили.

GRAND // TOURS **GRČKA Ostrvo EVIA - EDIPSOS**
 Tel.: 011/361 60 48, 021/422 324 www.grandtours.co.rs

SPECIJALNA PONUDA ZA ZAPOSLENE U VOJSCI
 Hoteli: HERMES Spa i KAPOLOS Spa - Polupansion, цена 16€ - 18€
PLAĆANJE DO KRAJA GODINE!

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио: Жарко ЋОКИЋ

17	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
								18							19	
	20								21							22
23			24							25						
26					27						28					
29							30						31			
32									33						34	
35			36							37						
38					39						40					
41						42						43				
44							45						46			
47								48								
49			50							51						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО:

полумера, еманатор, кум, р, Еленијак, торокало, а, АГА, Сабатини, иронијан, Грле, Анаполис, соната, матичар, Ларистан, Енес, авијација, мотвила, ст, ти, аренанти, иницирати, Итан, Тартарен, таванар, Челини, каватина, анати, Атанаско, ацетамид, Киш, р, Јохансон, ламинати, т, ићи, алатљика, Андријанка.

ВОДОРАВНО:

17. Похлепност, 18. Веровати у лажи, 19. Алатка за жетву, 20. Васкрснуће (грч.), 21. Уживалац етера, 23. Пропис о квалитету производа (скр.), 24. Онај који говори штокавски, 25. Делити се на делове, 26. Коштуњави плодови, 27. Доливати, додавати, 28. Старогрчки вајар из Егине, Оната, 29. Жене тирани, 30. Човек обузет еротоманијом, 31. Зелени део биљке, 32. Брдо код Ћуприје, поприште боја 18. августа 1805. у Првом српском устанку, 33. Лимени делови аутомобила, 34. Показна заменица, ова, 35. Централни институт (скр.), 36. Мајстори тапетарства, 37. Прималац издржавања, алиментације, 38. Узвик очајања, 39. Становник Атине, 40. Чистаци, 41. Генератор једносмерне струје, 42. Српски добротвор, Сава, 43. Град у Пакистану (палиндром од ЛАКАТ), 44. Становници Арагије, 45. Присталица аријанизма, 46. Било ко, 47. Врста геометријског тела, 48. Насеље у општини Сечањ, 49. Име тенисерке Ивановић, 50. Физиолошки поремећај главе (мед.), 51. Особа која је у делиријуму.

УСПРАВНО:

1. Филм Луиса Буњуела из 1967. године, 2. Део уговорене цене исплаћен унапред, 3. Лична заменица, 4. Аутоматска пушка, 5. Копље старих Германа, 6. Троцифрени број, 7. На тај начин, 8. Оно што брзо надлази, 9. Трзати, цимати, 10. Иницијали глумице Томпсон, 11. Децимала, десетни разломак, 12. Тропски папагаји, 13. Називи географских места, 14. Славна сомалска манекенка, 15. Сањати, 16. Превелика остарелост, 18. Зарезивање, 19. ФК из Бергама, 20. Насеље у општини Болевац, 21. Француски песник, Гијом, 22. Скуп људи, збор, 24. Име бившег фудбалског голмана Кањизареса, 25. Женско име, 27. Планина у Србији, 28. Становнице Арике, 30. Став на једној ноzi у балету, 31. Који су добри за јело, 33. Ловци на ракове, 34. Тика одмила, 36. Руска лука на Црном мору, 37. Мушко име, 39. Женско име, Молка, 40. Енглеска мера за дужину, 42. Планина у Србији, поприште битке 19. августа 1914. у Првом светском рату, 43. Стара мера за дужину, 45. Академија наука (скр.), 46. 100 м².

N SPORT

n fashion

ZA ZAPOSLENE U
MINISTARSTVU ODBRANE I VOJSCI SRBIJE
PRODAJA PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

Za šetnju
Za sport
Za školu

na **5** rata
bez učešća i kamate

STALNE
AKCIJE I
POPUSTI

NOVO ZA VOJNE PENZIONERE!

Kupovina putem Administrativne zabrane preko Fonda PIO Potrebni su poslednji ček od penzije i lična karta

Bačka Palanka • Kralja Petra I 10, Beograd • Bulevar Arsenija Čamojevića 97a, Novi Beograd, • Glavna 33, 11080 Zemun • Maršala Birjuzova 1, Beograd, • TC DELTA CITY, Jurija Gagarina 16, Novi Beograd, • TC IMMO OUTLET CENTAR, Gandijeva 21/1, Novi Beograd, • TC MERCATOR, Bulevar Umetnosti 4, Novi Beograd, • TC UŠĆE, Bulevar Mihajla Pupina 6, Novi Beograd, Čačak • Kosovski venac2, • Župana Stracimira 8, Gornji Milanovac • Kneza Aleksandra 2, Indija • Outlet fashion park, Vojvode Putnika b.b. 6, Jagodina • Knjeginje Milice 16, Kragujevac • Kragujevačkog oktobra 78, • TC Plaza, Bulevar Kraljice Marije 23, Kraljevo • Omladinska 13, • Miloša Velikog 3, Kruševac • Mirka Tomića 12, • Leskovac • Bulevar oslobođenja 128, Loznica • Trg Vuka Karadžića b.b., Niš • Obrenovićeva 41, • Nade Tomić 1, • Trg Kralja Aleksandra Ujedinitelja 7, Novi Pazar • 28. novembra 52, • 28. novembra 52, Novi Sad • BIG centar, Sentandrejski put 11, • Kralja Aleksandra 12, • TC Rodić, Temerinski put 50, • TC Spens, Suljeska 2, • Trg Slobode 4, Pančevo • Vojvode Radomira Putnika 1, • Aviv Park, Miloša Obrenovića 12, • Trg Slobode 3,

Paraćin • Vožda Karađorđa 10, Pirot • Trg pirotskih oslobodilaca bb, Požarevac • Tabačka Čaršija 9, Smederevo • Trg Republike10, Sombor • Laze Kostića 3, Sremska Mitrovica • Kralja Petra I 3a, Subotica • Trg Slobode 1 Gradska kuća, Šabac • TC Mercator, Jovana Cvijića bb, • Karađorđeva 4, Užice • Dimitrija Tucovića 97, Valjevo • Čika Ljubina 4-6, Vranje • Kralja Stefana Prvovenčanog 51, Vršac • Trg Save Kovačevića 4, Zaječar • Svetozara Markovića 9, Zrenjanin • Kralja Aleksandra I Karađorđevića 10, • Žitni trg 2,

Obrazac Administrativne zabrane
možete dobiti u svakoj prodavnici ili
preuzeti sa sajta www.n-sport.net

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВЕ ТИПОВЕ ВОЗИЛА

БЕЗ ЖИРАНТА
УЧЕШЋА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ ЗА
ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
ПУТЕМ
АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ

КОТИК Д.О.О
Панчево,
Жарка Зрењанина бр.14
Тел: 013/344-321
Моб:063/370-138
Факс: 013/345-930
E-mail: kotikdoo@gmail.com

НАПОМЕНА:

-ОБРАЗАЦ АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ
ДОСТАВЉАМО:
ПОШТОМ / ЕЛЕКТРОНСКОМ ПОШТОМ
-МОГУЋА ОРГАНИЗОВАНА ИСПОРУКА ПО ДОГОВОРУ.

У нашем широком асортиману се налазе:

бицикли, кациге, резервни делови, пратећа опрема,
аутомобилске гуме, акумулатори, моторна уља,
аутоделови за сва возила свих реномираних произвођача,
програм „Villager“, косилице, тримери, моторне тестере,
електрични ручни алат, рачунари и рачунарска опрема,
бела техника и телевизори...

Медија Центар „Одбрана“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3241-258, Факс: 011/3241-363

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3201-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs / medijacentar@mod.gov.rs

НОВО! НОВО! НОВО! НОВО!

„Прва књига у Србији која научно и популарно полемиче са трендом ревизије о улози Србије 1914.“

КАКО се на питање узрока Великог рата гледало 1914, 1919, 1927, 1930, 1947, 1951, 1964, 1994. или данас?

КАКО се Србија нашла у ситуацији да најгласнији трендови ревизије данас буду исти као и гласови у медијима централних сила 1914. и 1941.

КАКО то да је за Европу био „најопаснији“ мали српски национализам и империјализам?

КАКВЕ су вредности у питању које дају за „морално право“ великима да окупирају, анектирају, „цивилизују“, а у исто време то право немају и мањи?

КАКО се то цео свет вратио политичким менталитетима од пре сто година?

ПОМЕНУТА СУ САМО НЕКА ОД ПИТАЊА КОЈА КЊИГА ПОКРЕЋЕ И НУДИ ОДГОВОРЕ

У продавници „Војна књига“, Васина 22, Београд и продајној мрежи „Мој киоск“ широм Србије

ОДБРАНА

Специјални прилог
број 108

ИЗДБЕРИ

ЖИВОТ

ЗА ОНЕ КОЈИ СУ РАЗМИШЉАЛИ
О САМОУБИСТВУ И ЗА ОНЕ
КОЈИ ИХ ВОЛЕ

САДРЖАЈ

СМИСЛО ЖИВОТА	4
ШТА ЈЕ САМОУБИСТВО	6
НАЈЧЕШЋЕ ПРЕДРАСУДЕ О САМОУБИСТВУ	7
ФАКТОРИ РИЗИКА ОД САМОУБИСТВА	8
ЗНАЦИ УПОЗОРЕЊА ДА НЕКО РАЗМИШЉА О САМОУБИСТВУ	9
КАКО ПОМОЋИ ОСОБИ КОЈА СЕ НАЛАЗИ У СТАЊУ КРИЗЕ	10
ШТА ЈЕ ПОТРЕБНО СУИЦИДНИМ ЉУДИМА	11
ШТА ЉУДИМА КОЈИ СЕ ОСЕЋАЈУ СУИЦИДНО НИЈЕ ПОТРЕБНО	12
АКО СИ У КРИЗИ И РАЗМИШЉАШ О САМОУБИСТВУ	13
ПРЕПОРУКЕ ЗА ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ НА СТРЕС	14
ТЕЛЕФОНСКИ ИМЕНИК ПСИХОЛОГА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ	16

УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)
ГЕНЕРАЛШТАБА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

„ЖИВОТ – ТО ЈЕ УМЕТНОСТ ДА СЕ У СВЕМУ НАЂЕ ЛЕПОТА И РАДОСТ.“

МАКСИМ ГОРКИ

*„ЖИВОТ ЈЕ КАО ВОЖЊА БИЦИКЛА. ДА БИ ОДРЖАО РАВНОТЕЖУ,
МОРАШ ДА НАСТАВИШ ДА СЕ КРЕЋЕШ.“*

АЛБЕРТ АЈНШТАЈН

*„ВЕРУЈ ДА ЈЕ ЖИВОТ ВРЕДАН ЖИВЉЕЊА И ТВОЈЕ ВЕРОВАЊЕ
ЂЕ ПРЕДАТИ У ЧИЊЕНИЦУ.“*

ВИЛИЈАМ ЏЕЈМС

*„КАДА ЧУЈЕМ НЕКОГА КАКО СА УЗДАХОМ ИЗГОВАРА: `ЖИВОТ ЈЕ
ТЕЖАК`, УВЕК САМ У ИСКУШЕЊУ ДА ГА УПИТАМ: `У ПОРЕЂЕЊУ
СА ЧИМ?`“*

СИДНЕЈ ХЕРИС

*„ЧИТАВА ТАЈНА ДА ПРОДУЖУЈЕМО ЖИВОТ САСТОЈИ СЕ У ТОМЕ ДА
ГА НЕ СКРАЂУЈЕМО.“*

САЛТИКОВ

„НАСТОЈИМ ВОЛЕТИ ЖИВОТ ВИШЕ ОД ЊЕГОВОГ СМИСЛА.“

ФЈОДОР ДОСТОЈЕВСКИ

СМИСЛО ЖИВОТА

ЗБОГ ЧЕГА СМО ОВДЕ? О ЧЕМУ ЈЕ ЗАПРАВО РЕЧ? КОЈА ЈЕ НАША СВРХА? КОЈА ЈЕ СВРХА ТОЛИКО СЕ ТРУДИТИ ДА ЖИВИШ КАДА ЋЕМО СВАКАКО СВИ ЈЕДНОГ ДАНА УМРЕТИ? ИМА ЛИ НАШЕ ПОСТОЈАЊЕ СМИСЛА? АКО ИМА, ЗАШТО?

ОВО СУ САМО НЕКА ПИТАЊА КОЈА СУ ФИЛОЗОФИ, ТЕОЛОЗИ, ПЕСНИЦИ, НАУЧНИЦИ И МНОГИ ДРУГИ ВЕКОВИМА РАЗМАТРАЛИ. НЕ МОЖЕМО ОЧЕКИВАТИ ДА ПОЧНЕМО ДА СЕ БАВИМО ПИТАЊИМА О СМISЛУ ЖИВОТА ТОЛИКО ДОБРО ИЛИ ЈЕДНАКО ИСЦРПНО КАО ХИЉАДЕ АУТОРА И МИЛИОНИ ОБИЧНИХ ЉУДИ ПРЕ НАС. МЕЂУТИМ, ВЕРУЈЕМО ДА ЈЕ ВАЖНО ДА СВАКО ОД НАС, НА СВОЈ НАЧИН, ПОКУША ДА ПРОНАЂЕ НЕКИ СМISЛО ПОСТОЈАЊА. ОВО ЈЕ ПОСЕБНО ТАЧНО КАД НЕКО РАЗМИШЉА О ТОМЕ ДА ПРЕКИНЕ СВОЈ ЖИВОТ КАКО ГА МИ ПОИМАМО.

НЕ МОЖЕМО ПРЕДВИДЕТИ БУДУЋНОСТ. НЕ МОЖЕМО ДА КОНТРОЛИШЕМО СВАКИ АСПЕКТ СВОЈЕ СУДБИНЕ. НЕ МОЖЕМО ЗАУВЕК ЗАДРЖАТИ СТВАРИ КОЈЕ СУ НАМ ВАЖНЕ, НИТИ МОЖЕМО ПОВРАТИТИ НЕКЕ ОД НАЈДРАЖИХ СТВАРИ КОЈЕ СМО ИЗГУБИЛИ. ОВЕ ЖИВОТНЕ ЧИЊЕНИЦЕ, ИЗМЕЂУ ОСТАЛОГ, ПОВРЕМЕНО ЧИНЕ ЖИВОТ ТОЛИКО ТЕШКИМ.

С ДРУГЕ СТРАНЕ, НЕОБЈАШЊИВО ЈЕ ЧУДО ШТО СЕ СВАКО ОД НАС УОПШТЕ И НАЛАЗИ ОВДЕ. СВЕ ШТО ТРЕБА ДА УРАДИТЕ ЈЕСТЕ ДА РАЗМИСЛИТЕ О СВИМ ХИЉАДАМА СЛУЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА КОЈИ СУ МОРАЛИ ДА СЕ ПОКЛОПЕ САМО ДА БИСТЕ СЕ ВИ РОДИЛИ, И ДА СХВАТИТЕ ДА ЈЕ ВАШ ДОЛАЗАК НА ОВАЈ СВЕТ ЗАХТЕВАО ОСВАЈАЊЕ НАГРАДНЕ УЛАЗНИЦЕ ЗА ЈЕДАН ОД НАЈЕКСКЛУЗИВНИЈИХ КЛУБОВА У УНИВЕРЗУМУ. ОВАЈ ЖИВОТ – ОВА МОГУЋНОСТ ЗА СТИЦАЊЕ ИСКУСТАВА – ЈЕСТЕ ДАР, ПРИЛИКА, ЧУДО. ВЕОМА ЈЕ ТЕШКО СЕТИТИ СЕ ОВОГА КАД ПАТИТЕ. ОСОБИ КОЈА ПАТИ СВАКИ ТРЕН МОЖЕ ИЗГЛЕДАТИ КАО ВЕЧНОСТ. ИСТО ТАКО, ЗА ОСОБУ КОЈА ОД ЖИВОТА УЗМЕ СВЕ ШТО ЈЕ ВРЕДНО, СВАКИ РАДОСТАН ТРЕНУТАК МОЖЕ БИТИ ВЕЧАН.

У ОВОМ ЖИВОТУ СМО САМО НЕКО КРАТКО ВРЕМЕ. НЕ ЗНАМО ШТА ЈЕ ИЗВАН ЊЕГА И НЕ ЗНАМО ДА ЛИ ЋЕМО ИКАДА ПОНОВО ПРОЋИ ОВИМ ПУТЕМ. СВЕ ШТО ИМАМО ЈЕ ОВДЕ И САДА, И НАДА ДА ЋЕ СЕ ТО ОВДЕ И САДА ДЕШАВАТИ БАР ЈОШ НЕКО ВРЕМЕ. ИМАМО ИСКУСТВА КОЈА ЈЕ ТОЛИКО ВАЖНО ПАМТИТИ: ЗАГРЉАЈ С ПРИЈАТЕЉЕМ, ГОЛИЦАЊЕ ЈЕЗИКА ВОЉЕНОГ ПСА КОЈИ ВАМ ЛИЖЕ ОБРАЗ, МОМЕНАТ ОТКРИЋА (ЕУРЕКА!) КАДА РЕШИТЕ ПРОБЛЕМ, ОСЕЋАЈ ПОНОСА КАДА ВАМ ПРИЈАТЕЉИ АПЛАУДИРАЈУ, ТОПЛИНА ПОВЕЗАНОСТИ СА ДРУГОМ ОСОБОМ КОЈА ЖЕЛИ ДА РАЗУМЕ ВАША ОСЕЋАЊА, УЗБУЂЕЊЕ УЧЕЊА НЕЧЕГ НОВОГ.

ПОМИСЛИТЕ НА СКОК ЕНЕРГИЈЕ КАДА СЕ ПРОБУДИТЕ УЈУТРУ НАКОН ОКРЕПЉУЈУЋЕГ НОЋНОГ СНА, ТРНАЦА ДУЖ КИЧМЕ КАДА НАСТУП ПЕВАЧА ДОТАКНЕ ВАШУ ДУШУ, ЗАДИВЉЕНОСТ ПРЕД ЖИВОПИСНИМ ЗАЛАСКОМ СУНЦА, СПОКОЈ ДЕЉЕЊА ТРЕНУТКА ТИШИНЕ СА НЕКИМ КОГА ВОЛИТЕ, ДОЖИВЉАЈ ДОЛАСКА НА МЕСТО НА КОЈЕМ РАНИЈЕ НИСТЕ БИЛИ, УЗБУЂЕЊЕ УЖИВЉАВАЊА У АКЦИОНИ ФИЛМ, УГОДНОСТ ТОПЛОГ ОБРОКА У ХЛАДНОМ ДАНУ, ТИХУ РАДОСТ КАДА ЧУЈЕТЕ ЛЕПЕ РЕЧИ, ОСЕЋАЊЕ ЗАЈЕДНИШТВА НЕПОСРЕДНО НАКОН ШТО СТЕ СА ПРИЈАТЕЉИМА ИЗ ТИМА ЗАВРШИЛИ ДОБРО ОДИГРАНУ УТАКМИЦУ, МЕШАВИНА СТРАХА И ЗАБАВЕ ЗБОГ ВОЖЊЕ НА РОЛЕР КОСТЕРУ У ЗАБАВНОМ ПАРКУ.

ЗАМИСЛИТЕ ЗАДОВОЉСТВО КАДА ВАМ НЕКО КАЖЕ ХВАЛА ЗА ПРУЖЕНУ ПОМОЋ, ПРИЈАТНО ТОПЛОГ ЋЕБЕТА У ЗИМСКО ЈУТРО, ПОГЛЕД НА ДУГУ ПОСЛЕ ЛЕТЊЕГ ПЉУСКА, ПРИЈАТНО ОЛАКШАЊЕ НАКОН СКОКА У БАЗЕН У ТОПЛОМ ЛЕТЊЕМ ДАНУ, ОПУШТЕНО ЋАСКАЊЕ СА ПРИЈАТЕЉИМА НАКОН ВЕЧЕРЕ, ИНТЕЛЕКТУАЛНО УЗБУЂЕЊЕ НОВЕ ИДЕЈЕ, ПРВИ ДАН КАДА СЕ ОСЕЋАТЕ ДОБРО ПОСЛЕ ГАДНЕ ПРЕХЛАДЕ, ДИРНУТОСТ НАКОН ШТО СТЕ ЧУЛИ ДА ЈЕ НЕКО У ВАШЕМ ОДСУСТВУ РЕКАО НЕШТО ЛЕПО О ВАМА, ОДУШЕВЉЕНО СЛУШАЊЕ ИЛИ СВИРАЊЕ ВЕЛИЧАНСТВЕНОГ МУЗИЧКОГ ДЕЛА, КАО И МНОГА ДРУГА ТАКВА ИСКУСТВА. ЗАМИСЛИТЕ ЗАДОВОЉСТВО ПАМЋЕЊА ТИХ ВРЕМЕНА И ПРИЧАЊА О ЊИМА, И ТИХУ НАДУ ДА ЋЕТЕ У БУДУЋНОСТИ ПОНОВО ДОЖИВЕТИ ТАКВА ОСЕЋАЊА.

ТРЕБА ДА БУДЕМО ИЗУЗЕТНО СВЕСНИ СЕБЕ И СВОЈИХ ЖИВОТА УПРАВО У ТРЕЊУЦИМА КАД ПРОЖИВЉАВАМО ВРСТУ ИСКУСТВА И ОСЕЋАЊА КОЈА СМО УПРАВО ОПИСАЛИ. ТРЕБА МАЛО ДА УСПОРИМО И ДАМО СЕБИ ВРЕМЕНА ДА РАЗМИСЛИМО О ТОМЕ ШТА ЈЕ ЗАПРАВО НАЈВАЖНИЈЕ У НАШЕМ ЖИВОТУ. ТРЕБА ДА РАЗМИСЛИМО О ТОМЕ КАКО СЕ ПОНАШАМО ПРЕМА СЕБИ И ДРУГИМА И ДА СЕ ПОТРУДИМО ДА, У ОБА СЛУЧАЈА, БУДЕМО САМО МАЛО ЉУБАЗНИЈИ.

ИАКО ЈЕ МОЖДА ТАЧНО ДА НИШТА НЕ ТРАЈЕ ВЕЧНО, МОЖЕМО ДА СЕ УЛАЖЕМО У СТВАРИ КОЈЕ СУ БАР РЕЛАТИВНО ТРАЈНИЈЕ ОД ДРУГИХ – НАШЕ ЗДРАВЉЕ, НАШЕ ВЕЗЕ, НАШЕ ИДЕЈЕ И НАШ СВАКОДНЕВНИ ОСЕЋАЈ СМИСЛА, ДА НАВЕДЕМО САМО НЕКЕ ОД ЊИХ. ОВО СУ НЕКА ОД СТРЕМЉЕЊА КОЈА ЖИВОТ ЧИНЕ СМИСЛЕНИЈИМ, АКО НЕ РАЗУМЉИВИЈИМ.

РЕЧЕНО ЈЕ ДА КАД УМРЕ НЕКО ОД НАС, СА ЊИМ УМИРЕ И ДЕЛИЋ СВАКОГ ОД НАС. СВИ СМО МИ ЗАЈЕДНО НА ОВОМ ПУТОВАЊУ КРОЗ ЖИВОТ И ЗА СВЕ НАС ЈЕ ВАЖНО ДА СВОЈ "ТИМ" САЧУВАМО НЕДИРНУТ КОЛИКО ГОД ДУГО ПРИРОДНИ ТОК ДОГАЂАЈА ДОЗВОЉАВА.

ИАКО САМОУБИСТВО ПОВРЕМЕНО, КАДА СТЕ ТЕШКО ДЕПРЕСИВНИ И БЕЗНАДЕЖНИ, МОЖЕ ДЕЛОВАТИ КАО РАЗУМНО РЕШЕЊЕ, ОНО ЈЕ ЗАПРАВО ГУБИТАК СВЕГА ОНОГА ШТО БИ МОГЛО БИТИ И ПОГОРШАЊЕ ВЕЗА СА СВИМ СВОЈИМ БЛИЖЊИМА, УКЉУЧУЈУЋИ И ОНЕ СА КОЈИМА БИСТЕ У БУДУЋНОСТИ МОГЛИ ПОСТАТИ БЛИСКИ.

ХАЈДЕ ДА, УМЕСТО ТОГА, РАДИМО НА ТОМЕ ДА ЖИВОТ УЧИНИМО БОЉИМ, А НЕ ДА ГА ОКОНЧАМО. ХАЈДЕ ДА СЕ МИ КОЈИ СМО У ЗАЈЕДНИЦИ ЖИВОТА УДРУЖИМО ДА ЖИВОТНЕ РАДОСТИ УЧИНИМО СЛАЂИМА, А ЖИВОТНЕ ТУГЕ ПОДНОШЉИВИЈИМА, УМЕСТО ДА СЕ РАЗДВОЈИМО У ИЗОЛАЦИЈИ ШТО СМРТ ЗАПРАВО ЈЕСТЕ. ■

ТОМАС Е. ЕЛИС,
КОРИ Ф. ЊУМАН

ШТА ЈЕ САМОУБИСТВО

САМОУБИСТВО ЈЕ ЧИН НАМЕРНОГ ОДУЗИМАЊА СОПСТВЕНОГ ЖИВОТА И ПРЕСТАВЉА ЗДРАВСТВЕНИ И ОПШТЕ ДРУШТВЕНИ ПРОБЛЕМ У СВЕТСКИМ РАЗМЕРАМА. ДА ЛИ ЗНАШ ДА ОКО МИЛИОН ЉУДИ У СВЕТУ ГОДИШЊЕ УМРЕ УСЛЕД ПОСЛЕДИЦА ОДУЗИМАЊА СОПСТВЕНОГ ЖИВОТА?

ЗБОГ ТОГА ЈЕ САМОУБИСТВО ЈЕДАН ОД НАЈВЕЋИХ СВЕТСКИХ ЗДРАВСТВЕНИХ ПРОБЛЕМА.

РИЗИК ОД САМОУБИСТВА ПОВЕЋАВА СЕ У ПЕРИОДИМА СОЦИОЕКОНОМСКИХ, ПОРОДИЧНИХ И ИНДИВИДУАЛНИХ КРИЗА (НПР. ГУБИТАК ВОЉЕНЕ ОСОБЕ, ПРЕКИД ЕМОТИВНЕ ВЕЗЕ, ГУБИТАК ПОСЛА ИЛИ ИМОВИНЕ И СЛ).

КАДА СМО ДЕПРЕСИВНИ, СКЛОНИ СМО ДА СТВАРИ ПОСМАТРАМО ИЗ ВЕОМА СУЖЕНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ САДАШЊОСТИ. НЕДЕЉУ, ИЛИ МЕСЕЦ ДАНА КАСНИЈЕ, СТВАРИ МОГУ ИЗГЛЕДАТИ ПОТПУНО ДРУГАЧИЈЕ. ВЕЋИНА ЉУДИ КОЈИ СУ НЕКАДА РАЗМИШЉАЛИ О САМОУБИСТВУ САДА СУ СРЕЋНИ ШТО СУ ЖИВИ. КАЖУ ДА НИСУ ЖЕЛЕЛИ ДА ОКОНЧАЈУ СВОЈ ЖИВОТ НЕГО ДА ПРЕКИНУ ПАТЊУ. ■

ПРЕДРАСУДА:

АКО ЈЕ НЕКО ЈЕДНОМ ПОКУШАО САМОУБИСТВО, МНОГО СУ МАЊЕ ШАНСЕ ДА ЋЕ ОПЕТ ПОКУШАТИ ДА СЕ УБИЈЕ.

ИСТИНА: ОКО 80 % СВИХ ИЗВРШЕНИХ САМОУБИСТАВА ДЕСИЛО СЕ НАКОН ПРЕТХОДНИХ ПОКУШАЈА.

ПРЕДРАСУДА:

АКО ЈЕ НЕКО РЕШИО ДА СЕ УБИЈЕ, НИШТА ГА НЕЋЕ ЗАУСТАВИТИ.

ИСТИНА: НЕОДЛУЧНОСТ У ОДНОСУ НА ЖИВОТ И СМРТ ИЗРАЖЕНА ЈЕ КАРАКТЕРИСТИКА СУИЦИДАЛНИХ ПОЈЕДИНАЦА. МНОГИ ОД ЊИХ НЕ ЖЕЛЕ ДА УМРУ, ВЕЋ ЈЕДНОСТАВНО ЖЕЛЕ ДА ПОБЕГНУ ИЗ НЕПОДНОШЉИВЕ СИТУАЦИЈЕ ИЗ КОЈЕ НЕ ВИДЕ НИЈЕДАН ДРУГИ ИЗЛАЗ.

ПРЕДРАСУДА:

ЛОША ЈЕ ИДЕЈА ДА ОСОБУ ПИТАМО ДА ЛИ РАЗМИШЉА О САМОУБИСТВУ. ТИМЕ БИСМО ЈОЈ МОГЛИ ДАТИ ИДЕЈУ ДА РАЗМИШЉА У ТОМ ПРАВЦУ.

ИСТИНА: ЉУДИ ЧЕСТО МИСЛЕ ДА ЈЕ СИГУРНИЈЕ НЕ ПРИЧАТИ О САМОУБИСТВУ СА ОСОБОМ КОЈА РАЗМАТРА ТУ ОПЦИЈУ (ИЛИ ЗА КОЈУ СУМЊАМО ДА ПОМИШЉА ДА ДИГНЕ РУКУ НА СЕБЕ). НАПРОТИВ, РАЗГОВОР МОЖЕ ПОМОЋИ СУИЦИДАЛНОМ ПОЈЕДИНЦУ ДА СМАЊИ НЕПОДНОШЉИВУ ТЕНЗИЈУ. СПРЕМНОШЋУ ДА ОСОБУ САСЛУШАМО ШАЉЕМО ПОРУКУ ДА НАМ ЈЕ СТАЛО И ДА ЖЕЛИМО ДА ПОМОГНЕМО.

ПРЕДРАСУДА:

ОСОБЕ КОЈЕ ПРИЧАЈУ ДА ЋЕ СЕ УБИТИ НЕЋЕ НИКАД ПРЕЋИ СА РЕЧИ НА ДЕЛО, ЈЕР ИМ ЈЕ ТО САМО НАЧИН ДА МАНИПУЛИШУ ДРУГИМ ЉУДИМА. ОНИ КОЈИ ИЗВРШАВАЈУ САМОУБИСТВО ИНАЧЕ НЕ ГОВОРЕ О ТОМЕ ВЕЋ ТО ЈЕДНОСТАВНО УРАДЕ.

ИСТИНА: ВЕЋИНА ЉУДИ КОЈА ЈЕ ИЗВРШИЛА ИЛИ ПОКУШАЛА САМОУБИСТВО ДАВАЛА ЈЕ НА ДИРЕКТАН ИЛИ ИНДИРЕКТАН НАЧИН НАГОВЕШТАЈЕ СВОЈОЈ ОКОЛИНИ ДА РАЗМАТРА ТУ ОПЦИЈУ. НЕМА ПОТРЕБЕ ДА КРИВИТЕ СЕБЕ АКО НИСТЕ ПРИМЕТИЛИ ТЕ ЗНАКЕ, АЛИ АКО СТЕ ЗАБРИНУТИ ЗА НЕКОГА КОГА ЗНАТЕ, МОЖЕТЕ ДА СЕ ИНФОРМИШЕТЕ О ТОМЕ ШТА МОЖЕТЕ ДА УЧИНИТЕ ДА МУ ПОМОГНЕТЕ.

ПРЕДРАСУДА:

АКО СЕ ДЕПРЕСИВНА ИЛИ СУИЦИДАЛНА ОСОБА БОЉЕ ОСЕЋА, ТО ЗНАЧИ ДА ЈЕ ПРОБЛЕМ ПРОШАО.

ИСТИНА: АКО НЕКО КО ЈЕ БИО ДЕПРЕСИВАН ИЛИ СУИЦИДАЛАН ОДЈЕДНОМ ДЕЛУЈЕ РАСПОЛОЖЕНИЈЕ, НЕ МОРА ДА ЗНАЧИ ДА ЈЕ ОПАСНОСТ ПРОШЛА. ОСОБА КОЈА ЈЕ ЧВРСТО ОДЛУЧИЛА („ПРЕЛОМИЛА“) ДА ОДУЗМЕ СЕБИ ЖИВОТ, МОЖЕ ИМАТИ ОСЕЋАЈ ОЛАКШАЊА ЗБОГ НАЧИЊЕНЕ ОДЛУКЕ. ТАКОЂЕ, ПОНЕКАД СЕ ДЕШАВА ДА НАКОН ПРВИХ ПОБОЉШАЊА ОД ДЕПРЕСИЈЕ И ПОВРАТКА ЕНЕРГИЈЕ ОСОБА КОНАЧНО СКУПИ СНАГЕ И РЕАЛИЗУЈЕ СВОЈЕ СУИЦИДАЛНЕ ФАНТАЗИЈЕ. ■

ФАКТОРИ РИЗИКА ОД САМОУБИСТВА

ФАКТОРИ РИЗИКА УКАЗУЈУ НА ПОВЕЋАН РИЗИК ДА НЕКА ОСОБА ПОКУША САМОУБИСТВО, ШТО НЕ МОРА ДА ЗНАЧИ ДА ОНА ТРЕНУТНО НАМЕРАВА ДА ИЗВРШИ САМОУБИСТВО. САМОУБИСТВО ЈЕ СЛОЖЕНА ПОЈАВА НА КОЈУ УТИЧЕ ВЕЛИК БРОЈ ЧИНИЛАЦА, ИПАК, СУИЦИДАЛНИ РИЗИК ЈЕ ВЕЋИ ТАМО ГДЕ ПОСТОЈИ:

МЕНТАЛНИ ПОРЕМЕЋАЈ, ПОСЕБНО ДЕПРЕСИЈА, ПОТОМ СХИЗОФРЕНИЈА, ПОРЕМЕЋАЈ ЛИЧНОСТИ, ИЛИ АНКСИОЗНИ ПОРЕМЕЋАЈ, ПОСТТРАУМАТСКИ СТРЕСНИ ПОРЕМЕЋАЈ (ПТСП) КАО И ЛЕЧЕЊЕ У ПСИХИЈАТРИЈСКОЈ УСТАНОВИ;

АЛКОХОЛИЗАМ И ДРУГЕ ЗАВИСНОСТИ ОД ПСИХОАКТИВНИХ СУПСТАНЦИ;

ХРОНИЧНА ИЛИ НЕИЗЛЕЧИВА ТЕЛЕСНА БОЛЕСТ, НАРОЧИТО АКО ЈЕ УДРУЖЕНА СА НЕИЗДРЖИВИМ БОЛОВИМА И ПАТЊОМ;

ПСИХИЧКА КРИЗА (БИЛО ДА ЈЕ ИЗАЗВАНА ГУБИТКОМ БЛИСКЕ ОСОБЕ, ПРЕКИДОМ ЕМОТИВНЕ ВЕЗЕ, ИСКУСТВИМА ИЗ БОРБЕНИХ ДЕЈСТАВА, ГУБИТКОМ ПОСЛА, НЕУСПЕХОМ У ОБРАЗОВАЊУ, ПОРОДИЧНИМ ПРОБЛЕМИМА, ИЛИ ДА ЈЕ РАЗВОЈНОГ КАРАКТЕРА – НПР. АДОЛЕСЦЕНТСКА КРИЗА);

НЕДОСТАТАК СОЦИЈАЛНИХ ВЕШТИНА (ТЕШКОЋЕ У КОМУНИКАЦИЈИ СА ДРУГИМА, ПРОБЛЕМИ У ОТПОЧИЊАЊУ РАЗГОВОРА И СКЛАПАЊУ ПРИЈАТЕЉСТАВА);

НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ ПРЕМА ЧЛАНОВИМА ПОРОДИЦЕ ИЛИ ЉУДИМА ИЗ СВОГ ОКРУЖЕЊА;

ПРЕТРПЉЕНА ТРАУМА ИЛИ ЗЛОСТАВЉАЊЕ (У БОРБЕНИМ ДЕЈСТВИМА, СИЛОВАЊЕ И СЛИЧНО);

РАНИЈИ ПОКУШАЈ САМОУБИСТВА;

САМОУБИСТВО ЧЛАНА ПОРОДИЦЕ ИЛИ ПРИЈАТЕЉА;

ДРЖАЊЕ ОРУЖЈА КОД КУЋЕ;

РАЗДВАЈАЊЕ ЧЛАНОВА ПОРОДИЦЕ ЗБОГ ОДЛАСКА У МИРОВНЕ ОПЕРАЦИЈЕ; РАЗДВОЈЕНОСТ ОД ВОЉЕНИХ ОСОБА ОТЕЖАВА КОМУНИКАЦИЈУ, ШТО МОЖЕ НЕГАТИВНО УТИЦАТИ НА МЕЃУСОБНЕ ОДНОСЕ; КАО ДОДАТНИ ОТЕЖАВАЈУЋИ ФАКТОР ЈАВЉА СЕ И ПРЕУЗИМАЊЕ НОВИХ ОДГОВОРНОСТИ И УЛОГА ЧЛАНОВА ПОРОДИЦЕ КОД КУЋЕ, ШТО НА ЊИХ МОЖЕ ДЕЛОВАТИ ОСУЈЕЂУЈУЋЕ;

ЧЕСТЕ СЕЛИДБЕ, ПРОМЕНА ШКОЛЕ, ПРОМЕНА РАДНЕ СРЕДИНЕ, СТИЦАЊЕ НОВИХ ПРИЈАТЕЉА (ВЕЛИКИ БРОЈ СТРЕСОГЕНИХ ФАКТОРА ДЕЛУЈУ НА ПОЈЕДИНЦЕ И ПОРОДИЦЕ ПРИЛИКОМ НАВЕДЕНИХ ПРОМЕНА, КОЈЕ ЗАХТЕВАЈУ УЛАГАЊЕ ДОДАТНИХ НАПОРА НА ПРИЛАГОЂАВАЊУ НОВИМ УСЛОВИМА СРЕДИНЕ И НОВИМ ЉУДИМА У ОКРУЖЕЊУ);

ЛОШЕ СЛУЖБЕНЕ ОЦЕНЕ, НЕМОГУЋНОСТ НАПРЕДОВАЊА У СЛУЖБИ, А ЗА ДЕЦУ ЛОШ УСПЕХ У ШКОЛИ;

НЕДАВНИ ГУБИТАК ВОЉЕНЕ ОСОБЕ (СМРТ, РАЗВОД, РАСКИД) ИЛИ НЕЧЕГ ДРУГОГ ШТО ЈЕ ВАЖНО (ПОСАО, НОВАЦ, СТАТУС, САМОПОУЗДАЊЕ, САМОПОШТОВАЊЕ, ВЕРА);

УЧЕСТВОВАЊЕ У КРИВИЧНОЈ ИСТРАЗИ (ОДЛАЗАК У ЗАТВОР ИЛИ ИЗЛАЗАК ИЗ ЗАТВОРА). ■

ЗНАЦИ УПОЗОРЕЊА ДА НЕКО РАЗМИШЉА О САМОУБИСТВУ

ЗНАЦИ УПОЗОРЕЊА ГОВОРЕ О ТОМЕ ДА ЈЕ ОСОБИ КОЈА ИХ ПОКАЗУЈЕ ПОТРЕБНО УКАЗАТИ ПОМОЋ.

ВЕЛИКИ БРОЈ ПОЈЕДИНАЦА КОЈИ СУ ИЗВРШИЛИ, ИЛИ ПОКУШАЛИ САМОУБИСТВО, ПРЕТХОДНО СУ ИНТЕНЗИВНО РАЗМИШЉАЛИ О ТОМЕ, ПРЕМИШЉАЈУЋИ СЕ ДА ЛИ ДА ТО УЧИНЕ И ПЛАНИРАЈУЋИ КАКО, КАДА И ГДЕ.

ЗНАЦИ ОВОГ ПРОЦЕСА ЧЕСТО СЕ МОГУ ПРЕПОЗНАТИ, И МОЖЕ СЕ ПОНУДИТИ ИЛИ ПОТРАЖИТИ ПОМОЋ.

ОСАМДЕСЕТ ОДСТО ЉУДИ КОЈИ ИЗВРШЕ САМОУБИСТВО НЕКО ВРЕМЕ ПРЕ СМРТИ ПОКАЗУЈУ НЕКЕ ОД СЛЕДЕЋИХ ЗНАКОВА:

ПРОМЕНЕ РАСПОЛОЖЕЊА – ТУЖНИ СУ, ПОВУЧЕНИ, ОСЕТЉИВИ, НЕРВОЗНИ, УМОРНИ, НЕОДЛУЧНИ, БЕЗВОЉНИ, НЕКАД УЗНЕМИРЕНИ И ХИПЕРАКТИВНИ;

ПРОМЕНЕ ПОНАШАЊА И СПОЉАШЊЕГ ИЗГЛЕДА – НЕ МОГУ ДА СЕ СКОНЦЕНТРИШУ НА ПОСАО, ШКОЛУ, РЕДОВНЕ ОБАВЕЗЕ, НЕЗАИНТЕРЕСОВАНИ СУ ЗА СВОЈ ИЗГЛЕД;

ПРОМЕНЕ У СПАВАЊУ – ПРЕТЕРАНО ДУГО СПАВАЈУ ИЛИ ИМАЈУ НЕСАНИЦУ, БУДЕ СЕ ЈАКО РАНО УЈУТРУ, ИМАЈУ НОЋНЕ МОРЕ;

ПРОМЕНЕ У НАВИКАМА ИСХРАНЕ – НЕМАЈУ АПЕТИТА И ГУБЕ ТЕЛЕСНУ МАСУ, ИЛИ ПРЕВИШЕ ЈЕДУ;

ГУБИТАК ИНТЕРЕСОВАЊА ЗА ПРИЈАТЕЉЕ, СЕКС, ХОБИЈЕ, УОПШТЕ ЗА АКТИВНОСТИ У КОЈИМА СУ РАНИЈЕ УЖИВАЛИ;

ПРЕТЕРАНА ЗАБРИНУТОСТ – О НОВЦУ, БОЛЕСТИ (ПРАВОЈ ИЛИ УМИШЉЕНОЈ);

СТРАХ ОД ГУБИТКА КОНТРОЛЕ, СТРАХ ДА ЋЕ „ПОЛУДЕТИ“, ДА ЋЕ ПОВРЕДИТИ СЕБЕ ИЛИ ДРУГЕ;

ОПТЕРЕЂЕНОСТ ОСЕЋАЊЕМ КРИВИЦЕ, СТИДА, САМОМРЖЊЕ;

ГУБИТАК НАДЕ ЗА БУДУЋНОСТ – „НИКАД МИ НЕЋЕ БИТИ БОЉЕ, УВЕК ЋУ СЕ ОВАКО ОСЕЋАТИ“;

ЗЛОУПОТРЕБА ДРОГЕ ИЛИ АЛКОХОЛА;

СРЕЂИВАЊЕ СВОЈИХ ПОСЛОВА, ДУГОВА, ПОЗДРАВЉАЊЕ (ОПРАШТАЊЕ) СА ПРИЈАТЕЉИМА И РОДБИНОМ, ПОКЛАЊАЊЕ ВРЕДНИХ ЛИЧНИХ СТВАРИ И ИМОВИНЕ, ПИСАЊЕ ТЕСТАМЕНТА;

ПОСТОЈАЊЕ СУИЦИДАЛНИХ ИМПУЛСА, ИДЕЈА, ИЗЈАВА, ПЛАНОВА, РАНИЈИХ ПОКУШАЈА САМОУБИСТВА;

НАРАВНО, СВАКА ОД ОВИХ КАРАКТЕРИСТИКА САМА ПО СЕБИ НЕ МОРА НИШТА ДА ЗНАЧИ, АЛИ КОМБИНАЦИЈА НЕКОЛИКО ЊИХ ЧЕСТО УПУЋУЈЕ НА ТО ДА ПОСТОЈИ РИЗИК ДА ЋЕ ОСОБА ИЗВРШИТИ САМОУБИСТВО. ■

КАКО ПОМОЋИ ОСОБИ У СТАЊУ КРИЗЕ

АКО ПРИМЕТИШ ДА ОСОБА КОЈУ ПОЗНАЈЕШ ПАТИ, АКО ПОСУМЊАШ ДА ГУБИ ВОЉУ ЗА ЖИВОТОМ, ПОНУДИ ЈОЈ РАЗГОВОР. СТАВИ ЈОЈ ДО ЗНАЊА ДА НИЈЕ САМА.

БУДИ ПАЖЉИВ И НЕПРИСТРАСАН СЛУШАЛАЦ. НЕ КРИТИКУЈ ЈЕ, НЕ МОРАЛИШИ, НЕ САЖАЉЕВАЈ И НЕМОЈ ДА ЈОЈ ГОВОРИШ ШТА ЈЕ НАЈБОЉЕ ЗА ЊУ ДА УРАДИ. ТО МОЖЕ ДА ЈЕ ЗАТВОРИ И УДАЉИ ОД ДАЉЕ КОМУНИКАЦИЈЕ.

ВАЖНО ЈЕ ДА ПОКАЖЕШ ДА ОСОБУ ПРИХВАТАШ ТАКВУ КАКВА ЈЕСТЕ.

ПОКАЖИ ДА САОСЕЋАШ СА ЊОМ, БУДИ ТОПАО И СТРПЉИВ. НЕ УСТРУЧАВАЈ СЕ ДА ПОСТАВИШ ПИТАЊЕ О САМОУБИСТВУ. ТАКО ЈОЈ НЕЋЕШ ДАТИ ИДЕЈУ О САМОУБИСТВУ, А АКО ЗАИСТА РАЗМИШЉА О САМОУБИСТВУ, ОСЕТИЋЕ ОЛАКШАЊЕ ШТО СА НЕКИМ МОЖЕ ДА ПОДЕЛИ ТЕШКО БРЕМЕ.

АКО ТИ ОСОБА КАЖЕ ДА РАЗМИШЉА О САМОУБИСТВУ СХВАТИ ЈЕ ОЗБИЉНО. НЕ ПОКУШАВАЈ ДА ЈЕ РАЗВЕСЕЛИШ, НИ УТЕШИШ ТАКО ШТО ЋЕШ ОМАЛОВАЖИТИ ПРОБЛЕМ („МА ПРОЋИ ЋЕ ТО”, „НИЈЕ ТО ТАКО СТРАШНО”). НЕМОЈ СЕ УСРЕДСРЕДИТИ НА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА (САВЕТИ, ПРИЧЕ О СЕБИ И „ДРУГИМ ЉУДИМА У ТАКВОЈ СИТУАЦИЈИ” И СЛИЧНО), ИЛИ ДРЖАТИ СЛОВО О ВРЕДНОСТИ ЖИВОТА И ПРАВУ НА САМОУБИСТВО

БУДИ СТРПЉИВ; ТОЛЕРИШИ ТИШИНУ. ОСОБИ КОЈА СЕ БОРИ СА СУИЦИДАЛНИМ ОСЕЋАЊИМА ПОНЕКАД ЈЕ ВРЛО ТЕШКО ДА О ЊИМА ПРИЧА, ПА ЈОЈ ТРЕБА ДАТИ ВРЕМЕНА ДА ОБЈАСНИ КАКО СЕ ОСЕЋА.

АКО СУМЊАШ (И АКО УТВРДИШ) ДА ЈЕ ОСОБА СУИЦИДАЛНА, ВРЛО ЈЕ ВАЖНО ДА УТВРДИШ ДА ЛИ ИМА ПЛАН САМОУБИСТВА И ДА ЛИ ИМА СРЕДСТВА ДА ТАЈ ПЛАН ОСТВАРИ, ЈЕР ТО ГОВОРИ О ВИСИНИ СУИЦИДАЛНОГ РИЗИКА. НЕ ОСТАВЉАЈ ЈЕ САМУ. СКЛОНИ СВЕ ПРЕДМЕТЕ КОЈИМА БИ МОГЛА СЕБЕ ДА ПОВРЕДИ.

ПОМОЗИ ЈОЈ ДА СХВАТИ ДА СУ ПРОБЛЕМИ РЕШИВИ И ДА ПОСТОЈЕ ДРУГЕ АЛТЕРНАТИВЕ ОСИМ САМОУБИСТВА. ПОМОЗИ ЈОЈ ДА СХВАТИ ДА НЕПОДНОШЉИВИ УНУТРАШЊИ ДОЖИВЉАЈ КОЈИ ИМА НЕЋЕ ТРАЈАТИ ВЕЧНО, И ДА САМОУБИСТВО НИЈЕ НИКАКВО РЕШЕЊЕ.

НАЖАЛОСТ, ВЕЋИНИ ЉУДИ ЈЕ ВРЛО НЕПРИЈАТНО ДА РАЗГОВАРАЈУ О САМОУБИСТВУ. ЗАТО СЕ НЕМОЈ УСТРУЧАВАТИ И ПОНУДИ ПОМОЋ ОНОМЕ КОМЕ ЈЕ ПОТРЕБНА.

ЕВО НЕКИХ РЕЧЕНИЦА КОЈЕ ТИ МОГУ ПОМОЋИ У РАЗГОВОРУ СА ОСОБОМ ЗА КОЈУ БРИНЕШ ДА РАЗМИШЉА О САМОУБИСТВУ:

„ЧИНИ МИ СЕ ДА СИ У ПОСЛЕДЊЕ ВРЕМЕ ТУЖАН И НЕСРЕЋАН.

„КАКО СЕ ОСЕЋАШ?”

„ДА ЛИ ТИ СЕ НЕКАДА ЧИНИ ДА ТИ ЈЕ ТОЛИКО ТЕШКО ДА ТИ НИКАД НЕЋЕ БИТИ БОЉЕ?”

„ДА ЛИ РАЗМИШЉАШ О СМРТИ?”

„ДА ЛИ РАЗМИШЉАШ О САМОУБИСТВУ?”

„КАКО БИ ТО УРАДИО?”

„КАДА СИ ПЛАНИРАО ДА ТО УРАДИШ?”

„ДА ЛИ БИ ЖЕЛЕО ДА ТИ НЕКО ПОМОГНЕ ДА НАЂЕШ ДРУГИ НАЧИН ДА ИЗАЂЕШ ИЗ ТЕ ТЕШКЕ СИТУАЦИЈЕ?”

ШТА ЈЕ ПОТРЕБНО СУИЦИДНИМ ЉУДИМА

НЕКО КО ЋЕ ИХ САСЛУШАТИ.

НЕКО КО ЋЕ ОДВОЈИТИ ВРЕМЕ ДА ИХ СТВАРНО САСЛУША.

НЕКО КО НЕЋЕ ОСУЂИВАТИ, ДАВАТИ САВЕТЕ ИЛИ МИШЉЕЊЕ, НЕГО ПОКЛОНИТИ СВОЈУ ПУНУ ПАЖЊУ.

НЕКО КОМЕ МОГУ ВЕРОВАТИ.

НЕКО КО ЋЕ ИХ ПОШТОВАТИ И НЕЋЕ ПОКУШАТИ ДА ПРЕУЗМЕ КОНТРОЛУ.

11

НЕКО КО ЋЕ СВЕ ТРЕТИРАТИ КАО СТРОГО ПОВЕРЉИВО.

НЕКО КОМЕ ЈЕ СТАЛО.

НЕКО КО ЋЕ ИХ УЧИНИТИ ПРИСТУПАЧНИМ И КО ЋЕ ИХ СМИРИТИ.

НЕКО КО ЋЕ ПОТВРЂИВАТИ, ПРИХВАТАТИ И ВЕРОВАТИ.

НЕКО КО ЋЕ РЕЋИ: „МЕНИ ЈЕ СТАЛО.“

ШТА ЉУДИМА КОЈИ СЕ ОСЕЋАЈУ СУИЦИДНО НИЈЕ ПОТРЕБНО

ДА БУДУ САМИ. ОДБАЦИВАЊЕ МОЖЕ УЧИНИТИ ДА ПРОБЛЕМ ИЗГЛЕДА ДЕСЕТ ПУТА ГОРЕ. ИМАТИ НЕКОГА КОМЕ СЕ МОЖЕШ ОБРАТИТИ МЕЂА ПУНО ТОГА.

ДА ИХ САВЕТУЈЕШ. ЛЕКЦИЈЕ НЕ ПОМАЖУ. НИТИ СУГЕСТИЈА „РАЗВЕДРИ СЕ”, НИТИ ОЛАКО УВЕРАВАЊЕ ДА ЋЕ СВЕ БИТИ У РЕДУ. НЕ АНАЛИЗИРАЈ, НЕ ПОРЕДИ И НЕ КРИТИКУЈ. САМО СЛУШАЈ.

ДА ИХ ИСПИТУЈЕШ. НЕ МЕЊАЈ ТЕМУ, НЕ САЖАЉЕВАЈ ИХ И НЕ ПОНАШАЈ СЕ ПОКРОВИТЕЉСКИ. ГОВОРИТИ О ОСЕЋАЊИМА ЈЕ ТЕШКО. ЉУДИ КОЈИ СЕ ОСЕЋАЈУ СУИЦИДАЛНО НЕ ЖЕЛЕ ДА БУДУ НАПАДНУТИ ИЛИ СЕ БРАНЕ. САМО СЛУШАЈ. ■

АКО СИ У КРИЗИ И РАЗМИШЉАШ О САМОУБИСТВУ

НАЈВАЖНИЈИ КОРАК ЈЕ ПРИЧАТИ СА НЕКИМ. УКОЛИКО СЕ ОСЕЋАШ СУИЦИДАЛНО НЕМОЈ СЕ ПРОТИВ ТОГА БОРИТИ САМ. ПОТРАЖИ ПОМОЋ!

РАЗГОВАРАЈ СА ПОРОДИЦОМ ИЛИ ПРИЈАТЕЉИМА. САМ РАЗГОВОР СА ЧЛАНОМ ПОРОДИЦЕ, ПРИЈАТЕЉЕМ ИЛИ КОЛЕГОМ МОЖЕ ДОНЕТИ ОГРОМНО ОЛАКШАЊЕ.

ОБРАТИ СЕ ЛЕКАРУ, ПСИХОЛОГУ, ВОЈНОМ СВЕШТЕНИКУ, ПРЕТПОСТАВЉЕНОМ СТАРЕШИНИ. НЕКИ ЉУДИ НЕ МОГУ ДА РАЗГОВАРАЈУ СА ПОРОДИЦОМ ИЛИ ПРИЈАТЕЉИМА. НЕКИМА ЈЕ ЛАКШЕ ДА РАЗГОВАРАЈУ СА СТРУЧНОМ ОСОБОМ.

ПОСЕТИ ПСИХИЈАТРА. УКОЛИКО СЕ ДУЖЕ ВРЕМЕ ОСЕЋАШ ЛОШЕ ИЛИ СУИЦИДАЛНО, МОГУЋЕ ЈЕ ДА ПАТИШ ОД КЛИНИЧКЕ ДЕПРЕСИЈЕ. ТО ЈЕ ЗДРАВСТВЕНО СТАЊЕ ПРОУЗРОКОВАНО ХЕМИЈСКОМ НЕРАВНОТЕЖОМ СУПСТАНЦИ У ОРГАНИЗМУ И ПСИХИЈАТАР ГА ОБИЧНО МОЖЕ ЛЕЧИТИ ПРЕПИСИВАЊЕМ ЛЕКОВА И/ИЛИ УПУЋИВАЊЕМ НА ТЕРАПИЈУ. ■

ПРЕПОРУКЕ ЗА ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ НА

ПРИЧАЈТЕ СА ДРУГИМА. НЕ ПОТЦЕЊУЈТЕ МОЋ РАЗГОВОРА. РАЗГОВОР О МИСЛИМА И ОСЕЋАЊИМА МОЖЕ БИТИ ВЕОМА КОРИСТАН. ЧАК И АКО ВАМ ОСОБА СА КОЈОМ РАЗГОВАРАТЕ НЕ МОЖЕ ПОМОЋИ, САМ ЧИН ПРЕВОЂЕЊА ВАШИХ ЕМОЦИЈА У РЕЧИ МОЖЕ БИТИ ОД ВЕЛИКЕ ПОМОЋИ.

ГРУПЕ ЗА ПРУЖАЊЕ ПОДРШКЕ. МОЖЕТЕ ОСЕЋАТИ КАО ДА СЕ САМО ВИ СУОЧАВАТЕ СА СТРЕСОМ И ДЕПРЕСИЈОМ, МЕЂУТИМ ВИ НИСТЕ ЈЕДИНИ. ПОТРАЖИТЕ ПОМОЋ И ПОДРШКУ У СВОМ ОКРУЖЕЊУ У РАЗГОВОРУ СА ЉУДИМА КОЈИ ИМАЈУ СЛИЧНЕ ЖИВОТНЕ ПРОБЛЕМЕ.

БАВЉЕЊЕ ФИЗИЧКИМ ВЕЖБАЊЕМ. ОСИМ ОДРЖАВАЊА ФИЗИЧКЕ КОНДИЦИЈЕ, ВЕЖБАЊЕ ПРЕДСТАВЉА И ЗНАЧАЈНО СРЕДСТВО ЗА ОСЛОБАЂАЊЕ ОД СТРЕСА И ЈЕДНУ ОД НАЈВАЖНИЈИХ ТЕХНИКА ЗА БОРБУ ПРОТИВ СТРЕСА. КАДА ЈЕ ВАШЕ ТЕЛО У ДОБРОЈ ФИЗИЧКОЈ КОНДИЦИЈИ И ЗДРАВО, СУОЧАВАЊЕ СА СТРЕСНИМ СИТУАЦИЈАМА ЈЕ ЛАКШЕ.

ПРОВОЂЕЊЕ ВРЕМЕНА У ПРИРОДИ. ОБРАТИТЕ ПАЖЊУ НА ПРИРОДНЕ ЛЕПОТЕ КОЈЕ ВАС ОКРУЖУЈУ ДОК ШЕТАТЕ ПАРКОМ. САМ ОДЛАЗАК ИЗ СТРЕСНЕ СИТУАЦИЈЕ, РАДИ МИРА И ОПУШТАЊА, ЧАК И НА НЕКОЛИКО МИНУТА ДНЕВНО ИМА ПОЗИТИВНОГ ЕФЕКТА.

АКО ЗНАШ ДА ТВОЈ ДРУГ ИЗ ЈЕДИНИЦЕ ИМА ПОРОДИЧНИХ ИЛИ ПСИХИЧКИХ ПРОБЛЕМА, АКО СЕ У ПОСЛЕДЊЕ ВРЕМЕ ЗНАТНО ПРОМЕНИО (ПОЧЕО ДА СЕ СУКОБЉАВА СА ДРУГИМА ИЛИ СЕ ПОВЛАЧИ У СЕБЕ, КОРИСТИ АЛКОХОЛ ИЛИ ДРОГУ), А ОН О ТОМЕ НЕ ЖЕЛИ ДА РАЗГОВОРА И ОДБИЈА ПОМОЋ, НЕ БУДИ ЛАЖНО СОЛИДАРАН СА ЊИМ, ОБРАТИ СЕ

ПРЕТПОСТАВЉЕНОМ СТАРЕШИНИ, ЛЕКАРУ ИЛИ ПСИХОЛОГУ У ЈЕДИНИЦИ. ДА ЛИ ЗНАШ ДА У ТВОЈОЈ ЈЕДИНИЦИ И ТВОМ ГАРНИЗОНУ РАДИ ПСИХОЛОГ КОМЕ СЕ МОЖЕШ ОБРАТИТИ И ПОСАВЕТОВАТИ СЕ У ВЕЗИ СА ПСИХИЧКИМ И ЖИВОТНИМ ПРОБЛЕМИМА?

БАВЉЕЊЕ НЕКОМ АКТИВНОШЋУ ИЗ ХОБИЈА. ВАЖНО ЈЕ ДА СЕ БАВИТЕ НЕКОМ АКТИВНОШЋУ КОЈА ВАМ ПРИЧИЊАВА ЗАДОВОЉСТВО, У КОЈОЈ МОГУ ДОЋИ ДО ИЗРАЖАЈА ВАШЕ СПОСОБНОСТИ КОЈЕ СУ У СВАКОДНЕВНОМ РАДУ СТАВЉЕНЕ У ДРУГИ ПЛАН И КОЈА ВАС ОПУШТА И ЧИНИ СРЕЋНИМ.

ПИСАЊЕ/ВОЂЕЊЕ ДНЕВНИКА. СТАВИТЕ СВОЈЕ МИСЛИ И ОСЕЋАЊА НА ПАПИР. ПИСАЊЕ ВАМ МОЖЕ ПОМОЋИ ДА СРЕДИТЕ СВОЈА ОСЕЋАЊА. НИЈЕ НЕОПХОДНО ДА ПОКАЖЕТЕ ДРУГИМА ОНО ШТО СТЕ НАПИСАЛИ. ВОЂЕЊЕ ДНЕВНИКА МОЖЕ ВАМ ПОМОЋИ ДА ПРАТИТЕ ПРОМЕНУ СВОЈИХ РАСПОЛОЖЕЊА.

ДУБОКО ДИСАЊЕ. СПОРО, ДУБОКО ДИСАЊЕ ОБЕЗБЕЂУЈЕ ВАШЕМ ТЕЛУ ВИШЕ КИСЕОНИКА, ШТО ДОВОДИ ДО СМИРИВАЊА И БОЉЕ УСРЕДСРЕЂЕНОСТИ.

КУВАЊЕ (ПРИПРЕМАЊЕ ХРАНЕ). НЕКЕ ОСОБЕ ПРОНАЛАЗЕ ВЕЛИКО ЗАДОВОЉСТВО У ПРИПРЕМАЊУ ХРАНЕ. РИТМИЧНИ ПОКРЕТИ ПРИЛИКОМ СЕЧЕЊА ПОВРЋА ИЛИ МИРИС СВЕЖЕ ПЕЧЕНОГ ХЛЕБА ИМАЈУ УМИРУЈУЋИ ЕФЕКАТ.

БАВЉЕЊЕ РЕЛИГИОЗНИМ АКТИВНОСТИМА. ОДЛАЗАК У ЦРКВУ, КАО И ДРУГЕ РЕЛИГИОЗНЕ АКТИВНОСТИ, МОГУ ОБЕЗБЕДИТИ НЕОПХОДНУ ПОДРШКУ У САВЛАДАВАЊУ СТРЕСОГЕНИХ ФАКТОРА. ■

УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)			
Р. бр.	Телефон	ВП	Јединица/место
1.	29-445	1084	Управа за људске ресурсе – Одељење за морал и психологију – Група за психологију – Београд (Бањица)
2.	29-449		
ГАРДА			
Р. бр.	Телефон	ВП	Јединица/место
1.	33-037	4795	Команда Гарде – Београд (Дедиње)
УПРАВА ВОЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ			
Р. бр.	Телефон	ВП	Јединица/место
1.	40-490	2282	Команда батаљона ВП с/н „Кобре” – Београд
УПРАВА ЗА ОБАВЕШТАЈНО-ИЗВИЂАЧКЕ ПОСЛОВЕ И ЕЛЕКТРОНСКА ДЕЈСТВА (Ј-2)			
Р. бр.	Телефон	ВП	Јединица/место
1.	27-572	4522	Команда 224. Ц за ЕД – Београд (Батајница)
УПРАВА ЗА ЛОГИСТИКУ (Ј-4)			
Р. бр.	Телефон	ВП	Јединица/место
1.	45-199	9808	Команда ЦЛоБ – Београд (Карабурма)
УПРАВА ЗА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ И ИНФОРМАТИКУ (Ј-6)			
Р. бр.	Телефон	ВП	Јединица/место
1.	40-577	5542	Команда бригаде везе – Београд (Бањица)
КОПНЕНА ВОЈСКА			
Р. бр.	Телефон	ВП	Јединица/место
1.	57-560	1097	Команда Копнене војске – Ниш
2.	19-446	8486	Команда специјалне бригаде – Панчево
3.	0652107111	6006	63. падобрански батаљон/ Спец. бр – Ниш
4.	51-495	1414	Команда 1. бр КоВ – Нови Сад
5.	50-643	1415	15. тб/1. бр КоВ – Сремска Митровица
6.	17-424	3720	Команда 2. бр КоВ – Краљево
7.	46-104	3705	21. пб/2. бр КоВ – Рашка
8.	43-304	5801	246. БАБХО – Крушевац
9.	57-596	4666	Команда 3. бр КоВ – Ниш
10.	48-227	4662	31. пб/3. бр КоВ – Зајечар
11.	56-680	4983	39. логб/3. бр КоВ – Ниш
12.	41-588	4994	310. инжб/3. бр КоВ – Прокупље
13.	43-650	4989	37. мб/3. бр КоВ – Куршумлија
14.	56-135	3987	Команда мабр – Ниш
15.	41-401	4976	Команда 4. бр КоВ – Врање
16.	41-278	4996	47. мб/4. бр КоВ – Врање
17.	42-010	2033	41. пб/4. бр КоВ – Бујановац
18.	51-473	2827	Команда Речне флотиле – Нови Сад
19.	56-837	3162	3. БВП – Ниш
20.	33-359	2834	5. БВП – Београд (Топчидер)
ВАЗДУХОПЛОВСТВО И ПВО			
Р. бр.	Телефон	ВП	Јединица/место
1.	27-284	1094	Команда В и ПВО – Београд (Земун)
2.	37-182	9858	204. вбр – Београд (Батајница)
3.	34-189	2895	98. вбр – Краљево (Лађевци)
4.	56-483	3472	161. боа/98. вбр – Ниш
5.	28-671	1205	250. рбр за ПВД – Београд (Бањица)
6.	16-163	3262	310. срд за ПВД/250. рбр за ПВД - Крагујевац
7.	28-291	4501	126. бр ВОЛИН – Београд (Бањица)
8.	31-219	1144	Институт за ваздухопловну медицину – Београд (ВМА)
9.	26-676		
КОМАНДА ЗА ОБУКУ			
Р. бр.	Телефон	ВП	Јединица/место
1.	33-758	5002	Команда Команде за обуку – Београд (Топчидер)
2.	49-302	5302	ЦО КоВ – Пожаревац
3.	37-583	3395	ЦО В и ПВО – Београд (Батајница)
4.	43-344	5019	ЦО Ло – Крушевац
5.	49-567	2143	ЦО ВИЕД – Горњи Милановац
6.	19-236	6234	Центар за обуку и усавршавање подофицира – Панчево
7.	58-066	1423	1. ЦО – Сомбор
8.	18-292	9845	2. ЦО – Ваљево
9.	44-226	4445	3. ЦО – Лесковац

Специјални прилог

АРСЕНАЛ 92

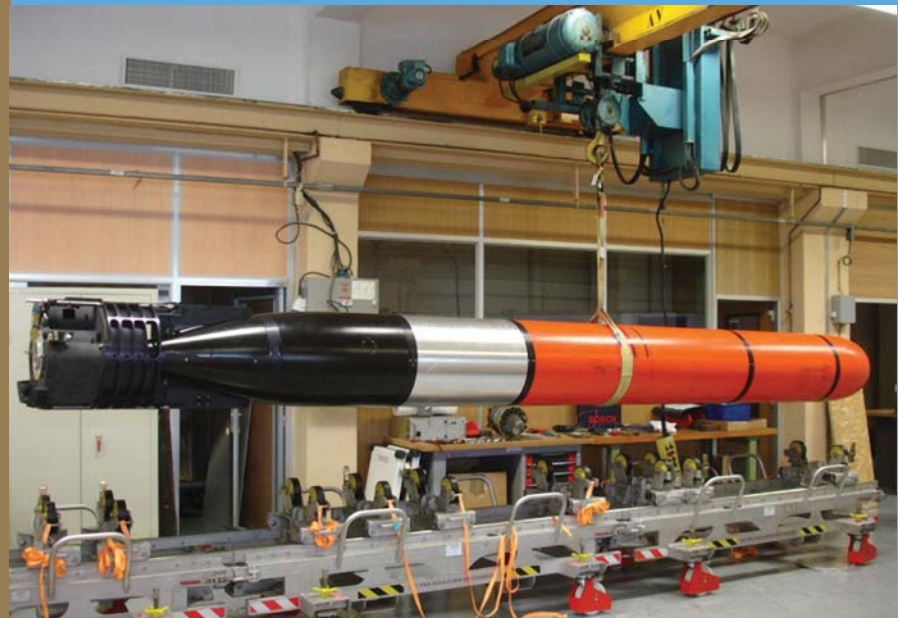

Нови амерички јуришни
и извиђачко-осматрачки
авион

ДВОМОТОРНИ ШКОРПИОН

Савремена торпеда и системи
ракета-торпедо (2)

ПОБОРНИЦИ ЕЛЕКТРИЧНИХ ВАРИЈАНТИ

Велики руски транспортер
Ан-12 у ЈРВ и ПВО

ЧЕТВОРОМОТОРНИ АНТОНОВ

САДРЖАЈ

Нови амерички јуришни
и извиђачко-осматрачки
авион

**ДВОМОТОРНИ
ШКОРПИОН** 2

Савремена торпеда и
системи ракета-торпедо (2)

**ПОБОРНИЦИ
ЕЛЕКТРИЧНИХ
ВАРИЈАНТИ** 7

Велики руски транспортер
Ан-12 у ЈРВ и ПВО

**ЧЕТВОРОМОТОРНИ
АНТОНОВ** 9

Уредник прилога
Мира Шведић

ДВОМОТОРНИ Ш

„Шкорпион” је нови борбени авион америчке производње, који је развијен за само две године. Премијерно је приказан на овогодишњој ваздухопловној изложби Фарнбороу у Енглеској. Као потенцијалног купца „шкорпиона” произвођач види и америчку националну гарду, којој ће током августа на вежби Vigilant Guard у Канзасу бити представљене могућности авиона у ISR задацима током симулираних катастрофа великих размера.

Креирање потпуно нових типова борбених авиона, који су при том зачетници нових категорија ваздухоплова, није уобичајена појава, поготово када то чине приватне компаније. Управо то је случај са јуришним и извиђачко-осматрачким авионом „шкорпион”, који је у тајности

развила компанија „Textron AirLand”. Прототип је израђен далеко од очију јавности у погонима фабрике Cessna у Канзасу и то у периоду од априла 2012. до септембра 2013. године. Први лет авиона одиграо се 12. децембра 2013. године.

Осмотрачки авион

ШКОРПИОН

граница, прикупљање обавештајних података, надгледање и извиђање (тзв. ISR – Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance) и гранично патролирање. Наиме, дуготрајни амерички ангажмани у Ираку и Авганистану показали су да су ресурси скувих вишенаменских борбених авиона, попут F-15, F-16 или F/A-18, нерационално трошени јер за највећи број извршаваних типских задатака врхунске перформансе тих авиона нису биле потребне, нити су имале претерани значај. Поменути авиони, практично, нису имали никакву озбиљну претњу са земље или из ваздуха и у зони патролирања задржавали су се сатима очекујући евентуални позив са земље и пружање подршке. У ситуацији када се јавно калкулише са ценом сата лета авиона F-16, која се од извора до извора креће између 18.000 до 30.000 америчких долара, постаје јасан мотив за израду јефтине алтернативе.

У супозицији када цене нових борбених авиона расту у енормне висине док је већина одбрамбених буџета и даље у паду, свака економичнија солуција могла би да има прођу на тржишту. Управо та очекивања подстакла су поменуте приватне компаније

НОВ ПРИСТУП У КРЕИРАЊУ

„Шкорпион” је настао тако што су компаније уложила десетине милиона властитих средстава како би без тактичко-техничких захтева, које би поставио озбиљан купац попут америчког ваздухопловства, кренуле самостално у развој борбеног авиона. Ради смањења развојних трошкова „Textron” је искористио око 80 одсто конструктивних и техничких решења примењених на цивилним моделима виших перформанси, које, у овом случају, у свом асортиману има компанија „Cessna”. Према речима директора програма, то је нов приступ у креирању борбених авиона, који ће тек доказати комерцијалне предности.

да уложи десетине милиона властитих средстава и да без тактичко-техничких захтева од озбиљних купаца – као што је америчко ваздухопловство – крену самостално у развој борбеног авиона.

Ради смањења развојних трошкова „Textron” је искористио око 80 одсто конструктивних и техничких решења примењених на цивилним модели-

Тај авион настао је заједничким подухватом компанија „AirLand Enterprises”, LLC и „Textron”, које су формирале заједничко предузеће – „Textron AirLand”. Иначе, индустријски конгломерат „Textron” у свету авиације познат је преваходно по цивилним ваздухопловима, јер се у оквиру те компаније производе летелице са префиксом Beechcraft, Cessna и Bell Helicopters!

Развој

Стручњаци и конструктори новоформиране компаније „Textron AirLand” добили су од менаџмента задатак да пројектују борбени авион, који ће на знатно економичнији начин од постојећих борбених авиона извршавати низ задатака, као што су непосредна ватрена подршка, надгледање

„Шкорпион” има довољно велики распон брзина тако да може да лети и мањим брзинама погодним за пресецање спорлетелих циљева

Према појединим изворима, пројектована цена сајта лета „шкорпиона“ мања је од цене сајта лета авиона А-10 и беспилотних борбених летелица MQ-9А и MQ-1В Predator

ма виших перформанси, које, у овом случају, у свом асортиману има компанија „Cessna“. То је, према речима директора програма, нов приступ у креирању борбених авиона, који ће тек доказати комерцијалне предности.

Композитни авион

Заједничка компанија формирана крајем 2011. године није губила време у дефинисању концепта авиона. Већ

почетком 2012. године, након разматрања бројних пројектних конфигурација, инжењери су се одлучили за двомоторну тандем конфигурацију са двоструким вертикалним стабилизатором. Израда прототипа, вођеног

под ознаком SCV12-1, држана је у великој тајности унутар компаније до септембра 2013. године, када је авион приказан јавности и обзнањено његово постојање. Брзина којом је тим од око 200 људи успео да одради прототип с једне стране чуди, а са друге импресионира, нарочито имајући у виду да инжењери компаније „Textron“ нису имали искуство у пројектовању правих борбених авиона.

Труп авиона је тежишно израђен од композитних материјала, а у дизајну и изради прототипа максимално су употребљавана постојећа решења са других цивилних модела произвођача „Cessna“. Тако је, на пример, механи-

ОКВИРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Погонска група: два турбовентилаторска мотора Honeywell TFE731 снаге 17,8 kN сваки

Посада: два пилота

Димензије:

- дужина.....13,25 m
- висина.....4,26 m
- размах крила.....14,42 m

Масе:

- маса празног5.352 kg
- макс. користан терет... 4.286 kg (1.360 kg у унутрашњем простору)
- макс. полетна маса.....9.638 kg
- унутрашње гориво.....2.721 kg

Перформансе:

- макс.брзина.....833 km/h
- практични плафон лета.....13.700 m
- долет са унутрашњим горивом.....4.400 km

зам закрилаца преузет с авиона Cessna Citation XLS, а крилца са Citation X.

Пројектовани век употребе структуре је 20.000 сати налета. Као погонска група изабран је Honeywell TFE731, који је у разним верзијама широко примењен на пословним млазњацима и војним школским авионима. Унутрашња количина горива „шкорпиона“, у комбинацији са економичним моторима и унутрашњим простором за терет, омогућиће његово задржавање у ваздуху до пет сати. Карактеристични елементи дизајна су унутрашњи простор за смештај наоружања и опреме, носивости 1.360 kg, али и модуларни концепт авионског крила, које је могуће заменити са крилом другачијег облика и профила, како би

се добиле другачије летне карактеристике, према жељама купаца.

Опрема авиона такође је у складу са савременим стандардима, али је углавном базирана на провереним, комерцијално доступним системима. У склопу опреме налазе се, између осталог, систем за свесност и упозорење на близину терена (TAWS), систем за управљање летом (FMS), пилотажно-навигацијски систем (ADAHRS), дво-струки GPS базиран на SBAS технологији и дигиталне мапе. Кабински простор је компатибилан са наочарима за ноћно летење.

За разлику од других млазних борбених авиона „шкорпион“ нема уграђено ватрено наоружање, нити комплексну електронску опрему за самозаштиту од дејства са земље и из ваздуха, као ни авионски вишенаменски радар. Те компоненте знатно умањују производну цену, али ограничавају домен употребе авиона на зоне у којима нема значајног противдејства технолошки оспособљеног и опремљеног противника.

Да би испунио наменске задатке у области прикупљања обавештајних података, надгледања и извиђања, „шкорпион“ у унутрашњем простору, као корисни терет, може да носи електрооптички и инфрацрвени сензор типа Wescam MX-15, који се налази у турели. MX-15 може бити конфигурисан

„Шкорпион“ не импресионира естетским решењима јер је тежиште стављено на економичност и рационалност експлоатације

са више сензора и камера: ИЦ сензором, дневно-ноћним камерама различитих могућности те ласерским даљномером и обележивачем. Према већома раширен на ваздухопловима различитих категорија, овај тип уређаја досада се није примењивао на правим борбеним авионима.

За „шкорпиона“ предвиђена је употреба постојећег асортимана прецизно вођених средстава мањег калибра америчке производње. Појединачна носивост шест поткрилних носача

МОДУЛАРНИ КОНЦЕПТ КРИЛА

Карактеристични елементи дизајна су унутрашњи простор за смештај наоружања и опреме, носивости 1.360 kg, али и модуларни концепт авионског крила, које је могуће заменити са крилом другачијег облика и профила, како би се добиле другачије летне карактеристике, према жељама купаца.

је (од унутра ка споља) 794, 430 и 181 килограма.

Велике наде

Произвођач сматра да је пораст цена млазних борбених авиона у прошле две деценије усмерио велики број сиромашнијих купаца ка турбоелисним авионима високих перформанси и борбеним хеликоптерима. Са набавном ценом од око 20 милиона америчких долара и ценом сата лета од око 3.000 америчких долара очекује се да би „шкорпион“ могао да пружи виши ниво перформанси од борбених турбоелисних авиона, по прихватљиво већој цени. Такође, очекује се и реконфигурација авиона за потребе програ-

Брзина којом је тим од око 200 људи успео да одради пројекат с једне стране чуди, а са друге импресионира, нарочито имајући у виду то да инжењери компаније „Textron“ нису имали искуство у пројектовању првих борбених авиона

За „Шкорпиона“ предвиђена је употреба постојећег асортимана прецизно вођених средстава мањег калибра америчке производње

ма Т-Х, преко ког америчко ваздухопловство тражи замену за 350 школских авиона Т-38С.

Као потенцијалног купца „шкорпиона“, произвођач види и америчку националну гарду, којој ће током августа на вежби Vigilant Guard у Канзасу бити представљене могућности авиона у ISR задацима током симулираних

ЦЕНА

Са набавном ценом од око 20 милиона америчких долара и ценом сата лета од око 3.000 долара очекује се да би „шкорпион“ могао да пружи виши ниво перформанси од борбених турбоелисних авиона, по прихватљиво већој цени.

катастрофа великих размера. Иако је цена сата лета мања од цене сата лета авиона А-10 и беспилотних борбених летелица MQ-9А и MQ-1В Predator, чије задатке треба да допуни и извршава „шкорпион“, независни стручњаци и аналитичари сматрају да оперативна испитивања тек треба да докажу предност овог авиона у аспектима долета, времена остајања у ваздуху, перформансама лета на малим висинама и могућностима сензора. Исто тако, истичу сумњу да ће различити видови америчких оружаних снага прихватити авион чији развој нису финансирани или усмерили од самог почетка. Са друге стране, не демантују се очекивања компанијског маркетинга да ће тај авион наћи купца, поготово ваздухопловстава која нису у стању да приуште F-16, а при том не желе турбоелисне сурогате. ■

Др Славиша ВЛАЧИЋ

Савремена торпеда и системи ракета-торпедо (2)

Француски торпедо F21 представља пројекат који би требало да уђе у употребу 2015. године

ПОБОРНИЦИ ЕЛЕКТРИЧНИХ ВАРИЈАНТИ

Италијански Black Shark, француски MU90 и F21, руски МПТ-1 „колибри“, само су нека од савремених торпеда која представљамо овом приликом

Иако су били пионири у алтернативним погонским системима, Немци су након Другог светског рата највећу пажњу поклонили електричним торпедима. Најновија

креација њихових стручњака јесте торпедо DM2A4 Seehecht (извозне ознаке SeaHake mod 4), са сребро-цинк батеријом. Има широкоугаони активно-пасивни акустични сензор (+/-100°

по хоризонталу и +/-24° по вертикали) и жично вођење на средњем делу путање. Специфично је да је први пут употребљен оптички кабел за пренос података (уместо легуре бакра и кадмијума), тј. корекције путање са подморнице до торпеда. Због знатно мање масе може се поставити кабел веће дужине, што омогућава већи домет. Наиме, максимални домет је 50 km, а максимална брзина 50 чворова.

Италијанске и француске верзије

Слично виђење имају и Италијани, с јасном преференцијом према електричним торпедима. Њихова најновија креација јесте торпедо под називом Black Shark. Користи алуминијум-ареброоксидне батерије, које

Лака торпеда имају само Французи и Италијани и то заједнички пројекат MU 90 – торпедо MU 90 поред хеликоптера NH-90

обезбеђују исте перформансе као и немачки DM2A4, те сличан систем навођења са повећаном отпорношћу на противмере (мамце). Активно-пасивни систем навођења има могућност откривања циља на чак седам километра, што је знатно више од претходне генерације. Такође, на средњем делу путање користи се пренос података оптичким каблом (дужине 60 km). Сматра се да је тај торпедо способнији у односу на DM2A4, тако да ће бити занимљив избор и појединим корисницима немачких подморница. Наиме, према неким подацима домет је 50, по другом чак 75–90 km, а максимална брзина 50, односно 52 чвора. Наведени подаци су вероватно максималне вредности перформанси које торпедо има и не важе истовремено (домет с максималном брзином мањи је од максималног).

Традиционални поборници електричних торпеда, Французи су исти систем применили и на торпедима F17 Mod. 2. Иако актуелан, тај торпедо има у одређеној мери ниже карактеристике у односу на конкуренте. Реч је о конвенционалном торпеду са сребро-цинк батеријама, домета 20 km, брзине 40 чворова, с бојевом главом масе 250 килограма.

Французи су планирали да сарађују са Италијанима на пројекту Black Shark. Међутим, та је идеја напуштена и остварена је сарадња са Немцима,

којима ће у догледно време вероватно, такође, бити потребна замена или допуна сопствених DM2A4. Торпедо F21 представља пројекат који би требало да уђе у употребу 2015. године. Када се то деси, вероватно ће бити најнапреднији тешки торпедо на свету, с изузетно развијеним системом аутономног одабира циља, филтрацијом података (избегавању мамаца), уз примену мултиспектралног активно-пасивног акустичког сензора и напредних управљачких алгоритама. С обзиром на успехе бродоградње у пласирању подморница и сопствених потреба за напредне нуклеарне подморнице, тржиште за F21 је осигурано.

Од наведених земаља, лака торпеда имају само Французи и Италијани и то заједнички пројекат MU90 пречника 324 mm, који користи немачка, а и још неке светске морнарице. Торпедо има електрични погон са алуминијум-среброоксидним батеријама. Перформансе су за калибар 324 mm одличне: брзином већом од 50 чворова постиже се домет од преко 10 километара. Систем за самонавођење јесте активно-пасивни акустички високе осетљивости, употребљив против најтиших подморница укључујући и дејства у плитким морима. Цена торпеда MU90 врло је висока и износи 2,1 милион долара.

Иако се у неким круговима сматра да је MU90 приближно једнаких спо-

собности као и Мк 54, ипак, треба знати да је, при истом домету, брзина MU90 већа, што обезбеђује већу ефикасност против савремених брзих подморница, те се MU90 заправо смешта између Мк 50 и 54. Можда ближе Мк 50, уз нешто мањи домет.

Руска торпеда

Руске подморничке снаге су након краја хладног рата најжалост најпознатије према губитку бродова, што због беспарице, што због несрећа, попут оне која се десила 12. августа 2000, када је изгубљена подморница K141 „Курск“. Управо је та несрећа обележила крај једне ере, након које су Руси одлучили да повуку торпеда највећег калибра у историји. То су торпеда пречника 650 mm, типа 65–76 „кит“, са погоном на керозин и оксидатором у виду водоник-пероксида. Главни „кривац“ је, према резултатима истраге, изузетно корозивни водоник-пероксид, који је, исцурео из торпеда, и узроковао мању, а потом и већу експлозију, која је запечатил судбину тог дива. Очигледно је стање материјала резервоара било критично, што указује на неадекватно одржавање, јер торпеда са водоник-пероксидом користе и друге морнарице без икаквих проблема.

Највећи адути повећаног калибра јесу домет од 50 km, брзина од 50 чворова и бојева глава од преко 450–557 kg, у зависности од варијанте! Додуше, самонавођење акустичким системом праћењем таласа, далеко од тога да обезбеђује потпуно искоришћење великог домета, што је недостатак у односу на комбинацију жичног и активно-пасивног акустичног система. Штавише, Совјети су у наоружању имали још снажнији торпедо, 65–73 са нуклеарном бојевом главом снаге 20 kT, без навођења, намењено за дејства по носачима авиона и обалним циљевима, превасходно лукама, бродоградилштима и подземним подморничким бункерима. ■

(Наславиће се)

Др Себастијан БАЛОШ

ЧЕТВЕРОМОТОРНИ АНТОНОВ

Четверомоторни Ан-12 лети дуже од шездесет година и данас се сматра једним од класичних пројеката совјетске индустрије. Преостали авиони користе се у врло сложеним задацима превоза габаритних терета у најзабаченијим деловима Африке и Азије. За разлику од Ан-12, произведених у СССР-у, од којих најмлађи имају 42 године, у кинеској авијацијској индустрији наставља се производња реверзибилно пројектованог деривата названог Y-8.

Настанак Ан-12 био је директан одговор на нови стандард у транспортној авијацији (ТрА), који је створио амерички „херкулес“ из 1954 – четири турбоелисна мотора на високо постављеним крилима, широки теретни простор са вратима за утовар и истовар, односно десантирање терета, постали су светски стандард.

Конструкторски биро, који је водио Олег Константинович Антонов, радио је на пројекту турбоелисног дво-

моторца Ан-8 и пре полетања првог „херкулеса“. Према руским историчарима, кључни тренутак за настанак четверомоторног авиона била је подршка коју је Антонову пружао моћни Никита Сергејевич Хрушчов, који се није либио директног мешања у рад пројектаната наоружања. У лето 1955, као први секретар ЦК КПСС, посетио је Антонова у његовом бироу у Кијеву и видео дрвену макету Ан-8. Антонов је Хрушчова информисао о томе да су

у иностранству авиони сличне класе четверомоторци и рекао да би и он могао пројектовати савремени авион погодан и за војну и цивилну намену. У великој мери користили би се унифицирани агрегати, а за случај рата цивилне летелице би лако промениле намену. Чврста конструкција и робустност војног авиона омогућила би цивилном деривату да се користи са великог броја аеродрома у забаченим деловима СССР-а.

У предњем плану је радно мeстo навигатора са великим површинама од флексиглaса („Крила армије“)

Пројекат „У“

Став руководства био је позитиван и 30. новембра 1955. године, актом Савета министара СССР-а, покренут је пројекат четворомоторца „ан-

ВАРИЈАНТЕ

Пракса да се сваке године уведe у производњу нова варијанта, настављена је 1963. године са Ан-12П са два додатна резервоара горива под подом са 5.500, односно 4.350 литара. Када су 1965. године у једном авиону обједињене одлике Ан-12Б и П, дошло се до Ан-12БП, који је имао 29 резервоара за 29.350 л горива. Уведен је аутономни навигациони систем НАС-1Б1-28. Ознаку Ан-12БК носили су авиони са модернизованом авионицом и радаром „иницијатива“, који су се производили од 1967. године за РВ СССР.

тонова“ у путничкој варијанти Ан-10 и војној Ан-12. У међувремену, Ан-8 доведен је до прототипа и полетео је фебруара 1956. године. Пуно решења са тог авиона примењено је на новом пројекту. Педесетих година радило се брзо и прототип Ан-10 полетео је 7. марта 1957. године. За само 11 месеци завршени су цртежи Ан-12 и он је полетео 16. децембра 1957. године. За разлику од праксе из доба СССР-а да се прототипови израђују у радионици конструкторског бироа углавном занатским методама, први Ан-12 монтиран је у фабрици у Иркутску, као фактички први серијски примерак.

На почетку Антонов се стриктно држао политичке замисли да се Ан-10 и Ан-12 производе са чак 86 одсто идентичном конструкцијом и агрегатима и са потпуно истом погонском групом. Око коначног избора мотора било је дилема и политичких интрига, јер

је перспективни мотор НК-4 доведен у питање због става да Антонов мора да буде у потпуности украјински пројекат. Централни комитет Комунистичке партије Украјине затражио је да авион покрећу мотори АИ-10, пројектовани у бироу који је водио Ивченко. Афирмација Украјине била је врло важна тадашњем совјетском вођи Хрушчову, који је у то доба „преместио“ Крим из Русије у Украјину. Антонов је знао да прати политичке сигнале и зато је чак радни назив за Ан-10 био пројекат „У“ – Украјина.

Развој

За разлику од борбе за престиж између конструкторских бироа у области производње авиона, одлука о избору фабрике доносила се по моделу планске привреде и потребе ангажовања радне снаге у разним деловима СССР-а. Као последице таквог присту-

НАМЕНА

Осим у основној намени превоза људи и материјала, Ан-12 се показао као свестран авион у десетинама наменских варијанти за електронско извиђање и противелектронска дејства, за аеро-фото извиђање, радиолошко-хемијско извиђање, превоз нуклеарних убојних глава из база за припрему до јединица, СТС на мору, за обуку навигатора и најбројније подваријанте, које су модификоване за летеће лабораторије. Једна варијанта била је борбена – Ан-12БКВ модификован је за постављање минских препрека на мору и бомбардерске задатке. Двадесетак тона борбеног терета укрцано је у теретну кабину и „десантирано“ са платформи.

Ан-12 излазили су из хала чак три фабрике, које су производњу предавале једна другој као штафету. Од 1957. до 1962. носилац производње био је 39. завод у Иркутску. Производња је у ходу пренета у Воронеж у 64. завод, који је производио Ан-12 од 1960. до 1965. године. Носилац „штафете“ најдуже је био (од 1962. до 1972. године) 84. завод „В. П. Чкалов“ у Ташкенту, главном граду Узбекистана. У све три фабрике израђено је 1.238 авиона.

За разлику од масовности Ан-12, путнички Ан-10 произведен је у само 104 комада – од 1957. до 1960. године.

Почетне серије Ан-12 имале су моторе АИ-20А, снаге 4.000 КС, који су покретали четворокраку реверзизбилну елису. За самоодбрану задње послусфере од ловачке авијације, Ан-12 имали су два даљински управљива ДУ-65У оруђа АМ-23, калибра 23 mm са по 350 метака, која су се покретала до 70° лево и десно по хоризонталу, до 60° по висини и до 40° надоле. У јединице РВ СССР су уз Ан-12 долазили носачи за аеро-фото камере, затим носачи фотографских авио-бомби ФОТАБ-100-80 за ноћно аеро-фото

снимање и обележавајуће оријентационо-сигналне бомбе ЦОСАБ-10.

У ходу, усавршаван је Ан-12, а ојачања конструкције код модела Ан-12А из 1961. године подигла су максималну носивости на 20 t, а у резервоаре је могло да стане 16.000 l горива. Мотори АИ-20К појачани су на 4.250 КС у полетању, односно 2.700 КС у крстарењу.

Од 1962. године почела је производња Ан-12Б, који је имао простора за 19.500 l горива, моторе АИ-20М с низом побољшања, а у леву гондолу за увлачење главних ногу стајног трапа уграђен је помоћни мотор ТГ-16, максималне трајне снаге 81,6 КС за самостартовање. И авионика је претрпела низ измена, али је у пракси СССР-а било да се за властите потребе производи један сет авионике с „поверљивим“ уређајима, посебно за одржавање везе и идентификацију „свој-туђ“, а за кориснике, посебно из Трећег света, уграђивао се извозни пакет авионике.

ПРОПАСТ ЦИВИЛНОГ МОДЕЛА

У „Аерофлоту“ је Ан-10 био авион са 85 седишта за дестинације од 500 до 2.000 километара. За разлику од војног Ан-12, цивилни Ан-10 није се дуго одржао у служби. Повод за пропаст била је катастрофа 18. маја 1972. у којој је погинуло 122 људи. Истрага је показала да је пад авиона изазвало пуцање централног дела крила, због замора материјала. Препоставили примерци су после детаљног прегледа расходиани, а неки, који су били у добром стању, предати су РВ СССР-а.

У совјетској авијацији

У наоружање РВ СССР Ан-12 уведен је званично 1959. године. Долазак Ан-12 проузроковао је револуционарне промене у Ваздушнодесантној војсци (ВДВ), која је први пут добила велики број авиона погодних за превоз и десантирање тешких терета, укључујући средства ватрене подршке. Зато су падобранци могли да рачунају с брзим превозом великих јединица потпуно припремљених да одмах после ис-

Слећање Ан-12 на аеродром Бајшајница маја 1977. године (Медија центар „Одбрана“, Жика Јанковић)

крцавања прихвате борбу. Робустан стајни трап била је вредна одлика Ан-12, јер су ти авиони могли да слете на велики број уређених полетно-слетних стаза (ПСС) с травнатом или земљаном подлогом и са утабаног снега дебљине до 15 cm, чак и са неутабаног снега до 20 центиметара. Десант је искрцаван, начелно, при брзини лета од 250 до 300 km/h са висине од 600 до 1.000 метара.

Прва велика вежба са масовним десантом из Ан-12 изведена је у источној Немачкој 1963. године под називом „Квартет“. Одушевљење масовним десантима достигло је кулминацију на маневрима 1967. и 1970. године.

У НАТОу су били забринути док су анализирали информације о маневрима „Двина“, одржаним марта 1970. године, када је из готово две стотине Ан-12 и неколико оријашких Ан-22, за

само 22 минуте, искрцана 76. дивизија ВДВ са око 8.000 људи и педесетак оруђа ватрене подршке.

У лето 1968. године су Ан-12, уз заштиту ловачке авијације, превозили претходницу ВДВ СССР-а и савезничких држава у оружаном интервенцији у Чехословачкој, која је званично названа вежба „Дунав“.

Један од важних задатака флоте „анова“ у хладном рату био је редовно снабдевање савезника широм света наоружањем у редовним и ванредним приликама, када је хитно требало обезбедити средства за вођење рата, на пример блискоисточним земљама 1967. и 1973. године. У кризним моментима у РВ СССР-а имали су обичај да пред полетање на војне авионе ставе провизорне ознаке „Аерофлота“ и обуку посаде у „цивилне униформе“. Нико од заинтересованих посматрача није заиста веровао да је реч о цивилима, али форма је поштована.

Од средине седамдесетих година са доласком новог авиона „иљушин 76“ у ТрА СССР, као замене за Ан-12, стари авиони нису остали без посла. За Ан-12 задржани су задаци превоза људи и терета до многобројних места базирања совјетске армије у забаченим пределима и противелектронска дејства. У време распада СССР-а, почетком деведесетих година, с црвеним петокракама на крилима летело је готово 1.000 Ан-12.

Ново време донело је промене и комерцијализација је ухватила маха и у војној струци. Знатан број Ан-12 из држава које су биле део СССР-а „преквалификовани“ су у цивилне авионе. Посебно је пуно посла за Ан-12 било у Африци, у државама које нису имале квалитетне друмске и железничке везе.

Деведесете године и прва декада 21. века довеле су Ан-12 на зао глас због честих удеса. Треба имати у виду да се готово увек радило о људском фактору. Статистика за СССР, за период од 1958. до 1992. године, каже да је од 91 летелице Ан-12 уништене у удесима, чак 71 пала због људског фактора. У 11 удеса узрок је био озказ технике, пет је оборено у рату у Авганистану, а узроци пада четири авиона воде се као „остали“. У служби разних

ДЕСАНТИРАЊЕ ДЕСАНТНОГ БОРБЕНОГ ВОЗИЛА

У наоружање Ваздушнодесантне војске ВДВ 1969. године уведено је десантно борбено возило БМД-1, које је десантирано на посебној платформи. Посада возила је после падобранског скока тражила на десантној просторији свој БМД. У ВДВ су желели да скрате време за увођење БМД у борбу, па се разматрало избацивање возила заједно са посадом. Требало је имати храбрости за приземљење у возилу масе 7,2 тоне. Дугогодишњи командант ВДВ, легендарни генерал Василиј Филипович Маргелов, наредио је да се то учини и 5. јануара 1973. године из Ан-12 десантиран је БМД-1 са два члана посаде на систему „кентаур“, који су чинили плаформа и пет падобранаца. Један од њих био је син генерала Маргелова.

Развој система за десантирање тешке технике је настављен и у наоружање су уведени системи с једним падобраном и ракетним моторима, али је у то време Ил-76 већ преузео улогу Ан-12.

фирми по Африци одржавање авиона и рад посада често су били на ивици хулиганства, што је неминовно доводило до удеса.

Ударац судбине за Ан-12 били су прописи о безбедности летења, који су захтевали улагање у нову авионику. Затим, све више је новца било потребно за продужетак ресурса, уз све мање шансе за поврат уложеног. Зато се у последњих десетак година драматично смањило број активних Ан-12. Додуше, авион још увек није отишао „у пензију“: РВ Русије чак користи Ан-12 у приштапским јединицама виших нивоа руковођења и командовања за одржавање везе између удаљених база.

С југословенским ознакама

Средином шездесетих година у Команди РВ и ПВО отворено је питање

набавке тешких авиона за транспортну авијацију, погодних за тактички транспорт тешких и габартних техничких средстава, као што су радарни, ракетни системи, млазни мотори, возила, а и превоз већег броја људи у десантима. До тада су ескадриле ТрА имале само авионе Ц-47 максималне носивости 1.600–2.000 kg терета или 20–25 људи и Ли-2 и Ју-52, носивости до 1.600 kg, односно 16 људи.

Прилика за набавку већег авиона указала се током преговора о петогодишњем плану набавки средстава ратне технике из СССР-а за период од 1966. до 1970. године. Током преговора, маја 1966, понуђен је Ан-12 по цени од 2.283.000 долара са утоваривачем од шест тона, односно 2.389.000 долара са девет тона. Треба имати у виду да је реч о клириншким доларима, односно обрачунској јединици за размену робе за робу. Скромни југословенски девизни приходи нису могли да подмире све планове модернизације РВ и ПВО, па су често фаворизоване набавке технике са истока, чак и кад тактичко-техничке одлике понуђених средстава нису биле најпогодније.

Иако је реч о клириншком плаћању, те 1966. године није се било лако одлучити за набавку Ан-12 по сразмерно високој цени у односима на остала средства ратне технике, која су била предмет преговора. На пример, један Ан-12 био је еквивалент четири авиона МиГ-21 или 116, односно 122 ремонтвана тенка Т-34.

У време када су отворени преговори о набавци Ан-12 официри 63. падобранске бригаде РВ и ПВО имали су прилику да прођу обуку за десантирање из тог авиона. Један од најугледнијих људи из историје нашег војног падобранства, пуковник Стојан Јовић, у свом делу „63. падобранска 1953–1977“, навео је да су у два наврата, 1966. и 1967. године, по пет официра боравили у Рјазању на шестомесечном курсу за десантирање падобранима терета до 500 kg и до 2,5 t из Ан-12.

Коначно је одлучено да се набаве два Ан-12. Авиони су израђени у Та-

шкенту пред крај 1971. године под фабричким ознакама 013448007 и 013448010. Бројка 01 представља годину производње, шифра фабрике је 34, серија је 48, а остале цифре су број авиона унутар серије од десет комада. Авиони су били еквивалент Ан-12БП, али је у ЈРВ и ПВО коришћена ознака Ан-12Б. За разлику од стандарда за РВ СССР, југословенски примерци нису били наоружани. Уместо туреле ДУ-65У, крај трупа био је аеродинамички обликован. Уместо радара РБП-2, уграђен је једноставнији, панормаско/метеоролошки радар, РОЗ-1, који се користио на цивилним подваријантама Ан-12. Авионика је такође била „осиромашена“, јер нису уграђени уређаји за идентификацију „својтуђ“ и за прецизно одређивање десантне просторије, сигнализатор радарског озрачење...

Југословенски Ан-12 имали су два витла БЛ-1500 за укрцај до осам тона терета и кран-дизалицу носивости до 2.300 килограма. Размештај и број прозора био је карактеристичан за последње серије Ан-12БП, које су уместо 10 бочних прозора на левој и осам на десној страни имали седам, односно пет прозора.

За пријем Ан-12 у ЈРВ и ПВО изабрана је 675. ескадрила, стационирана на аеродрому Батаница, у којој су коришћене летелице за ВИП превоз – „каравела“, ДЦ-6Б, Ил-18, Ил-14, Јак-40.

У евиденцију РВ и ПВО два Ан-12 уведена су 27. априла 1972. под ознакама 73311 и 73312 и због летова у иностранство регистровани су код цивилних власти с ознакама YU-AIC и YU-AID. У саставу ескадриле формирано је авијацијско одељење за Ан-12. Преобуку су прошла четири прва пилота и пет других пилота.

Иако је Ан-12, по светским стандардима, био средњи транспортни авион, у ЈРВ и ПВО класификован је као тешки транспортни авион за оперативни и стратегијски транспорт људства, опреме, наоружања, возила... У ЈРВ и ПВО Ан-12 је врло ретко коришћен за превоз и искрцавање падобранског десанта.

Сећања

Седамдесетих година припадници 63. падобранске бригаде имали су прилику да скоче из Ан-12Б. До тада се и на обукама и на вежбама искакало из старе добре „дакоте“. Један од искусних падобранских официра Томислав Маћешкић Мачак сећа се да су курс за 22 југословенска официра и подофи-

цира на аеродрому Ниш водили инструктори совјетске армије. Они су, као најефикаснији приступ, предложили увођење совјетске праксе – да се падобранци, сврстани у врсте, примакну претходнику и на жуто светло на сигнализацији у теретном простору положе главну на поклопац падобрана претходника. Када се упали зелено светло, уз громогласно „ура“, совјетски падобранци искакали су у размаку од 1,2 до 1,5 секунде.

Маћешкић, који је у време курса био поручник, сећа се да су инструктори били изненађени када су падобранци 63. бригаде искакали без помпе и на вратима се окретали и поздрављали у ставу мирно. А постизали су и размак од 0,7 секунде.

Курс је обухватио десантирање технике на теретној платформи ТП-120. Искрцавани су минобацачи 82 mm М69А и БСТ М69 82 mm и муниција и гориво у четири бурета од 200 литара, које се безбедно приземљивало уз помоћ три падобрана на амбалажи за десантирање течности. Из Ан-12 искакало се са совјетским падобранима Д-1-8 серије 3, са стабилизацијом.

У поређењу са Ан-26, који је uveden у наоружање 1976, Ан-12 је до данас остао „радни коњ“ падобранаца. Маћешкић процењује да су скокови из

Авион Ан-12 је у првој половини седамдесетих година имао велику звезду петококраку на заслави. На првом ремонту ознаке су пребојене и сведене су у прописане норме. (Милорад Форкаџа)

Авион Ан-12БП бугарске фирме „Air Sofia“ довози на аеродром Београд помоћ италијанске владе избеглицима из Крајине, августа 1995. године (А. Рагић)

Ан-12 били лакши, јер је то широк и висок авион. Бржи четворомоторац стварао је мање турбуленције у односн у на двомоторни, али уски Ан-26.

Због организације и намене 63. бригаде, која је седамдесетих година била јединица посебне намене, обука се проводила на мањим авионима „дакота“ и касније Ан-26 и Ан-2, а скок из Ан-12Б остао је куриозум за падобранце који су у право време били на правом месту.

Остали задаци

Један од задатака Ан-12Б био је превоз производа југословенске војне индустрије до страних наручилаца. На самом почетку службе Ан-12Б у РВ и ПВО њихов посебан задатак био је 1972. године превоз у Замбију велике количине полуаутоматских пушака М59/66, калибра 7,62 милиметра. Тада је југословенско-замбијска сарадња у војној области била на високом нивоу, у складу са политиком несврстаности и пријатељским односима лидера две земље – Тита и Кенета Каунде. Када се Каунда, почетком седамдесетих година, одлучио за унитаристички приступ организације земље с геслом „једна Замбија, једна нација“, као војни ослонац те политичке идеје формиране су, по узору на југословенску територијалну одбрану, сеоске јединице. За њихово наоружавање биле су потребне јефтине, једноставне и

робустне пушке, па су популарне „паповке“ укрцане у Ан-12Б и послате у Африку.

Посаде 675. екадриле често су превозиле производе југословенске војне индустрије до наручилаца. Понекад је то било у кризним тренуцима, на пример у јесен 1973. године на Блиски исток, после Октобарског рата, и 1977. године у време оружаног конфликта између дојучерашњих савезника Либије и Египта, када је наоружање слато обема странама.

Један од редовних годишњих задатака посада Ан-12 био је превоз припадника ракетних јединица ПВО на гађања у СССР, на полигон Ашулук. Раније су ракеташа до полигона долази-

ли возом. Авионом су први пут превезени 1. августа 1974. године. У један Ан-12 укрцано је седамдесетак припадника 250. пука на гађање из ракетног система „двина“. Са тог путовања вратили су се авионом Ил-18Д из састава 675. екадриле, и од тада до 1987. године ракеташа су сваке године одлазили на гађања у СССР авионом Ан-12.

У првој половини седамдесетих година, од четири дивизиона 250. пука, на гађање су одлазила два и ракетно-технички дивизион, са 70–75 ракеташа, уз неколико пратилаца из командни вида. Ан-12 био је пун путника. Када су формирана још три ракетна пука ПВО, уведена је пракса да сваке године на гађа-

ЈЕРЕВАНСКА ТРАГЕДИЈА

Једна од најтежих катастрофа у историји РВ и ПВО био је губитак седам чланова посаде Ан-12Б, број 73312. После великог земљотреса, који је погодио Јермене, из Југославије је послата хуманитарна помоћ са оба Ан-12Б. Седмочлана посада авиона 73312 полетела је са аеродрома Петровац у 20 часова и 31 минут и после 3,5 часа лета, преко Бугарске и Турске, ушла је у ваздушни простор СССР-а. У прилазу на слетање на аеродром Евартноц, код Јеревана, 12 km пре полетно-слетне стазе, 23 минута после поноћи по југословенском времену, 12. децембра 1988. године авион је ударио у тло и потпуно изгорео. Остали су видљиви само делови вертикалног стабилизатора са регистарском ознаком YU-AID. У том авиону страдали су пилот потпуковник Предраг Маринковић, пилоти мајори Владимир Ерчић и Миленко Симић, навигатор потпуковник Милан Мићић, механичари летачи заставници прве класе Бориша Мосуровић и Милисав Петровић и радио-телеграфиста летач заставник Јован Зисов. Посмртне остатке посаде у отаџбину је превезао, 15. децембра, преостали Ан-12Б, ознаке 73311.

ње одлази једна од четири јединице и то са сва четири дивизиона из свог састава, укрцана у два Ан-12.

Пример таквог задатка за 675. ескадрилу био је превоз 250. ракетног пука са 126 људи из састава јединица и шест официра из разних командни вида, који су пратили гађање. Оба Ан-12 полетела су, 11. јуна 1977, и са пуном горивом у Одеси дошли до аеродрома Астрахан. Авиони су се вратили назад, а ракеташи су возом дошли до места Ашулук, а одатле продужили аутобусом до полигона.

Понекад су Ан-12 коришћени у аеродромском маневру јединица ЈРВ и ПВО. За време одржавања вежбе НАТО – „Дарк имиџ“ (Dark Imadge), у пролећа 1974. године, процењено је да би требало приказати силу и вољу за одбрану земље. У политичком контексту био је у то време нерешено питање Трста, па је процењено да је долазак делова 6. флоте РМ САД у Јадранско море представљало „смишљену војно-политичку провокацију према СФРЈ“. Одговор ЈРВ и ПВО на то била је вежба „Горица-74“ у којој су са Батајнице на Плесо и Пулу пребазирани ловци МиГ-21 из 126. и 127. ловачке авијацијске ескадриле. Посаде Ан-12 учествовале су у превозу људи и технике 20. марта 1974. године. Већ од свитања 21. марта ловци су били припремљени за борбена дејства.

Због скромног ангажовања за потребе оружаних снага у односу на ресурсе, указала се могућност да се оствари приход са Ан-12Б, па су понуђени ЈАТ-у, кроз уговор за превоз тешких терета. У надлежности ЈАТ-а било је да пронађе послове и плати услугу превоза на рачун ССНО. Због тих летова је 1980. године модернизована авионика Ан-12 новим америчким „Колинс“ (Collins) DME-40.

Осамдесетих година Ан-12Б летели су за цивилне потребе до разних аеродрома у Африци и Азији, а одржаване су и две редовне карго-линије за Лондон (уведена 30. новембра 1985. и одржавана до 1990. једном или два пута недељно) и Париз (1986–1988. године).

Један од већих послова осамдесетих година био је превоз пилића у Иран. Из тог времена остале су анегдоте о томе како су прикупљани сви слободни војници из батајничких јединица за посебан и не баш угледан задатак – чишћење теретног простора Ан-12Б од пилећег измета.

Летови су обустављени када је авиону Ан-12 истекла дозвола за летење ван границе, средином 1990, и због истека века авиона. Од тада је Ан-12 могао да се користити само за војне летове у земљи са ограниченом носивошћу.

Неостварена замена с херкулесом

Искуство са Ан-12 у наменским задацима и пословима са ЈАТ-ом уверило је Команду РВ и ПВО да би требало имати погодан тешки транспортни авион за тактички превоз тешких и габартних техничких средстава као што су радар, ракетни системи, млазни мотори, возила, затим за превоз већег броја људи у десантима и ванредним ситуацијама – до 90 падобранаца или до 70 рањеника на носилима – те за превоз нових и ремонтваних средстава рате технике, која се извозе или увозе. Процењивало се да Ан-12 нема перспективу због кратких ресурса. Према документацији прописано је да Ан-12Б има животни век од 20 година и ресурс од 15.000 часова рада или 8.000 слетања, зависно од тога које ограничење прво истекне. Ме-

ђуремонтни циклус је четири године, односно 4.000 часова налета или 1.800 слетања. На Ан-12Б извршена су три генерална ремонта.

У време израде анализе потреба РВ и ПВО за тешким авионом 1989. године, према билтену „антонова“, животни век Ан-12Б могао је да се продужи на 25 година, под условом да се након 5.000 слетања (плус 500 слетања) проведу радови на ојачању носећих елемената крила, трупа и страјног трапа. Међутим, то би повећало масу авиона за 500 до 700 kg на рачун корисног терета.

Преостали авион 73311 у то време имао је 7.650 часова налета и 4.750 слетања и требало је да се децембра 1989. године пошаље на ремонт. Трошак од 1,5 милиона долара за модификације, затим старост авиона (који је могао да лети до средине 1994. године са продужетком ресурса), па недостатак резервних делова и све чешћи откази, условили су да се Ан-12Б 73311 не пошаље на ремонт и одабере нови авион за замену. Као најповољније решење изабран је амерички четворомоторац са цивилном ознаком произвођача „Локида“ (Lockheed) L100-30, односно C-130H-30 или стандарни C-130H. Преговори су покренути 1989. године и одлучено је да се набаве два нова авиона L100-30.

Преостали Ан-12Б повучен је из наоружања и додељен је Музеју југословенског ваздухопловства. Последњи лет са посадом РВ и ПВО био је кратак – од аеродрома Батајница до

Извозници НВО из Србије често користе изнајмљене авионе: Ан-12БК украјинске фирме „Мошор Сич“ на аеродрому Београд, новембра 2007. године (А. Рађић)

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКЕ ОДЛИКЕ

Посада: пет чланова (први и други пилот, навигатор, радио-телеграфиста и механичар-летач)

Погонска група: четири турбоелисна мотора АИ-20М, снаге 4x3.130 kW и помоћни мотор ТГ-16

Димензије:

- размах крила.....37,99 m
- дужина.....32,866 m
- висина.....11,44 m
- површина крила.....121,73 m²

Масе:

- празан.....34.836 kg
- маса у полетању са 60 падобранаца.....60.641 kg
- маса у полетању са 10.000 kg терета.....61.401 kg

Перформансе:

- максимална брзина656 km/h
- практични врхунац лета9.600 m
- тактички радијус.....1.200-1.900 km
- долет на висини од 1.000 m.....3.290 km
- долет на висини од 9.000 m.....5.910 km

Носивост:

- терет – нормални 10.000 kg, максимални 20.000 kg
- 89 путника (седам у предњој и 82 у задњој кабини) или 60 падобранаца или 60 рањеника на носилима, девет седећих рањеника и три медицинска пратиоца

Сурчина. У част Ан-12Б, 21. новембра 1990. у 10 часова, без издате команде уз хангар су се постројили припадници 138. транспортне бригаде. На аеродром су позвани и сви летачи и механичари који су радили на Ан-12Б. У 10.13 часова Ан-12 је полетео на последњи од 5.500 летова (са више од 8.800 часова налата), остварених током 18 година службе у РВ и ПВО.

М е ђ у т и м , уместо да постане још један од музејских експоната,

авион 73311 имао је необичну судбину – изнајмљен је једној бугарској фирми, па су фебруара 1991. године музеју, као носиоцу уговора, формално предати резервни мотори и резервни делови авиона. У Бугарској је авион уведен у цивилни регистар и 1991. године пријављен је као власништво „Sigi Air Cargo“, а од 1992. „Air Sofia“.

У транзиционим деведесетим државно власништво постало је приватно, па се Ан-12 није вратио у музејску збирку, како је првобитно планирано. Фирма „Air Sofia“ задржала је авион у својој флоти до 2007. године, када је због уласка Бугарске у ЕУ морала да ускрати дозволу фирмама које лете престарелим Ан-12.

Авиони су пребачени у регистар Србије, као власништво домаће фирме „United International Airlines“ и бивши војни Ан-12 постао је YU-UIA. Покушај да се из Београда наставе летови са Ан-12 био је кратког века и авион одлази на исток у Казахстан, а касније Азербејџан. ■

Александар РАДИЋ

Руска фирма РСК МиГ има свој Ан-12Б за брзу доставу резервних делова и техничку подршку. На аеродром Башајница јула 2010. године довео је резервне делове за МиГ-29 из 101. ескадриле. (А. Рађић)